

KURD NYELVI TUDÁSTÁR

3.

JANURIK TAMÁS

**KURMANCÎ
KURD NYELVKÖNYV**

szövegek, szójegyzék, nyelvtani vázlat
elektronikus kézirat

BUDENZ ALKOTÓHÁZ

Székeshegyvár

2018

ELŐSZÓ

A kurd nép "Isten elfeledett népe": olyan árva kisebbség, amelynek – az Európa számos országában szétszórta élő romanikhoz és a négy állam (Oroszország, Finnország, Norvégia, Svédország) területére széttagolt számkhoz hasonlóan – nincs államalkotó anyaországa: a mai kurd népesség is négy különböző ország (Irán, Irak, Szíria és Törökország) területén él, államhatároktól tagoltan, de mégis egységes tömbben. A kurd népről nincsenek pontos adatok, számuk összességében megközelíti a 40 milliót is.

Maga a kurd nép nyelvi szempontból nem egységes, az egyes kurd nyelvi változatok között olyan nagy eltérések vannak, hogy ezért célszerűbb kurd nyelvekről beszélni: a legelterjedtebb kurd nyelvi változat a török területeken, Szíriában és Észak-Irakban beszélt **kurmancî** [kiejtve: kurmandzsi], mintegy 20–25 millió beszélővel, a többi nyelvváltozat közül a **soranî** 6–7 millióan, a **lakî** és a **zazakî** 3–3 millióan a **goranî** pedig alig 1 millióan beszélik.

A kurd nyelvek az indoeurópai nyelvcsaládba, azon belül az indoiráni nyelvágba tartoznak, legközelebbi rokonaik az Iránban beszélt (újperzsának is hívott) *fárszi* nyelv, a Tadzsisztánban beszélt *tádzsik* és az Afganisztán északi részén beszélt *dari* nyelv.

A kurd nyelvek közül a kurmancî latin betűs írású, hangjelölései a török nyelvre adaptált hangjelöléseket követik. A három szomszédos országban élő kurdok az arab írást (az arab ábécé egy némileg módosított változatát) használják, az egykori Szovjetunió területén, Örményországban és Azerbajdzsánban élő (kurmancî) kurd szórványközösség írásai viszont cirill betűsek. Bár önálló országuk nincs, a kurdoknak mégis van saját zászlajuk, ennek a színei megegyeznek a magyar zászló piros–fehér–zöld színeivel, az ő zászlójuk közepén azonban egy huszonegy ágú aransárga napkorong is van. Ez a zászló hivatalosan az észak-iraki kurd autonóm tartomány zászlaja: használata viszont be van tiltva Törökországban, Szíriában és Iránban is.

Ez a kiadvány – Magyarországon elsőként – a kurmancî kurd nyelv-változat részletes bemutatására vállalkozik, a kötet végi irodalomjegyzékben felsorolt különböző kurd nyelvi források és az interneten elérhető **Dersa kurdî 1–60:**

[\[https://polyglotclub.com/language/kurdish/video/translate-hungarian\]](https://polyglotclub.com/language/kurdish/video/translate-hungarian)

nyelvoktató sorozat párbeszédes hanganyagaira támaszkodva.

A kiadvány első része – rövid hangtani bevezető után – a különböző élethelyzetekben használatos kurmancî kurd mondatokat teszi közzé tematikus elrendezésben, magyar fordításukkal együtt, továbbá az internetről letölthető "fülgyakorlatokkal", szövegmutatványokkal és azok párhuzamos magyar szövegeivel teszi lehetővé a kurmancî kurd nyelv tanulmányozását. A második rész a szövegek kurmancî kurd–magyar szójegyzékét tartalmazza: a 708 szócikkből álló miniszótár a főneveknél utal azok nyelvtani nemére is, az igéknél pedig megadja a kijelentő mód és a kötőmód jelen idejének egyes szám első személyű alakjait is. A harmadik rész nagyrészt táblázatos formában tekinti át a kurmancî kurd nyelv legfontosabb nyelvtani jellemzőit: a névszói szóelemeket, az elöljárókat, számneveket, névmásokat stb. és az igeragozás paradigmáit. Végül egy három nyelvű, 596 szavas kurd–magyar–francia szójegyzék mutatja be azokat a szavakat, amelyek – török nyelvi közvetítéssel: Mustafa Kemal (Atatürk) egykori török államfő 1923–1938 közötti modernizációs és európaiasítási törekvései következtében, a latin betűs írásra való áttéréssel és a korábbi arab és perzsa eredetű szavak tudatos kiiktatásával, "európai kultúrszavakként" – nagy számban kerültek be a törökországi kurd nyelvváltozatokba is.

Székesfehérvár, 2017. február–május

Janurik Tamás

A KURD NYELV AZ INTERNETEN

Ha beírjuk a Google keresőjébe a "**zimanê kurdí**" (kurd nyelv) kifejezést, 448 000 találatot kapunk. Ha ugyanezt a "**kurd nyelv**" segítségével tesszük, a találatok száma mindössze 1 270 lesz. Ezért általánosan kimondható, hogy Magyarországon nincs nagy érdeklődés a kurd nyelv és kultúra iránt. Ami a fordítottját illeti, ott sem igazán rózsás a helyzet: a "**zimanê macar**" kereső egyetlen találatot ad, az is csak egy rövid újsághír a 2014. évi isztambuli könyvásárral kapcsolatosan, ahol Magyarország volt a díszvendég. [Összehasonlításként: a "**magyar nyelv**" kifejezésre a kereső 471 000 találatot jelez. Ez arra utal, hogy a kurd és a magyar nyelv az anyanyelvi felhasználóik körében majdnem egyforma súllyal van jelen.] Érdekes módon a legtöbb találatot az orosz "**курдский язык**" beírásával érhetjük el, ennél az előfordulások száma 534 000 lesz, és hasonlóan nagy számot kapunk az angol "**kurdish language**" bejegyzésre is, 366 000 találatot. A következő helyen a spanyol "**lengua kurda**" szerepel 173 000 találattal. A találatok listáján a következő hely a kínai "**库尔德语**" (kulideyu) keresőszót illeti meg 160 000 előfordulással. Már jóval kevesebb, 46 700 találattal, az olasz "**lingua kurda**" következik, megelőzve a francia "**langue kurde**" 20 400 és a német "**kurdische Sprache**" 20 100 megfelelését. Tanulságos és sajnálatos, hogy a több milliós törökországi kurd lakosság ellenére a török "**kürtce dili**" kereső csak 17 600 találatot ad ki.

Ha nem magára a kurd nyelvre, hanem a kurd nyelvi intézetekre keresünk rá, azt tapasztaljuk, hogy a kurd nyelv és kultúra – az itt élő több tízezres kurd közösségek miatt is – markánsan jelen van Európában. Ilyen kurdológiai intézet az **Europäisches Zentrum für kurdische Studien** Berlinben (www.kurdologie.de), a **NAVEND – Zentrum für Kurdische Studien** Bonnban (www.navend.de), az **Institut für Kurdologie** Bécsben (www.kurdologie-wien.at), a **Koerdisch Instituut** Brüsszelben (www.kurdishinstitute.be), az **Institut Kurde de Paris** Párizsban (www.institutkurde.org), a **Centre for Kurdish Studies** Exeterben (huss.exeter.ac.uk/iais/research/kurdish.php), az **Институт восточных рукописей** Szentpéterváron (www.orientalstudies.ru) és a **Pracownia Studiów Kurdyjskich Zakładu Iranistyki Instytutu Orientalistyki** a krakkói Jagelló Egyetemen (www.kurdishstudies.pl).

Ha pedig a sajátos kurd zenére és dallamvilágra vagyunk kíváncsiak, a Youtube-on számos kurd énekest és énekesnőt találhatunk, kindulásként érdemes rögtön **Dotmîr Nazê**, a Svédországban élő, népszerű énekesnő honlapjára rámenni a facebookon:

www.facebook.com/dotmirnazeofficial1

RÖVID KURMANCÎ KURD HANGTAN

Ábécé és a hangok ejtése

A kurmancî kurd nyelv írása latin betűs, az ábécéje harminckét betűből áll, ezekből nyolc magánhangzó és huszonnégy mássalhangzó. Az 1920-as évektől használt új (már nem arab írásos) írásmódjuk teljesen fonematikus, minden hangnak egyetlen betű (a **xw** esetében betűkombináció) felel meg. A teljes kurmancî kurd ábécé:

a b c ç d e ê f g h i î j k l m n o p q r s ş t u û v w x y z xw

Az egyes kurmancî kurd hangok megközelítő magyar kiejtése

hang	kiejtés	példák	hang	kiejtés	példák
a	hosszú á	<i>bav</i> 'apa', <i>çar</i> 'négy'	n	n	<i>nav</i> 'név', <i>penîr</i> 'sajt'
b	b	<i>bîst</i> 'hús', <i>bab</i> 'apa'	o	hosszú ó	<i>moz</i> 'banán', <i>poz</i> 'orr'
c	dzs	<i>cerm</i> 'bőr', <i>kec</i> 'fenyő'	p	p	<i>pênc</i> 'öt', <i>apo</i> 'bácsi'
ç	cs	<i>çav</i> 'szem', <i>keç</i> 'lány'	q	arab q	<i>qaz</i> 'liba', <i>beq</i> 'béka'
d	d	<i>derî</i> 'ajtó', <i>sed</i> 'száz'	r	r	<i>reş</i> 'fekete', <i>ser</i> 'fej'
e	rövid e	<i>eç</i> 'én', <i>defter</i> 'notesz'	s	sz	<i>stêr</i> 'csillag', <i>mis</i> 'réz'
ê	hosszú é	<i>mêr</i> 'férfi', <i>dêy</i> 'anya'	ş	s	<i>şes</i> 'hat', <i>mişke</i> 'egér'
f	f	<i>fırçe</i> 'kefe', <i>kef</i> 'kéz'	t	t	<i>tirkê</i> 'török', <i>pêt</i> 'láng'
g	g	<i>gul</i> 'virág', <i>agir</i> 'tűz'	u	rövid u	<i>keurd</i> 'kurd', <i>tu</i> 'te'
h	erős hh	<i>hesp</i> 'ló', <i>deh</i> 'tíz'	û	hosszú ú	<i>nû</i> 'új', <i>sûr</i> 'kard'
i	rövid i	<i>bira</i> 'fivér', <i>jîn</i> 'nő'	v	v	<i>vir</i> 'ide', <i>tevir</i> 'csákány'
î	hosszú í	<i>nîv</i> 'fél', <i>pîr</i> 'öreg'	w	angol w	<i>wawik</i> 'sakál', <i>wî</i> 'őt'
j	zs	<i>jaj</i> 'kömény', <i>mij</i> 'köd'	x	német ch	<i>xewn</i> 'álm', <i>ax</i> 'talaj'
k	k	<i>ker</i> 'szamár', <i>hêk</i> 'tojás'	y	j	<i>yek</i> 'egy', <i>key</i> 'király'
l	l	<i>lêv</i> 'ajak', <i>ol</i> 'vallás'	z	z	<i>zîk</i> 'has', <i>azad</i> 'szabad'
m	m	<i>mal</i> 'ház', <i>teqme</i> 'pont'	xw	chw	<i>xwîn</i> 'vér', <i>xweş</i> 'jó'

Megjegyzés: az **e ~ ê**, **i ~ î**, **u ~ û** rövid–hosszú párok közül a rövid magánhangzók nyíltabb ejtésűek, az **e ~ ê** pár megfelel a magyar **e** és **é** hangnak, az **i** viszont egy **i** és **e** közötti hang (mint az angol *it is* stb.), a rövid **u** is a magyar rövid **u** hangnál nyíltabb ejtésű: egy **u** és **o** közötti hang. A mássalhangzók közül a **b**, **d**, **f**, **g**, **k**, **l**, **m**, **n**, **p**, **r**, **t**, **v** és **z** hangok ejtése megegyezik a magyarral, más írásúak, de azonos ejtésűek a **c**, **ç**, **j**, **s**, **ş** és **y** hangok, és csak öt hang: a **h**, **q**, **w**, **x** és **xw** ejtése lehet problematikus.

KURMANCÎ KURD SZITUÁCIÓS MONDATOK

Merhaba!	Helló!
Selam!	Béke!
Selamun aleykum!	Béke veletek!
Aleykum selam!	Veletek béke!
Beyanî baş!	Jóreggelt!
Sibeha te xêr be!	A reggeled jóságos legyen!
Rojbaş!	Jónapot!
Êvar baş!	Jóestét!
Tu bi xêr hatî!	Te kedvünkre jössz!
Hûn bi xêr hatin!	Ti kedvünkre jöttök!
Were hundir!	Gere be!
Kerem ke, rûne!	Légy szíves, ülj le!
Tu çawa yî?	Te hogy vagy?
Sipas, ez baş im.	Köszönöm, jól vagyok.
Mepirse, ez nebaş im.	Ne kérdezd, nem jól vagyok.
Tu çi vedixwî?	Te mit iszol?
Çay vexwe!	Igyál teát!
Sipas dikim!	Köszönöm!
Tişt nabe!	Nincs mit! [Ez ügy ne legyen!]
Xwedê ji te razî be!	Isten legyen elégedett veled!
Xwedê emrê te dirêj bike!	Isten a korodat hosszúra tegye!
Mala te ava!	A házad módos legyen!
Niha ez gerek rabim.	Most mennem kell.
Em ê hevdu bibînin.	Még látjuk egymást.
Şev baş!	Jóéjt!
Şeva te bimîne baş!	Az éjed jó maradjon!
Bi xatirê te!	(az elmenő): A szívességedért!
Oxir te!	(a maradó): A szerencsédért!
Ser çavan!	(az elmenő): A szemekre!
Ser seran!	(a maradó): A fejekre!

KURMANCÎ KURD SZITUÁCIÓS MONDATOK

T: Navê te çi ye?	Mi a te neved?
A: Navê min Azad e. Ez Azad im.	A nevem Azad. Én Azad vagyok.
T: Tu kurd î?	Te kurd vagy?
A: Erê, ez kurd im.	Igen, én kurd vagyok.
T: Tu ji Kurdistanê ye?	Te Kurdisztánból vagy?
A: Na, ez ne ji Kurdistanê me.	Nem, én nem Kurdisztánból vagyok.
T: Te ji ku yî?	Te honnan vagy?
A: Ez ji Tirkîyeyê me.	Én Törökországból vagyok.
A: Navê te çi ye?	Mi a te neved?
T: Navê min Tamara ye.	A nevem Tamara.
A: Tu rûş î?	Te orosz vagy?
T: Na. Ez ne rûş im.	Nem. Én nem orosz vagyok.
A: Tu alman î?	Te német vagy?
T: Na. Ez ne alman im.	Nem. Én nem német vagyok.
A: Tu japonî yî?	Te japán vagy?
T: Na. Ez ne japonî me.	Nem. Én nem japán vagyok.
T: Ez macar im.	Én magyar vagyok.
T: Navê min rûş e, lê ez macar im.	A nevem orosz, de magyar vagyok.
T: Bavê min macar e, lê dêya min rûş e.	Az apám magyar, de az anyám orosz.
T: Tu çend salî yî?	Te hány éves vagy?
A: Ez 26 (bîst û şeş) salî me.	Én 26 (huszonhat) éves vagyok.
A: Tu çend salî yî?	Te hány éves vagy?
T: Ez 22 (bîst û du) salî me.	Én 22 (huszonkét) éves vagyok.
T: Ev kî ye?	Ő kicsoda?
A: Ew xwişka min e.	Ő a lánytestvérem.
T: Navê wê çi ye?	Az ő neve mi?
A: Navê wê Rojda ye.	Az ő neve Rozsda.
T: Ew çend salî ye?	Ő hány éves?
A: Ew 18 (hejdeh) salî ye.	Ő 18 (tizennyolc) éves.
T: Ew jî kurd e?	Ő is kurd.
A: Erê, ew jî kurd e.	Igen, ő is kurd.

KURMANCÎ KURD SZITUÁCIÓS MONDATOK

- T: **Ev kî ye?** Ez ki?
A: **Ew bavê min e.** Ó az apám.
T: **Bavê te çend salî ye?** Az apád hány éves?
A: **Bavê min 61 (şêst û yek) salî ye.** Az apám 61 (hatvanegy) éves.
T: **Bavê te çi karî dike?** Az apád mit dolgozik?
A: **Bavê min mamoste ye.** Az apám pedagógus.
- T: **Ev jî dêya te ye?** És ez az anyád?
A: **Erê, ew dêya min e.** Igen ő az anyám.
T: **Dêya te çend salî ye?** Az anyád hány éves?
A: **Dêya min 58 (pêncî û heşt) salî ye.** Az anyám 58 (ötvennyolc) éves.
T: **Dêya te çi karî dike?** Anyád mit dolgozik?
A: **Dêya min jî mamoste ye.** Az anyám szintén pedagógus.
- T: **Ev kî ye?** Ez ki?
A: **Ew bapîrê min e.** Ó a nagyapám.
T: **Bapîrê te çend salî ye?** A nagyapád hány éves?
A: **Bapîrê min 85 (heştê û pênc) salî ye.** A nagyapám 85 (nyolcvanöt) éves?
T: **Bapîrê te çi karî dike?** A nagyapád mit dolgozik?
A: **Bapîrê min emekdar e.** A nagyapám nyugdíjas.
- T: **Ev kî ye?** Ez ki?
A: **Ew dapîra min e.** Ó a nagyanyám.
T: **Dapîra te çend salî ye?** A nagyanyád hány éves?
A: **Dapîra min 79 (heftê û neh) salî ye.** A nagyanyám 79 (hetvenkilenc) éves.
T: **Dapîra te jî emekdar e?** A nagyanyád is nyugdíjas?
A: **Erê, dapîra min jî emekdar e.** Igen, a nagyanyám is nyugdíjas.
- T: **Ev kî ye?** Ez ki?
A: **Ew birayê min e.** Ó a fiútestvérem.
T: **Navê wî çi ye?** Az ő neve mi?
A: **Navê wî Robîn e.** Az ő neve Robín.
T: **Robîn çend salî ye?** Robín hány éves?
A: **Robîn 34 (sîh û çar) salî ye.** Robín 34 (harmincnégy) éves.
T: **Ew çi karî dike?** Ó mit dolgozik?
A: **Ew leşker e.** Ó (hivatásos) katona.

KURMANCÎ KURD SZITUÁCIÓS MONDATOK

T: Tu çend salî yî?	Te hány éves vagy?
A: Ez 36 (sîh û şeş) salî me.	Én 36 (harminchat) éves vagyok.
T: Bapîr û dapîra te pîr in.	A nagyapád és nagyanyád öregek.
T: Bav û dêya te jî pîr in.	Az apád és anyád szintén öregek.
T: Tu û Robîn, hûn ciwan in.	Te és Robîn, ti fiatalok vagytok.
R: Ev aleykum a Azad e.	Ez Azad (fénykép)albuma.
B: Ev kî ye?	Ez ki?
R: Ev bavê wî ye.	Ez az apja.
B: Bavê te ye?	Az apád?
A: Erê, ew bavê min e.	Igen, ő az apám.
B: Bavê te çi karî dike?	Az apád mit dolgozik?
A: Bavê min mamoste ye.	Az apám pedagógus.
B: Tu kurê mamoste yî?	Te tanárgyerek vagy?
B: Ev jî kî ye?	És ez ki?
R: Ev jî dêya wî ye.	Ez az anyja.
B: Ne hevala te ye?	Nem a barátnőd?
A: Kuro, dêya min e!	Hé, srác, ő az anyám!
B: Ew çi karî dike?	Ő mit dolgozik?
A: Ew jî mamoste ye.	Ő is pedagógus.
[?? : ??] Saet çi ye?	Hány óra van?
[12:55] Saet yek kê m pênc deqîqe ye.	Öt perc múlva lesz egy óra.
[13:07] Saet yek û heft deqîqe ye.	Egy óra múlt hét perccel.
[15:40] Saet çar kê m bîst deqîqe ye.	Húsz perc múlva lesz négy óra.
[16:15] Saet çar û pazdeh deqîqe ye.	Négy óra tizenöt perc van.
[16:15] Saet çar û çarîkek e.	Negyed öt van.
[16:30] Saet çar û nîv e.	Fél öt van.
[16:45] Saet pênc kê m çarîkek e.	Háromnegyed öt van.
[17:00] Saet pênc e.	Öt óra van.

FÜLGYAKORLATOK: SILAV

Dotmîr Nazê: <https://www.youtube.com/watch?v=0Z-QZz5Keic>

Silav hizar silav bo gora şehîdan,
Silav hizar silav bo bira pêşmerga,
Silav hizar silav bo xurt û agidan,
Silav hizar silav bo bira şervanan.

Lo Bira Cenga giran e,
li ser ware me Kurdan e,
Lo Bira Cenga giran e,
li ser ware me Kurdan e,

Dengê Zindaniyekî me
ji Rojhilatê Welat im
Dengê Zindaniyekî me
ji Rojhilatê Welat im

Hawir dur bûne Agir
rabin heyfa giran e,
Hawir dur bûne Agir
rabin heyfa giran e,

tirsa Dilê neyara çav ne
tirs û bi biryar im.
tirsa Dilê neyara çav ne
tirs û bi biryar im.

Ev çend Sal û Zeman e,
Li me Enfal û Talan e,
Ev çend Sal û Zeman e,
Li me Enfal û Talan e,

Zarokek ji Amedê me
Şev û Roj li Meydan im,
Zarokek ji Amedê me
Şev û Roj li Meydan im,

Dermanê birîna me
yekbûna me Kurdan e.
Dermanê birîna me
yekbûna me Kurdan e.

Dilên Dayikên Aştiyê
wekî Ava Kaniya me.
Dilên Dayikên Aştiyê
wekî Ava Kaniya me.

Hûnbûne sembola Cîhan,
Rûmeta me hemiyar,
Hûnbûne sembola Cîhan,
Rûmeta me hemiyar,

Silav li te Kobanê cihê
Leheng û Şêran e
Silav li te Kobanê cihê
Leheng û Şêran e

Dest û Dila bikin yek,
bese ey gelî Kurdan.
Dest û Dila bikin yek,
bese ey gelî Kurdan.

berxwedan we bilind kir
tev Cîhan ma heyranê.
berxwedan we bilind kir
tev Cîhan ma heyranê.

FÜLGYAKORLATOK: LOY LOY KURDISTAN

Nazdar Baykara: <https://www.youtube.com/watch?v=OYJoN6GRyL4>

Loy Loy Kurdistan	Kurdistan em arîne	Lo Kurdo rabin, rabin
Cerg û dilê me Kurdan	Xakê me fereşîne	Hemî pêkve bira bin
Loy loy Kurdistan	Kurdistan em arîne	Lo Kurdo rabin, rabin
Cerg û dilê me Kurdan	Xakê me fereşîne	Hemî pêkve bira bin
Te nadin vê dunyayê	Xudan tor û toxî bîn,	Welatê xo ava kin
Gorî te bin rih û can	Mêjûya me rengîne.	Kurdistan deyko babin
Te nadin vê dunyayê	Xudan tor û toxî bîn,	Welatê xo ava kin
Gorî te bin rih û can	Mêjûya me rengîne	Kurdistan deyko babin

Kurdistan tev çiyane	Kurdistanê nadin	Loy Loy Kurdistan
Mêrg û çem û zozane	Em di vê xakê dilşadin	Cerg û dilê me Kurdan
Kurdistan tev çiyane	Kurdistanê nadin	Loy loy Kurdistan
Mêrg û çem û zozane	Em di vê xakê dilşadin	Cerg û dilê me Kurdan
Bakûr, Başûr, Rojhelat	Dujmin çavê tezi bin	Te nadin vê dunyayê
Rojava, çar birane	Her serbest û azadî	Gorî te bin rih û can
Bakûr, Başûr, Rojhelat	Dujmin çavê tezi bin	Te nadin vê dunyayê
Rojava, çar birane	Her serbest û azadî	Gorî te bin rih û can

Loy Loy Kurdistan	Loy Loy Kurdistan	Loy Loy Kurdistan
Cerg û dilê me Kurdan	Cerg û dilê me Kurdan	Cerg û dilê me Kurdan
Loy loy Kurdistan	Loy loy Kurdistan	Loy loy Kurdistan
Cerg û dilê me Kurdan	Cerg û dilê me Kurdan	Cerg û dilê me Kurdan
Te nadin vê dunyayê	Te nadin vê dunyayê	Te nadin vê dunyayê
Gorî te bin rih û can	Gorî te bin rih û can	Gorî te bin rih û can
Te nadin vê dunyayê	Te nadin vê dunyayê	Te nadin vê dunyayê
Gorî te bin rih û can	Gorî te bin rih û can	Gorî te bin rih û can

Te nadin vê dunyayê
Gorî te bin rih û can

Te nadin vê dunyayê
Gorî te bin rih û can

KURMANCÎ KURD SZÖVEGMUTATVÁNYOK

<https://www.youtube.com/watch?v=FrxxC53SuuE&list=RDFrxxC53SuuE#t=7>

SIRÛDA KURDÎ

Ey reqîb her maye qewmê Kurd ziman.
Naşikê û danayê topê zeman.
Naşikê û danayê topê zeman.
Kes nebê Kurd dimirin.
Kes nebê Kurd dimirin. Kurd jîn dibin.
Jîn dibin, qet nakeve ala kurdan.
Jîn dibin, qet nakeve ala kurdan.
Em xortên rengê sor û şoreş in.
Seyr bike xwîna tiya me da rijand.
Seyr bike xwîna tiya me da rijand.
Kes nebê Kurd dimirin.
Kes nebê Kurd dimirin. Kurd jîn dibin.
Jîn dibin, qet nakeve ala kurdan.
Jîn dibin, qet nakeve ala kurdan.
Em xortên Medya û Keyxusrewin
Dîn îman û ayînman, her niştiman
Dîn îman û ayînman, her niştiman.
Kes nebê Kurd dimirin.
Kes nebê Kurd dimirin. Kurd jîn dibin.
Jîn dibin, qet nakeve ala kurdan.
Jîn dibin, qet nakeve ala kurdan.
Lawê Kurd rabûye ser pê, wek şêran
Ta bi xwîn nexşîn bike tacî jîyan.
Ta bi xwîn nexşîn bike tacî jîyan.
Kes nebê Kurd dimirin.
Kes nebê Kurd dimirin. Kurd jîn dibin.
Jîn dibin, qet nakeve ala kurdan.
Jîn dibin, qet nakeve ala kurdan.
Xortên nûh tev hazir û amade ne:
Canfîda ne, canfîda, her canfîda!
Canfîda ne, canfîda, her canfîda!
Kes nebê Kurd dimirin.
Kes nebê Kurd dimirin. Kurd jîn dibin.
Jîn dibin, qet nakeve ala kurdan.
Jîn dibin, qet nakeve ala kurdan.

KURD HIMNUSZ

Hej, ellenség, a kurd nép megmarad.
Nem győzi le soha a zord idő.
Nem győzi le soha a zord idő.
Hát, ne mondd: a kurd halott.
Hát, ne mondd: a kurd halott. Még élnek ők.
Élnek ők, és fenn a kurdok zászlaja.
Élnek ők, és fenn a kurdok zászlaja.
A vörös hősök fiai vagyunk.
Nézd, mennyi vérünk öntözte a múltunk.
Nézd, mennyi vérünk öntözte a múltunk.
Hát, ne mondd: a kurd halott.
Hát, ne mondd: a kurd halott. Még élnek ők.
Élnek ők, és fenn a kurdok zászlaja.
Élnek ők, és fenn a kurdok zászlaja.
Mi vagyunk a médek hős utódai.
Álmunk, hitünk, reményünk: örök hazánk.
Álmunk, hitünk, reményünk: örök hazánk.
Hát, ne mondd: a kurd halott.
Hát, ne mondd: a kurd halott. Még élnek ők.
Élnek ők, és fenn a kurdok zászlaja.
Élnek ők, és fenn a kurdok zászlaja.
Kurd fiú, kelj fel úgy, mint bösz oroszlán,
Véreddel fessed az élet virágát.
Véreddel fessed az élet virágát.
Hát, ne mondd: a kurd halott.
Hát, ne mondd: a kurd halott. Még élnek ők.
Élnek ők, és fenn a kurdok zászlaja.
Élnek ők, és fenn a kurdok zászlaja.
Új ifjúság, mind harcra, tette készen:
Készek vagyunk mi minden áldozatra!
Készek vagyunk mi minden áldozatra!
Hát, ne mondd: a kurd halott.
Hát, ne mondd: a kurd halott. Még élnek ők.
Élnek ők, és fenn a kurdok zászlaja.
Élnek ők, és fenn a kurdok zászlaja.

Navê min Gulçîn e. Ez 20 (bîst) salî me. Ez diçime Zanîngeha Stenbolê. Ez li vir, li Stenbolê dijîm. Lê mala me li Mêrdînê ye. Dayik û bavê min li wir dijîn. Navê bavê min Hekîm e. Ew 45 (çil û pênc) salî ye. Navê dayika min Gulcan e, û ew 43 (çil û sê) salî ye. Bavê min firoşkar e. Firoşgeha wî pir ne mezin e. Dayika min naxebite. Ew bermalî ye. Dayika min her sal tê vir. Xwişkeke min heye. Navê wê Zilêxa ye, û ew 10 (deh) salî ye. Çavên wê reş in, û porê wê dirêj e. Ew diçe dibistana seretayî. Ez di betlaneyan de diçime cem wan.

(çavkanî: **Umîd Demîrhan**)

Nêrgiz hesabgir e, û ew li Amedê dijî. Maleke Nêrgizê heye. Mala wê biçûk e; lê belê pir şîrîn e. Di mala wê de du ode, mitbexek, serşokek û daşirek hene. Nêrgiz ne zengîn e; lê belê mala wê pir rengîn e. Tê de her tişt heye: televîzyon, palgeh, mase û kursî, tabloyên wênayan, dolab û sêpî, xaliçeyeke sor, gul û gul-dank, û gelek tiştên din. Mala wê li derveyî bajarî ye. Cihê mala wê pir xweş e, û bi dar û hêşînahî ye. Nêrgiz di mala xwe de bi tenê nîn e; pisîkeke wê heye. Navê pisîka wê Kuncî ye. Kuncî pir şîrîn e; lê hinekî şûm e. Her gav derdikeve ser mase û nivînan. Di cihê xwe de nasekine. Nêrgiz di dawiya hefteyê de naxebite. Rojên şemî, sibehê mala xwe paqij dike, û êvarê jî diçe cem hevalên xwe. Jiyaneke Nêrgizê ya aram û rihet heye. Ew jî mal û halê xwe pir razî ye.

(çavkanî: **Umîd Demîrhan**)

Az én nevem Gulçîn. Én 20 (húsz) éves vagyok. Én az Isztambuli Egyetemre járok. Én itt, Isztambulban élek. De a mi házunk Mêrdînben van. Anyám és apám ott élnek. Az apám neve Hekîm. Ő 45 (negyvenöt) éves. Az anyám neve Gulcan, ő 43 (negyvenhárom) éves. Az apám boltos. A boltja bizony nem nagy. Az anyám nem dolgozik. Ő háziasszony. Az anyám minden évben eljön ide. Egy lánytestvérem van. A neve Zilêxa, és ő 10 (tíz) éves. Az ő szemei feketék, és a haja hosszú. Ő elemi iskolába jár. Én a szünetekben megyek hozzájuk.

(forrás: **Umîd Demîrhan**)

Nêrgiz könyvelő, és Amedben él. Nêrgiznek van egy háza. A háza kicsi, de nagyon szerethető. A házában két szoba, egy konyha, egy fürdőszoba és egy fürdőkád van. Nêrgiz nem gazdag; de a háza nagyon színes. Minden van benne: tévé, fotel, asztal, székek, festmények, tálaló és kávézóasztal, egy vörös szőnyeg, váza és virág és sok más dolog van. A háza a városon kívül van. A környék igen szép, tele fákkal és zölddel. Nêrgiz a házában nincs egyedül; van egy macskája. A macskájának a neve Kuncî. Kuncî nagyon aranyos, de kicsit szertelen. Mindig kimegy az asztalra és az ágyra. Nem marad a helyén. Nêrgiz a hét végén nem dolgozik. Szombati napokon reggel kitakarít, és este pedig a barátaihoz megy. Nêrgiznek nyugodt és kényelmes élete van. Ő a házával és a helyzetével igen elégedett.

(forrás: **Umîd Demîrhan**)

KURMANCÎ KURD SZÖVEGMUTATVÁNYOK

Ez xwendekar im. Navê min Salih e, û ez 22 (bîst û du) salî me. Ez li Stenbolê dijîm, li mala mamê xwe dimînim, lê malbata min li Diyarbakirê dijî.

Ez sibehan zû radibim, di saet 8an (heştan) de. Piştî ku ser û çavên xwe dişom, ez taştê dixwim, û diçim zanîngê. 5 (pênc) dersên min hene. Ez gelekî ji dersên xwe hez dikim; ji ber ku em di dersan de pirtûkên gelekî balkêş dixwînin, û nîqaşên başdikin.

Ez di saet 1ê (yekê) de li gel hevalên xwe firavîne dixwim û çayê vedixwim. Di zanîngê de gelek hevalên min hene. Hindek hevalên min tirk in, û hindek jî kurd in. Ez bi hevalên xwe yê kurd re bi kurdî diaxivim, lê mixabin hindek hevalên min ên kurd kurdî nizanin. Piştî firavîne û çayê, em dîsa diçin dersê. Piştî nivro tenê du dersên min hene. Yek ji van dersan edebiyat e. Di darsa edebiyatê de em tekstên edebiyata amerîkî dixwînin.

Ez taybetî ji helbestên T. S. Eliotê hez dikim. Di kurdî de jî helbestên Eliotê hene. Ez jî carinan helbestan dinivîsim. Dersên min di saet 5an (pêncan) de xelas dibin. Paşê tîm malê, û di saet 7an (heftan) de li gel mam, jinmam û zarokên wan em şîvê dixwin û çayê vedixwin. Mamê min mamoste ye, û jinmama min jî parêzer e.

Ez piranî heta 11an (yazdehan) dersên xwe dixebitîm, û paşê jî bo saetekê pirtûkekê dixwînim, û di saet 12an (duwazdehan) de dinivîm.

(çavkanî: **Umîd Demîrhan**)

Én hallgató vagyok. A nevem Salih, és 22 (huszonkét) éves vagyok. Isztambulban élek, a bácsikám házában lakom, mert a családom Diyarbakirben él.

Én reggelenként korán kelek, 8 (nyolc) órakor. Miután az arcomat megmosom, reggelit eszem, és megyek az egyetemre. 5 (öt) kurzusom van. Én nagyon szeretem a kurzusaimat, mert a kurzusokon nagyon érdekes könyveket olvasunk, és vitákat tartunk.

Én 1 (egy) órakor együtt a barátaimmal ebédet eszem és teát iszom. Az egyetemen nekem sok barátom van. A barátaim közül néhányan törökök, és néhányan pedig kurdok. Én a kurd barátaimmal kurdul beszélgetek, de sajnos, néhány kurd barátom nem tud kurdul. Az ebéd és a tea után ismét a kurzusra megyünk. Délután csak két kurzusom van. Az egyik ezekből irodalom. Az irodalmi kurzuson mi amerikai irodalmi szövegeket olvasunk.

Én különösen T. S. Eliot verseit szeretem. Eliot versei kurd nyelven is léteznek. Én is írok időnként verseket. A kurzusaim 5 (öt) órakor fejeződnek be. Azután hazajövök, és 7 (hét) órakor a bácsikámmal, nénikémmel és a gyerekeikkel vacsorát eszünk és teát iszunk. A bácsikám tanár, és a nénikém pedig jogász.

Én általában 11-ig (tizenegyig) a feladataimon dolgozom, és később pedig egy órányit egy könyvet olvasok, és 12 (tizenkét) órakor lefekszem.

(forrás: **Umîd Demîrhan**)

Navê min Zerî ye. Ez xwendekar im. Dersên me heta heftiyekê xelas dibin, û betlane dest pê dike. Ji bo betlaneyê em dê biçin Wanê. Em dê heftiyekê li Wanê bimînin. Li Wanê gelek xizmên me hene. Em dê biçin serdana wan.

Yek ji wan xizman, mamê min e. Em dê li mala mamê min bimînin. Kurek û du keçên mamê min hene. Navên wan Ferhad, Asya û Meyrem in. Meyrem ji Ferhad û Asyayê mezintir e. Ew li Enqereyê dixwîne, û dê bibe bijîjk.

Meyrem jî dê di betlaneyê de bê Wanê, û em dê bi hev re biçin Behra Wanê û em dê li wir avjeniyê bikin.

Her çend ji behrekê biçûktir be jî, kurd jî wê golê re dibêjin Behra Wanê.

Li wir dêra Axtamarê heye, û em dê wê dêrê jî bibînin. Dêra Axtamarê yek ji kevintirîn cihên Wanê ye.

Ji bilî behr û dêrê, ez û zarokên mamê min, em dê Keleha Wanê jî bibînin.

Ev keleh jî dêra Axtamarê kevintir e.

Ez dê li wan deran gelek wênayan bigirim; ji ber ku ez gelek ji cihên dîrokî hez dikim. Mixabin, em naçin cihên din.

Her wiha, ez ê ji bazarên Wanê cil û bergên kurdewarî jî bikirim. Ev cil û berg jî yên modern bihatir in, lê dîsa jî ez ê bistînim; ji ber ku li gorî min ew cil li ser rûyê dinyayê cilên herî xweşik in.

(çavkanî: **Umîd Demîrhan**)

A nevem Zerî. Ên diák vagyok. A tanóráink egy hét múlva véget érnek, és a vakáció elkezdődik. A szünetben el fogunk menni Wanba. Mi egy hétig maradunk Wanban. Wanban sok rokonunk van. Meg fogjuk látogatni őket.

Az egyik rokon közülük a bácsikám. Mi a bácsikám házában fogunk lakni. A bácsikámnak egy fia és két lánya van. Ferhad, Asya és Meyrem a nevük. Meyrem Ferhadnál és Asyánál idősebb. Ankarában tanul, és orvos akar lenni.

Meyrem is Wanban fog lenni a szünetben, és mi együtt elmegyünk a Wan-tóhoz, és ott fürödni fogunk.

Bár kisebb mint egy tenger, a kurdok ezt a tavat Wan-tengernek hívják. Ott van az Axtamar templom, és mi azt is megnézzük.

Az Axtamar-templom egyike Wan legrégebbi helyeinek.

A tavon és templomon kívül, én és a bácsikám gyerekei Wan várát is megnézzük. Ez a vár az Axtamarnál is régebbi. Én ezeken a helyeken sokat fogok fotózni, mert az ősi helyeket nagyon szeretem. Sajnos, máshová nem megyünk.

Emellett én Wan bazárjából kurd népi ruhát is fogok venni. Ezek a ruhák a modern ruháknál drágábbak, de én ismét venni fogok azért, mert szerintem azok a ruhák a legszebb ruhák a világon.

(forrás: **Umîd Demîrhan**)

KURMANCÎ KURD SZÖVEGMUTATVÁNYOK

Li Kurdistanê bazar gelekî girîng in. Li hemû bajar, navçe û taxan bazar hene. Bazar heftiyê carekê hene. Hûn dikarin hemû pêdiviyên xwe ji bazarê bikirin. Heke hûn biçin bazarê, hûn dikarin tiştên gelek erzan peyda bikin. Her wiha heke hûn fêkî û sebzeyên xwe ji bazarê bikirin dê baştir be; ji ber ku ew tezetir in. Heke pereyê we têra we neke, hûn dikarin bi deyn jî tiştan bistînin ji ber ku baweriya bazarvan û muşteriyên bi hev tê. Heke hûn bi xeletî zêde pere bidin, bazarvan dê pereyê we li we vegeirînin. Wekî din, heke hûn danûstandina bazarê bibînin, hûn dê têkiliyên mirovan baştir fahm bikin.

(çavkanî: **Umîd Demîrhan**)

Çîroka Ker û Guran

Hebû û tunebû, carekê ji caran, li dora gundekî kerekî bêxwedî hebû. Pir rezîl bibû. Ji ber ku her kesekî kutiştêkî wî hebûye bi wî kerî kiriye û her kesekî ku barekî wî hebûye li wî bar kiriye. Ker êdî ji xelkê bêzar bûye, û bi ber çiyê ve çûye. Di rê de rastî roviyekî hatiye. Rovi gotiye: Tu min bi xwe re nabî? Ker gotiye: Ma çima nebim? Her du bi hev re çûne, çûne rastî beranekî hatine. Beran gotiye: Tu min jî bi xwe re nabî? Ker gotiye: Ma çima nebim? Ker, rovi û beran bi hev re çûne, çûne rastî dîkekî hatine. Dîk gotiye: Tu min jî bi xwe re nabî? Ker gotiye: Ma çima nebim? Ker, rovi, beran û dîk bi hev re çûne, çûne rastî kêvrîşkekê hatine.

Kurdisztánban a bazárok nagyon fontosak. Minden városban vannak központi és kerületi bazárok. Bazárok hetente egyszer vannak. Minden szükségest megvehet a bazárban. Ha a bazárba megy, nagyon olcsón találhat ott dolgokat. Így jó, ha a gyümölcsöket és zöldségeit a bazárban veszi, mert azok frissebbek. Ha a pénze nem elegendő, az árukat hitelbe is megkaphatja, mert a bazárosok és a vevők megbíznak egymásban. Ha ön tévedésből több pénzt ad, a bazárosok azt a pénzt önnek visszaadják. Egyébként, ha ön a bazárbeli kereskedést nézi, az emberi kapcsolatokat (is) jobban megérti.

(forrás: **Umîd Demîrhan**)

A szamár és a farkasok meséje

Hol volt, hol nem volt, volt valamikor egy faluban egy gazdátlan szamár. Nagyon rossz sora volt. Mert mindenki őt dolgoztatta, és mindenki vele cipeltette a terheket. A szamár már csüggedt lett az emberektől, és nekiindult a hegynek. Az úton egy róka-hoz ért. A róka azt mondta: Engem magaddal viszel? A szamár mondta: Miért ne? Ketten együtt mentek, mentek, egy koshoz értek. A kos mondta: Engem magaddal viszel? A szamár mondta: Miért ne? A szamár, a róka és a kos együtt mentek, mentek, egy kakashoz értek. A kakas mondta: Engem magaddal viszel? A szamár mondta: Miért ne? A szamár, a róka, a kos és a kakas együtt mentek, mentek, egy nyúlhoz értek.

KURMANCÎ KURD SZÖVEGMUTATVÁNYOK

Kêvrîşkê gotiye: Tu min jî bi xwe re nabî? Kerî gotiye: Ma çima nebim? Ker, rovî, beran, dîk û kêvrîşk bi hev re çûne, çûne di rê de kerî gotiye: Gelî hevalan, zirra min hat, dîvê ez bizirrim. Hevalên wî jê re gotine: Mal ava, tu dê çawa bizirî. Em di nav vî çiyayî de ne, gur dê me seh bikin, û dê me hemûyan bixwin. Kerî gotiye: Nabe, divê ez bizirrim. Axir, kirine û nekirine, ker qayîl nebûye. Kerî serê xwe bilind kiriye û dest bi zirrînê kiriye. Li deverekê nêzikî wan heft gur hebûne. Wan dengê kerî bihistiye. Her heftan jî hev re gotine: Gelo ev çi deng e? Yekî jî wan gotiye: Ka ez biçim, bizanim ev çi deng e. Hevalên wî gotine: De here! Gur hatiye dîtiye ku ker û hevalên wî di nava mêrgê de ne, bêxwedî ne, hema kêfa wî hatiye û nêzikî wan ve çûye. Ji nişkê ve çûye, xwe avêtiye ser kerî. Kerî jî sitûyê gurî şidandiye û ew zeft kiriye. Beran, dîk, rovî û kêvrîşk bazdane ser gurî û bi vî awayî gur bêbêhn hiştine û paşê berdane. Gur nîvmirî çûye cem hevalên xwe. Hevalên wî jê pirsîne: Birayo, te çi dît? Gurê nîvmirî gotiye: Birano, qet deng nekin. Ez çûm, min qewmek li wê derê dît, kes nebîne. Wan meraq kirine û gotine: Çawa? Wî gotiye: Gava ku ez çûm, hema serê min kirin nava du keviran, û bi du çakûçan li min dan. Yekî jî wan yasîn li ser min xwend, yekî çermê min çirand. Yekî jî gora min kola. Gava guran ev xeber bihistine, tirs ketiye dilê wan û hemû bi hev re jî wî cihî revîne, û gotine: Şikir jî Xwedê re ku em jî ber lepên wan xelas bûne.

(çavkanî: **Umîd Demîrhan**)

A nyúl mondta: Engem magaddal viszel? A szamár mondta: Miért ne? A szamár, róka, kos, kakas és nyúl együtt mentek, mentek az úton, a szamár mondta: Barátaim, rám jött az ordítás, ordítanom kell. A társai mondták neki: Te jó ég, te ordítani fogsz. A hegy közepén vagyunk, a farkasok meghallanak minket, és mindnyájunkat megesznek. A szamár mondta: nem, ordítanom kell. Hát, tegyék, ne tegyék, a szamár makacs volt. A szamár felemelte a fejét, és ordítani kezdett. Egy hozzájuk közeli helyen hét farkas volt. Meghallották a szamár hangját. Mind a heten együtt mondták: Ez miféle hang? Az egyik mondta: Nos, megyek, megtudom, miféle hang ez. A társai mondták: Menj! A farkas jött, látta, hogy a szamár és a társai a mező közepén vannak, gazdátlanok, megörült ennek, és közelebb ment hozzájuk. Hirtelen megugrott, rávetette magát a szamárra. A szamár pedig a farkas nyakát megragadta, és lefogta. A kos, kakas, róka és nyúl rárohantak a farkasra, ki-ki fojtogatta, és később elengedték. A farkas félholtan ment a társaihoz. A társai kérdezték: Testvér, mit láttál? A farkas félholtan mondta: Testvéreim, hangom sincs. Mentem, olyan népséget láttam ott, olyat senki se lásson. Ők kíváncsian mondták: Hogyan? Ő mesélte: Ahogy mentem, a fejemet két kő közé fogták, és két kalapáccsal vertek. Egyikük szúrát olvasott rám, egy a bőrömet szaggatta. Egy pedig a síromat ásta. Amikor a farkasok a szavait hallgatták, félelem esett a szívükbe, és mind együtt elmenekültek, mondván: Hála Istennek, hogy a karmaiktól megszabadultunk.

(forrás: **Umîd Demîrhan**)

ROJNIVÎSK

Îroj ez naçim mektebê. Civîna mamosteyan heye. Ji ber wê, ez li malê me. Azad û Bawer çûn cem hevalekî xwe. Doh, semînera min hebû. Ez zû çûm mektebê. Mamosteyê me pîrr baş e. Ew ji min hez dike. Ji ber ku ez xwendekareke jîr im.

Min ji semînerê 95 (nod û pênc) sitend. Lê, 95 (nod û pênc) pûan ne bi dilê min e. Min 100 (sed) pûan dixwast. Ji ber wê, gava ku ez hatim malê, kêfa min ne baş bû.

Azad û Bawer got qey hinan ez aciz kirime. Min ji wan re got: na, kesê ez aciz nekirim. Wan jî pîrsî bê çima kêfa min ne baş e. Min got ku min ji semînerê noteke xerab sitend.

Wan got qey min noteke pîrr xerab sitendiye. Ji ber wê pîrsin. Azad û Bawer êrîşi min kir. Li gora wan, ez bêaqil im. Lê, ew nizanin ku ez henekên xwe bi wan dikim. Ew hevalên min in. Ez pîrr ji wan hez dikim.

Pêr, ez dereng çûm dersê. Ya rastîn, sûtê Azad û Bawer bû. Min xwe amade kir. Azad û Bawer bi tawlayê dilîst. Ez li pirtûka xwe gerrîyan. Lê, min ew nedît. Azad û Bawer ez gellekî aciz kirim. Wan ez hêrs kirim. Ji ber ku wan pirtûka min veşart.

Erê, ew hevalên min in. Lê, carinan ew min pîrr hêrs dîkin.

(çavkanî: **Dersa kurdî 55**)

NAPLÓ

Ma nem megyek iskolába. A tanároknak gyűlésük van. Ezért én ma itthon vagyok. Azad és Bawer elmentek egy barátjukhoz. Tegnap szemináriumom volt. Időben mentem az iskolába. A tanárunk nagyon jó. Ő kedvel engem. Azért, mert én okos diák vagyok.

Én a szemináriumon 95 (kilencvenöt) pontot szereztem. De 95 (kilencvenöt) pont nem a szívem szerint van. Én 100 (száz) pontot akartam. Ezért, amikor hazajöttem, nem volt jó kedvem.

Azad és Bawer mondták, talán valakire haragszom. Mondtam nekik: nem, senkire nem haragszom. Kérdezték, miért van rossz kedvem. Mondtam, hogy a szemináriumon rossz jegyet szereztem.

Azt mondták, talán egy nagyon rossz jegyet kellett szereznem. Azért kérdezik. Azad és Bawer lekapott engem. Szerintük én buta vagyok. De nem tudják, hogy csak viccet csináltam belőlük. Ők a barátaim. Nagyon szerettem őket.

Két napja későn mentem az órára. Ezért Azad és Bawer voltak a bűnösök. Én kész voltam. Azad és Bawer tawláztak. Én a könyvemet kerestem. De nem találtam. Azad és Bawer nagyon felbosszantott. Mérgező lettem rájuk. Azért, mert a könyvemet eldugták.

Igen, ők a barátaim. De néha ők engem nagyon mérgező tesznek.

(forrás: **Dersa kurdî 55**)

Xurşîd

Xurşîd dewlementirê gund bû. Xortekî bi bejn û bal, çeleng û giran bû. Rojekê li ber melayê gund rawestiya û gotê:

– Kurekî min çêbû; jê re navekî şîrîn ji te dixwazim. Mela hinekî ma, paşê serê xwe rakir û got:

– Bila navê wî Cemşîd be!

– Wek navê min e, û di gund de navekî bi tenê ye, ji xwe min jî ev dixwest.

– Here bi arikariya Xwedê kurê te ji bo te û ji bo millet baş be.

Xurşîd, piştî ku spasê xwe ji melê re pêşkêş kirin, derket û bi dilgeşî çû mal.

Piştî şanzdeh salan rojekê Xurşîd dîsa çû cem mela, wek berê xurt û xweşik bû. Mela jê pirsî:

– Dîsan çi ye, mîrza Xurşîd?

– Îsal kurê min Cemşîd xwendina xwe bir serî û di nav hevalên xwe de ê pêşîn derket. Min divê îro jê re mewlûdekê bidim xwendin. Ez hêvî dikim tu îşev xwe biêşînî bê mala me û bi dengê xwe ê şîrîn vê mewlûdê ji me re bixwîni.

– Cemşîd hêja ye, ezê jê re mewlûdekê bi kurdî bixwînim.

Heşt salên din borîn. Xurşîd dîsa rojekê bi çend mirovan ve li pêş mela rawesta. Mela lê nêrî û got:

– Tu her roj xurtir dibî, di rûyê te de nîşanên xortaniyê û jiyînê dixwiyên. Ev jî çi ye?

Xurşîd a falu leggazdagabbja volt. Testes és karos, okos és erős fiatal volt. Egy nap megjelent a falu mollahja előtt, és azt mondta:

– Fiam lett; egy illő nevet szeretnék tőled neki. A mollah kicsit gondolkodott, majd felnézett és mondta:

– Hadd legyen a neve Cemşîd!

– Mint az én nevem, és a faluban ez a név egyedül van, és is éppen ilyen nevet akartam.

– Menj, Isten segedelmével, a fiad neked és a népnek jó legyen.

Xurşîd, azután hogy köszöneteként a mollahnak felajánlást tett, kijött és örömmel ment haza.

Tizenhat év után Xurşîd egy nap ismét a mollahhoz ment, és mint korábban erős és szép volt. A mollah kérdezte:

– Mi van ismét, Xurşîd úr?

– Idén Cemşîd fiam befejezte a tanulását, és a társaival készen lett. Nekem ma vele egy mevlúdot kell megtanítanom. Én remélem, hogy te még ma éjjel a házukba jössz, és a te édes hangoddal ezt a mevlúdot nekünk megtanítod.

– Cemşîd érdemes, én vele egy mevlúdot kurdul megtanítok.

Másik nyolc év telt el. Xurşîd egy nap ismét néhány emberrel a mollah elé járult. A mollah nézte őt és mondta:

– Te minden nap erősebb lettél, az arcodon az ifjúság és az élet jelei virulnak. Ez mitől van?

– Bê derd im, seyda, çima pîr bibim?

– Mîn divê tu her we bî. Lê bêje dîsa çi ye?

– Mîn ji kurê xwe re keça camêrekî xwestiye, dewlemend e, pîr pere xwest. Lê kurê min yek e û li ber dilê min biha ye. Ji kerema xwe mehra wan bibire. Mela mehir birî û ew pîroz kirin.

Piştî çend heftan Xurşîd û Cemşîd li ser keştike piçûk di golekê de diçûn bajêr, ji bo kirîna cilên bûk û zavê. Ava golê bê pêl bû, di meha gulanê de bûn. Doralîyên golê bi kulîlk û hêşinayiyê xemilandî bûn. Xurşîd li kurê xwe dinêrî û xwe bextyartirê dinê dizanî. Cemşîd wek di xewnekê de bû.

Bi zendên xwe yên xurt, destikên keştiyê zû dilivandin û keştî li ser avê dişemitand. Lê carna xwe ji bîr dikir, eqlê wî diçû cihên din. Ji nişkê ve destikeke keştiyê ket avê. Cemşîd zû vegerî ser û destê xwe dirêjî wê kir. Di wê gavê de destê wî ê din jî, ji keştiyê şemitî û xwe ne girt, ket avê.

Lê Cemşîd melevanî ne dizanî. Bi carekê di avê de winda bû. Derket û kir hawar. Bavê wî dest avêt ê, lê ne gîhayê. Cemşîd li ber çavên bavê xwe çû bin avê û nema bi ser ket. Xurşîd bi çavên xwe bawer ne dibû û li benda derketina kurê xwe dima. Lê ji çend piqpiqokên avê pê ve tişteke xuya ne kir. Xurşîd sê roj û sê şevan di wî cihê de ma. Roja sisiyan laşê kurê xwe ê nepixî da piştî xwe û bir mal, sibe tirê ew veşart.

– Bajom nîncs, bôlcs, miêrt ôre-gedjek?

– Nekem az kell, hopy te mindig az legyél. De, mondd, ismét mi van?

– Ên a fiammal egy előkelő ember lányát akarjuk, gazdag, sok pénzt akar. De nekem egy fiam van, és érte drága a szívem. Össze kell adni őket. Mollah, add össze és áldd meg őket.

Néhány héttel később Xurşîd és Cemşîd egy kis csónakon egy tavon a városba mentek, hogy esküvői ruhákat vegyenek. A tó vize nem hullámszórt, májusban voltak. A tó körül vadvirágok és zöld ékességek voltak. Xurşîd a fiára nézett és ennél boldogságosabb mást magának nem tudott. Cemşîd mintha egy álomban lett volna.

Erős csuklóival a csónak evezőit gyorsan mozgatta, és a csónak siklott a vízben. De néha elfeledkezett magáról, az esze nem volt a helyén. Hirtelen a csónak egyik evezője a vízbe esett. Cemşîd gyorsan megfordult, a fejével és a kezével utánanyúlt. Abban a pillanatban, hogy elérte, a csónak megbillent, és nem tartotta magát, a vízbe esett.

Cemşîd azonban nem tudott úszni. Rögtön elmerült a vízben. Felbukkant és segítségért kiáltott. Az apja a kezét nyújtotta érte, de nem érte el. Cemşîd az apja szeméi előtt a víz alá merült, és nem jött fel. Xurşîd nem hitt a szemének, és a fia felmerülésére várt. De néhány vízbuborékon kívül semmi sem jelent meg. Xurşîd három nap és három éjjel azon a helyen maradt. Harmadik nap a fia teste felfúvódva feljött, hazavitte, és másnap reggel eltemette.

Piştî salekê bi şev li deriyê melê dan. Derî vebû. Melê li pêş xwe mirovekî dirêj, kal, porsipî û pişt-xwar dît. Berê ew nas ne kir. Paşê melê kûr nêrî û got:

– Ma tu ne Xurşîd î, vê nivê şevê te xêr e?

– Belê, ez im, hatime tişteki bi navê kurê xwe Cemşîd bidim te, xwendina zarokên gund ên belengaz. Xurşîd rabû, kêsek pere danî ser masê. Mela got:

– Ev pere pir in pir.

– Belê, îro min nivê zeviyên xwe firotin. Cemşîd dixwest bi destê xwe ji miletê xwe re qencyên mezin bike, lê Xwedê ne hişt. Niha ez deynê wî didim.

Melê destê wî girt û bi dengekî nerm gotê:

– Cemşîd kurekî baş bû. Xwedê rehma xwe lê bike. Lê dinêrim tu pir li ber dikevî. Ew tişt li min jî qewimî. Were, emê hezkirina xwe bidin zaroyên gund û ji wan, xortên xwenda, xurt û hêja bînin pê.

Xurşîd li ser gotina melê hinekî pêjin piştî serê xwe rakir û li melê nêrî. Di çavên wî de ronahiyeke dijwar hebû. Xurşîd dilê xwe da bû zaroyên gund.

Piştî şanzde salan di gund de daweta çil xortên hêja, xwenda û miletperwer çêdibû û Xurşîd tê de bi serê sergovendê girtibû.

(çavkanî: **Nûredîn Zaza**)

Egy év múlva éjjel a mullah ajtaján zörgött. Az ajtó kinyílt. A mullah maga előtt egy magas, öreg, ősz, görnyedt embert látott. Előbb nem is ismerte meg. Majd a mollah nézte és mondta:

– Te nemde Xurşîd vagy, az éj felén neked (milyen) jó dolgod van?

– Igen, én vagyok, jöttem egy dolgot Cemşîd fiam nevében átadni neked a falu szegény gyerekeinek tanítására. Xurşîd felkelt, egy zacskó pénzt tett az asztalra. A mollah mondta:

– Ez a pénz sok nagyon.

– Igen, én ma a fél szántóföldemet eladtam. Cemşîd a saját kezéből akart a népének nagy jótéteményt csinálni, de Isten nem hagyta. Most én az ő adósságát adom meg.

A mollah megfogta a kezét, és halk hangon mondta:

– Cemşîd jó fiú volt. Az Isten legyen kegyes hozzá. De látom, te nagyon összeestél. Az a dolog engem is megviselt. Menj, mi akaratumk szerint ezt a falu fiainak adjuk, és belőlük tanult, erős és értékes ifjakat fogunk kapni.

Xurşîd a mollah szavaira kicsit meghatódott, majd felemelte a fejét és a mollahra nézett. A szemében nehéz fény csillogott. Xurşîd a szívét adta a falu gyerekeinek.

Tizenhat év múlva a faluban negyven értékes, tanult és nemzetéhez hű fiatal ünnepe volt, és Xurşîd vezette a hagyományos sortáncot.

(forrás: **Nûredîn Zaza**)

KURMANCÎ KURD – MAGYAR SZÓJEGYZÉK

(A 16–24. oldalon található szövegek szavainak jegyzéke)

A			
aciz	haragos	Bawer <i>m</i>	Bauer (férfinév)
album <i>f</i>	fényképalbum	bawer	hívó, reménykedő
aleykum	veletek (arab)	bawerî <i>f</i>	bizalom
alman	német	bazar <i>f</i>	bazár, piac
amade	kész	bazarvan <i>m</i>	kereskedő
Amed	Amed (város)	baz da:n	rárohanni
amerikî	amerikai	be	legyen
aram	nyugodt, békés	behr <i>f</i>	tenger
arikari <i>f</i>	segítség	bejn <i>f</i>	test, alkat
Asya <i>f</i>	Aszja (női név)	belengaz	szegény
ava	kedvező, sikeres	belê	igen, nagyon
av <i>f</i>	víz	bend <i>f</i>	kötés, csomó
avêt:in	vetni, nyújtani	ber <i>m</i>	mell, elülső rész
diavêje	nyújt	bi ber ... ve	felé
biavêje	nyújtson	ji ber	mert
avjenî <i>m</i>	úszás	beran <i>m</i>	kos
awa <i>f</i>	mód	ber da:n	elengedni
axaft:in	beszélni	berê	előbb, korábban
diaxivim	beszélek	berg <i>m</i>	ruha
biaxivim	beszéljek	bermalî <i>f</i>	háziasszony
axir	nos, végül	betlane <i>f</i>	szünet, szabadság
Axtamar	Ahtamar (templom)	bext(î)yar	boldogságos
azad	szabad	bext(î)yartir	boldogságosabb
Azad <i>m</i>	Azad (férfinév)	beyanî <i>f</i>	hajnal, reggel
B		bê	nélkül
bajar <i>m</i>	város	bêaqil	eszetlen, buta
bajarî	városi	bêbêhn	lélegzés nélkül
bal <i>f</i>	kar	bêî (hat:in)	jössz
balkêş	érdekes	bêje!	mondd!
ba pîr <i>m</i>	nagyapa	bêxwedî	gazdátlan
bar <i>m</i>	teher	bêzar	csüggedt
baş	jó	bi	által
baş kir:in	javítani	bi ... re	-val, -vel
baştir	jobb	bî	legyél
bav <i>m</i>	apa	biçûk	kicsi
		biçûktir	kisebb
		biha	drága

bihatir	drágább
bihîst:in	hallani
dibihîzim	hallom
bibihîzim	halljam
bijîjk <i>mf</i>	orvos, orvosnő
bila	hadd!
bilî	vmin kívül
ji bilî	kívül
bilind	magas
bîr <i>f</i>	emlékezet
bira <i>m</i>	fivér
birano	fivérek! (voc)
birayo	fivér! (voc)
bir:in	vinni, szállítani
dibim	viszem
bibim	vigyem
birî:n	vágni
dibirim	vágom
bibirim	vágjam
mehr birî:n	házasságot kötni
bîst	hús
bo	-nak, -nek
ji bo	-nak, -nek
borî:n	múlni, eltelni (idő)
diborim	elmúlok
biborim	elmúljak
bûk <i>f</i>	menyasszony
bû:n	lenni
dibe	lesz
bibe	legyen
C	
camêr	előkelő
car	-szor, -szer, -ször
carek	egyszer
carinan	időnként, néha
carna	időnként, néha
cem	-hoz, -hez, -höz
Cemşîd <i>m</i>	Dzsemsíd (férfinév)
cih <i>m</i>	hely

cil <i>m</i>	ruha
civîn <i>f</i>	gyűlés, értekezlet
ciwan	fiatal
Ç	
çakûç <i>m</i>	kalapács
çar	négy
çarîk	negyed
çav <i>m</i>	szem
çavkanî <i>f</i>	forrás
çawa	hogyan?
çay <i>f</i>	tea
çeleng	bátor
çend	hány?
çerm <i>m</i>	bőr
çê bû:n	lenni
çê dibim	leszek
çê bibim	legyek
çi	mi?
çil	negyven
çima	mért?
çiya <i>m</i>	hegy
çîrok <i>f</i>	történet, mese
çû:n	menni
diçim	megyek
biçim	menjek
D	
da:n	adni
didim	adom
bidim	adjam
d anî:n	letenni, helyezni
da tînim	leteszem
da ynim	letegyem
danûstandin <i>f</i>	kereskedés
dapîr <i>f</i>	nagymama
dar <i>f</i>	fa
daşir <i>f</i>	fürdőkád
dawet <i>f</i>	ünnep, meghívás
dawî <i>f</i>	vége vminek

dayik <i>f</i>	anya
de	[névutó]
deh	tíz
deng <i>m</i>	hang
deqîqe <i>f</i>	perc
derd <i>m</i>	baj, gond
der <i>f</i>	hely
dereng	késő, későn
derî <i>m</i>	ajtó
der ket:in	kimenni
der dikevîm	kimegyek
der kevîm	kimenjek
ders <i>f</i>	lecke
derve	kívül
dest <i>m</i>	kéz
destik <i>m</i>	evezőlapát
dever <i>f</i>	hely, környék
dewlemend	gazdag
dewlementir	gazdagabb
deyn <i>f</i>	hitel, adósság
dê	[nyelvtani elem]
dêr <i>f</i>	templom
di	[előjáró]
di ... de	-ban, -ben
di ... re	által
di ... ve	át, keresztül
dibistan <i>f</i>	iskola
dijwar	nehéz
dil <i>m</i>	szív
dilgeş	boldog
din	másik
dinya <i>f</i>	világ, időjárás
dirand:in	szaggatni
didirînim	szaggatom
bidirînim	szaggassam
dirêj	hosszú, magas
dirêjî kir:in	kinyújtani
divê	kell
Diyarbakir	Diyarbakir (város)
dîk <i>m</i>	kakas

dîrok <i>f</i>	történelem
dîrokî	történelmi
dîsa, dîsan	ismét
dît:in	látni
dibînim	látom
bibînim	lássam
doh	tegnap
dolab <i>f</i>	tálalószekrény
dor <i>f</i>	környék
li dora	körül
doralî <i>f</i>	környezet
du	kettő
duwaz deh	tizenkettő

E

e	(ő) van
edebîyat <i>f</i>	irodalom
Eliot	T. S. Eliot (költő)
em	mi
emê (= em dê)	mi fogunk ...
emekdar <i>mf</i>	nyugdíjas
emr <i>m</i>	életkor
Enqere	Ankara (város)
eql <i>f</i>	ész, értelem
erê	igen
erzan	olcsó, olcsón
ev	ez, ezek
ew	ő, ők, az, azok
ez	én
ezê (= ez dê)	én fogok ...

Ê

ê (= dê)	[nyelvtani elem]
êdî	most, még, már
ên	[nyelvtani elem]
êşand:in	megfájtani
diêsînim	megfájítom
biêsînim	megfájítsam
êriş <i>f</i>	támadás
êvar <i>f</i>	este

F	
fahm kir:in	megérteni
fêkî <i>m</i>	gyümölcs
Ferhad <i>m</i>	Ferhad (férfinév)
firavîn <i>f</i>	ebéd
firoş geh <i>f</i>	bolt, üzlet
firoşkar <i>mf</i>	kereskedő
firot:in	eladni
difiroşim	eladom
bifiroşim	eladjam

G	
gav <i>f</i>	pillanat
gava	amikor
gel	többek
li gel	együtt
gelek	sok
gelekî	nagyon
gelî	hél!
gellekî	nagyon
gelo	vajon
gerek	kell, szükséges
gerrîya:n	keresni
gerî:n	keresni
digerim	keresem
bigerim	keressem
giran	súlyos, erős
girîng	fontos
girt:in	fogni
digirim	fogom
bigirim	fogjam
gîha:n	elérni
gol <i>f</i>	tó
gor <i>f</i>	sírhalom
gorî <i>f</i>	áldozat
gotin <i>f</i>	szó
got:in	mondani
dibêjim	mondom
bibêjim	mondjam
gul <i>f</i>	virág, rózsa

gulan <i>f</i>	május
Gulcan <i>f</i>	Guldzsán (női név)
Gulçîn <i>f</i>	Gulcsín (női név)
guldank <i>f</i>	virágváza
gund <i>m</i>	falu
gur <i>m</i>	farkas

H	
hal <i>m</i>	helyzet, körülmény
hat:in	jönni
têm	jövök
bêm	jöjtek
hawar <i>f</i>	segélykiáltás
hebû:n	létezni, lenni
heye	létezik, van
hene	léteznek, vannak
heft	hét
heftan	heten
heftê	hetven
hefte <i>f</i>	hét (időszak)
hej deh	tizennyolc
heke	ha
Hekîm <i>m</i>	Hekim (férfinév)
helbest <i>f</i>	vers, költemény
hema	így
hemû	mind
henek <i>f</i>	tréfa, vicc
her	mind, minden
here!	menj!
herî	leginkább
hesab gir <i>mf</i>	könyvelő
heşt, heyşt	nyolc
heştê	nyolcvan
heta	-ig
hev	egymás
heval <i>mf</i>	barát, barátnő
hevdu	egymás
hez kir:in	szeretni
hêja	értékes, érdemes
hêrs <i>f</i>	harag

hêşîn	zöld
hêşinayî <i>f</i>	zöldterület
hêvî <i>f</i>	remény
hin	valaki
hindék	néhány
hinekî	kicsit, egy keveset
hişt:in	engedni
dihêlim	engedem
bihêlim	engedjem
hûn	ti
hundir	be, belül

I

im	vagyok
in	vagyunk

Î

î	(te) vagy
îro, îroj	ma
îsal	idén
îşev	ma éjjel

J

japonî	japán
jê (jî+wî/wê)	tőle
ji	-tól, -től
ji ber	mert, minthogy
jin <i>f</i>	nő, asszony
jinmam <i>f</i>	nagynéni
jiyan <i>f</i>	élet
jiyîn <i>f</i>	élet
jî	szintén, is
jî:n, jiyî:n	élni
dijîm	élek
bijîm	élsz
jîr	okos

K

ka	nos
kal	idős, öreg

kar <i>m</i>	munka
kar kir:in	dolgozni
karî:n	lehetni
dikarim	lehetek
bikarim	lehessek
keç <i>f</i>	lány
keleh <i>f</i>	vár
ker <i>mf</i>	szamár
kerem ke!	legyen szíves!
kes <i>mf</i>	személy, valaki
keştî <i>f</i>	csónak
ket:in	esni
dikevim	esem
bikevim	essek
kevin	régi
kevintir	régebbi
kevir <i>m</i>	kő
kêf <i>f</i>	öröm
kêm	híján
kêvrîşk <i>f</i>	nyúl
kir:in	csinálni
dikim	csinálok
bikim	csinálsz
kirî:n	vásárolni
dikirim	vásárolok
bikirim	vásárolsz
kî?	ki?
kîs <i>m</i>	zacskó
kola:n	ásni
ku	hogy
kuîlk <i>f</i>	vadvirág
kuncî <i>f</i>	szezám
kurd	kurd
kurdewarî	kurd jellegű
kurdî	kurd (nyelv)
Kurdistan <i>f</i>	Kurdisztán
kur <i>m</i>	fiú
kurmancî	kurmandzsi
kuro!	hé, fiú!
kursî <i>m</i>	szék

kûr	mély
kûr nêrî:n	jól megnézni
L	
laş <i>m</i>	test, tetem
lep <i>m</i>	karom, mancs
leşker <i>mf</i>	katona
lê	de, azonban
li benda	várva vmire
li gorî min	szerintem
livand:in	mozgatni
dilivînim	mozgatom
bilivînim	mozgassam
lîst:in	játszani
dilîzim	játszom
bilîzim	játsszam
M	
ma	vajon
macar	magyar
mal <i>f</i>	ház
malbat <i>f</i>	család
mam <i>m</i>	nagybácsi
mamoste <i>mf</i>	tanító, tanítónő
ma:n	maradni
dimînim	maradok
bimînim	maradjak
mase <i>f</i>	asztal
me	nekünk, miénk
meh <i>f</i>	hónap
mehir <i>f</i>	házasságkötés
mekteb <i>f</i>	iskola
mela <i>m</i>	mollah
melevanî <i>f</i>	úszás
mepirse	ne kérdezd!
meraq <i>f</i>	kíváncsiság
merhaba!	üdvözet!
mewlûd <i>f</i>	vallásos vers
Meyrem <i>f</i>	Majram (női név)
mezin	nagy

mezintir	nagyobb
Mêrdîn	Mérdín (város)
mêrg <i>f</i>	mező, rét
milet <i>m</i>	nemzet
miletperwer	nemzethű
min	nekem, enyém
mirov <i>mf</i>	ember, személy
mitbex <i>f</i>	konyha
mixabin	sajnos
mîrza <i>m</i>	úr
modern	modern
muşterî <i>mf</i>	vásárló
N	
na	nem
nas kir:in	megismerni
nav <i>m</i>	név
nav <i>f</i>	közép
navçe <i>f</i>	központ
ne	(ők) vannak
nebaş	nem jól
neh	kilenc
nepixî	felfúvódva
nerm	lágyan
Nêrgiz <i>m</i>	Nêrgiz (férfinév)
nêrî:n	nézni
dinêrim	nézek
binêrim	nézzek
nêzîkî	közeli
niha	most
nişk <i>f</i>	pillanat
ji nişkê ve	hirtelen
nivî:n	lefeküdni
dinivim	lefekszem
binivim	lefeküdjek
nivîsî:n	írni
dinivîsim	írok
binivîsim	írjak
nîn e	nincs
nîqaş <i>f</i>	vita

nîşan <i>f</i>	jel
nîv	fél
nivîn <i>m</i>	ágy
nîv mirî	félholtan
nîv ro(j) <i>f</i>	dél, ebéd
nod	kilencven
not <i>f</i>	érdemjegy

O

ode <i>f</i>	szoba
oxir <i>f</i>	szerencse

P

palgeh <i>f</i>	párnás szék
pa(n)z deh	tizenöt
paqij	tiszta
parêzer <i>mf</i>	jogász, ügyvéd
paşê	azután, majd
pere <i>m</i>	pénz
peyda kir:in	találni
pê <i>m</i>	láb
pêdivî <i>f</i>	szükségesség
pêjand:in	meghatódni
dipêjînim	meghatódom
bipêjînim	meghatódjak
pêl <i>f</i>	hullám
pênc	öt
pêncî	ötven
pêr	tegnapelőtt
pêş	elé, előtt
pêşîn	kész, teljes
pêşkêş <i>f</i>	felajánlás
piçûk	kicsi
piqqiqok <i>f</i>	buborék
pir	nagyon
piranî	többször
pirr	nagyon
pirsî:n	kérdezni
dipirsim	kérdezem
bipirsim	kérdezzem

pirtûk <i>f</i>	könyv
pisîk <i>mf</i>	macska
pişt <i>m</i>	hát
piştî	később
piştre	majd
pişt xwar	görbehátú
pîr	öreg
pîroz	szent
por <i>m</i>	haj
por sipî	ósz (fehér hajú)
pûan <i>m</i>	pont

Q

qayîl	egyetértő
qenc	jó
qencî <i>f</i>	jótétemény
qet	soha
qewimî:n	keletkezni
diqewimin	keletkezem
biqewimin	keletkezzem
qewm <i>m</i>	népség
qey	talán, mintha

R

ra bû:n	felkelni
ra dibim	felkelek
ra bim	felkeljek
ra kir:in	felnézni
ra dikim	felnézek
ra kim	felnézzek
ra westa:n	megállni
ra diwestim	megállok
ra westim	megálljak
ra westî:n	megjelenni
ra diwestim	megjelenek
ra westim	megjelenjek
rastî <i>m</i>	valóság, igazság
rastî hat:in	elérni
razî	elégedett
re:	[névutó]

bi ... re	-val, -vel
rehm <i>f</i>	irgalmasság
rengîn	színes, tarka
reş	fekete
revand:in	elfutni
direvînim	elfutok
birevînim	elfussak
rezîl	gyalázatosan
rê <i>f</i>	út
rihet	kényelmes
Robîn <i>m</i>	Robin (férfinév)
roj <i>f</i>	Nap, nap
roj baş	jónapot!
roj nivîsk	napló
Rojda <i>f</i>	Rozsda (női név)
ronahî <i>f</i>	fény, világosság
rovî <i>f</i>	róka
rû <i>m</i>	arc
rû nişt:in	leülni
rû dinim	leülök
rû nim	leüljek
rûş	orosz
S	
saet <i>f</i>	óra
sal <i>f</i>	év
salî	éves
Salih <i>m</i>	Szalih (férfinév)
sebze <i>m</i>	zöldség
sed	száz
seh kir:in	meghallani
sekinî:n	megállni, maradni
disekinim	megállok
bisekinim	megálljak
selam	béke! (arab)
selamun	béke! (arab)
semîner <i>f</i>	szeminárium
ser <i>m</i>	fej
serdan <i>f</i>	látogatás
seretayî	első, elemi

ser govend <i>f</i>	kurd népi sortánc
serî	véghez
serşok <i>f</i>	fürdőszoba
seyda <i>m</i>	bölcs
sê	három
sêpî <i>f</i>	kávézóasztal
sibeh <i>f</i>	reggel
sibetir <i>f</i>	másnap reggel
sîh	harminc
s(i)pas <i>f</i>	köszönet
sisiyân	harmadik
s(i)tend:in	szerezni
distînim	szerzem
bistînim	szerezsem
sitû <i>m</i>	nyak
sor	vörös
Stenbol	Isztambul
sûc <i>m</i>	bűn
Ş	
şanz deh	tizenhat
şemî <i>f</i>	szombat
şemitand:in	csúsztatni
dişemitînim	csúsztatom
bişemitînim	csúsztassam
şemitî:n	csúszni
bişemitim	csúszok
dişemitim	csússzam
şeş	hat
şev <i>f</i>	éjszaka
şêst	hatvan
şidand:in	szorítani
dişidînim	szorítom
bişidînim	szorítsam
şikir <i>f</i>	hála
şîrîn	édes, kedves
şîv <i>f</i>	vacsora
şûm	szertelen
şûşt:in	mosni
dişom	mosom

bişom	mossam
T	
tablo <i>f</i>	festmény
Tamara	Tamara (női név)
taşt <i>m</i>	reggeli
tawla <i>f</i>	tavla (társasjáték)
tax <i>f</i>	városrész
taybetî	különös
te	neked, tiéd
tekst <i>f</i>	szöveg
televîzyon <i>f</i>	televízió
tenê	csak, egyedül
teze	friss
tezetir	frissebb
tê (di + wê)	ott
têkilî <i>f</i>	kapcsolat
têm (hat:in)	jövök
têr	elegendő
tirk	török
Tirkiye <i>f</i>	Törökország
tirs <i>f</i>	félelem
tişt <i>m</i>	dolog, ügy
tu	te
tunebû	nem volt
Û	
û	és
V	
van	ezeket
ve	[névutó]
vê	ezt (nn.)
ve bû:n	nyílni
ve dibim	nyílok
ve bim	nyíljak
ve gerand:in	visszafordítani
ve digerînim	visszafordítom
ve gerînim	visszafordítsam
ve şart:in	elrejtteni

ve dişêrim	elrejttem
ve şêrim	elrejtsem
ve xwar:in	inni
ve dixwim	iszom
ve xwim	igyam
vir	itt
vî	ezt (hn.)
W	
wan	nekik, azoknak
Wan <i>f</i>	Van-tó
we	nektek
wek	mint
wekî	hasonló
were!	menj!
wê	neki (nőnek)
wêne <i>m</i>	festmény, fénykép
wiha	így, ekképpen
winda bû:n	eltűnni
wir	ott
wî	neki (férfinak)
X	
xalîçe <i>f</i>	szőnyeg
xatir <i>m</i>	szívesség
xeber <i>f</i>	beszéd, szó
xebitî:n	dolgozni
dixebitim	dolgozm
bixebitim	dolgozzak
xelas <i>f</i>	vég, befejeződés
xelas bû:n	befejeződni
xeletî <i>f</i>	tévedés
xelk <i>m</i>	nép
xemiland:in	díszíteni
dixemilînim	díszítetek
bixemilînim	díszítsek
xerab	rossz, borzalmas
xewn <i>f</i>	álom
xêr <i>f</i>	jótett
xizm <i>mf</i>	rokon

xortanî <i>f</i>	ifjúság	yasîn <i>f</i>	szúra (Korán)
xort	fiatal, ifjú	ya(n)z deh	tizenegy
Xurşîd	Hursîd (férfinév)	ye	(ő) van
xurt	erős	yek	egy
xuya kir:in	megjelenni	yê <i>m</i>	-nak, -nek a ...
		yên <i>pl</i>	-nak, -nek a ...
		yî	(te) vagy
XW			
xwar:in	enni		
dixwim	eszem	Z	
bixwim	egyem	zanî:n	tudni
xwe	saját, maga	dizanim	tudom
Xwedê <i>m</i>	Isten	bizanim	tudjam
xwendî	tanult	zanîn geh <i>f</i>	egyetem
xwendekar <i>mf</i>	diák, diáklány	zarok <i>m/f</i>	gyermek
xwend:in	olvasni, tanulni	zava <i>m</i>	vőlegény
diwxînim	tanulok	zeft kir:in	lefogni
bixwînim	tanuljak	zend <i>m</i>	csukló
xwendin <i>f</i>	tanulás	zengîn	gazdag
xwest:in	akarni	Zerî <i>f</i>	Zerî (női név)
diwxazim	akarok	zevi <i>f</i>	szántófield
bixwazim	akarjak	zêde	sok, több
xweş	szép	Zilêxa <i>f</i>	Zilêha (női név)
xweşik	szép, csinos	zirr <i>f</i>	ordítás
xwişk <i>f</i>	nővér, hóg	zirrî:n	ordítani
		dizirrim	ordítok
		bizirrim	ordítsak
Y		zû	korán, gyorsan
ya <i>f</i>	-nak, -nek a ...		

(Ez a szójegyzék 708 szócikket tartalmaz)

RÖVID KURMANCÎ KURD NYELVTAN

ALAKTAN

Általános megjegyzés: Ahogy nem beszélhetünk egységes kurd nyelvről, ugyanúgy a kurmancî kurd nyelv különböző leírásaiban is több eltérő (más–más nyelvjárásból származó) nyelvtani formát találhatunk. Anélkül, hogy ezekből valamiféle közös, sztenderd nyelvi változat bemutatására vállalkozna, ez a rövid nyelvtani leírás következetesen ragaszkodik az Emir Djeladet Bedir Khan és Roger Lescot **Grammaire kurde (Dialect kurmandji)**, valamint az Umîd Demîrhan **Ferhenga destî. Kurdî bi kurdî** és **Kurmanji Kurdish for the Beginner** című munkáiban leírt, irodalminak tekintett nyelvi változathoz.

1. Névszóragozás

A kurmancî kurd nyelv egyik örökölt indoeurópai sajátossága a nyelvtani nemek (lényegében korlátozott) megléte. A hímnem és a nőnem megkülönböztetése ugyanis csak az egyes számú főnevek "ragozott" formáira és az **ew** 'ő' személyes névmás **wî** vagy **wê** függő alakjaira terjed ki. A természetes személyeknél ez egyértelmű: **mêr** *m* 'férfi', **jin** *f* 'nő', **bav** *m* 'apa', **dayik** *f* 'anya', **kur** *m* 'fiú', **keç** *f* 'lány' stb. A különböző foglalkozásneveknél az azonos alak mellett mindkét nem használatos: **bijîşk** *mf* 'orvos, orvosnő', **mamoste** *mf* 'tanító, tanítónő', **nivîskar** *mf* 'író, írónő' stb. Ugyanez érvényes egyes állatnevekre is: **seh** *mf* 'kutya', **pisîk** *mf* 'macska' stb. A szavak hímnemű vagy nőnemű voltát azonban az egyéb szavakon semmiféle felismerhető jel nem jelöli. Tájékozódásul szolgálhat, hogy a nőnemű szavak száma jóval nagyobb a hímneműeknél: az itt közzétett szövegek 708 címszavas szójegyzékében 235 főnév található, ezek közül 72 hímnemű, 148 nőnemű és 15 kétnemű.

A magyar nyelvben a főnevek határozott vagy határozatlan voltát az *a*, *az* határozott és az *egy* határozatlan névelő fejezi ki. A kurmancî kurd nyelvben nincs névelő, a pusztán (toldaléktalan) főnév fejezi ki a határozottságot, a főnév határozatlanságát pedig egyes számban az *-ek*, *-yek*, többes számban az *-in*, *-yin* toldalékok jelölik:

mêr 'a férfi' ~ **mêr-ek** 'egy férfi' : **mêr** 'a férfiak' ~ **mêr-in** 'férfiak'
ala 'a zászló' ~ **ala-yek** 'egy zászló' : **ala** 'a zászlók' ~ **ala-yin** 'zászlók'

A névszóknak (főneveknek, mellékneveknek, számneveknek, névmásoknak) nincs bonyolult esetragozása, mindössze három paradigmatis alakjuk van: az **alanyeset** (casus rectus), a **függő eset** (casus obliquus) és az "ezafe" **hozzáfűző eset** (casus annexus).

1) az **alanyeset** (casus rectus), ez toldaléktalan, egyes és többes számban is változatlan hangtestű és azonos a szavak szótári alakjával (helyette az ige egyes vagy többes számú személyragos alakja jelzi az alany egyes vagy többes voltát):

hesp hat 'a ló megjött' ~ **hesp** hat-in 'a lovak megjöttek'
mirov di-xw-e 'az ember eszik' ~ **mirov** di-xw-in 'az emberek esznek'
pisîk di-bez-e 'a macska fut' ~ **pisîk** di-bez-in 'a macskák futnak'

2) a **függő eset** (casus obliquus) toldalékolt és egyaránt használatos a tárgy eset és az előljárós határozói esetek kifejezésére. A toldalékai: a határozott főneveknél hímnemben **-î, -yî**, nőnemben **-ê, -yê**, többes számban mindkét nemben **-an, -yan**; a határozatlan főneveknél hímnemben **-ekî, -yekî**, nőnemben **-ekê, -yekê**, többes számban mindkét nemben **-ina, -yina**:

-î:	hn. (tárgy eset)	ez hesp-î di-bîn-im	'én a lovat látom'
-yî:	hn. (tárgy eset)	ez bira-yî di-bîn-im	'én a testvért látom'
-ê:	nn. (tárgy eset)	ez pisîk-ê di-bîn-im	'én a macskát látom'
-yê:	nn. (tárgy eset)	ez ala-yê di-bîn-im	'én a zászlót látom'
-an:	pl. (tárgy eset)	ez hesp-an di-bîn-im	'én a lovakat látom'
-yan:	pl. (tárgy eset)	ez bira-yan di-bîn-im	'én a testvéreket látom'
-an:	pl. (tárgy eset)	ez pisîk-an di-bîn-im	'én a macskákat látom'
-yan:	pl. (tárgy eset)	ez ala-yan di-bîn-im	'én a zászlókat látom'
-ekî:	hn. (tárgy eset)	ez hesp-ekî di-bîn-im	'én egy lovat látok'
-yekî:	hn. (tárgy eset)	ez bira-yekî di-bîn-im	'én egy testvért látok'
-ekê:	nn. (tárgy eset)	ez pisîk-ekê di-bîn-im	'én egy macskát látok'
-yekê:	nn. (tárgy eset)	ez ala-yekê di-bîn-im	'én egy zászlót látok'
-ina:	pl. (tárgy eset)	ez hesp-ina di-bîn-im	'én lovakat látok'
-yina:	pl. (tárgy eset)	ez bira-yina di-bîn-im	'én testvéreket látok'
-ina:	pl. (tárgy eset)	ez pisîk-ina di-bîn-im	'én macskákat látok'
-yina:	pl. (tárgy eset)	ez ala-yina di-bîn-im	'én zászlókat látok'

3) a **hozzáfűző eset** (casus annexus) toldalékolt és egyaránt használatos a jelzős szószerkezetek és a birtokos eset kifejezésére. A toldalékai: a határozott főneveknél hímnemben **-ê, -yê**, nőnemben **-a, -ya**, többes számban mindkét nemben **-ên, -yên**; a határozatlan főneveknél hímnemben **-ekî, -yekî**, nőnemben **-eke, -yeke**, többes számban mindkét nemben **-ine, -yine**:

-ê:	hn. (jelzős szó)	hesp-ê boz hat	'a szürke ló jött'
-yê:	hn. (jelzős szó)	bira-yê baş di-b-e	'a jó testvér ad'
-a:	nn. (jelzős szó)	pisîk-a reş di-bez-e	'a fekete macska fut'
-ya:	nn. (jelzős szó)	ala-ya sor di-pêl-e	'a vörös zászló leng'

-ên: pl. (jelzős szó)	hesp-ên boz hat-in	'a szürke lovak jöttek'
-yên: pl. (jelzős szó)	bira-yên dûr hat-in	'a távoli barátok megjöttek'
-ên: pl. (jelzős szó)	pisîk-ên reş di-bez-in	'a fekete macskák futnak'
-yên: pl. (jelzős szó)	ala-yên sor di-pêl-in	'a vörös zászlók lengenek'
-ekî: hn. (jelzős szó)	hesp-ekî boz hat	'egy szürke ló jött'
-yekî: hn. (jelzős szó)	bira-yekî dûr hat	'egy távoli barát jött'
-ekê: nn. (jelzős szó)	pisîk-ekê reş di-bez-e	'egy fekete macska fut'
-yekê: hn. (jelzős szó)	ala-yekê sor heye	'egy vörös zászló van'
-ine: pl. (jelzős szó)	hesp-ine boz hat-in	'a szürke lovak jöttek'
-yine: pl. (jelzős szó)	bira-yine dûr hat-in	'távoli barátok jöttek'
-ine: pl. (jelzős szó)	pisîk-ine reş di-bez-in	'a fekete macskák futnak'
-yine: pl. (jelzős szó)	ala-yine sor hene	'vörös zászlók vannak'
-ê: hn. (birtokos eset)	hesp-ê bav-ê min	'az apámnak a lova'
-yê: hn. (birtokos eset)	bira-yê bavê min	'az apámnak a testvére'
-a: nn. (birtokos eset)	pisîk-a bav-ê min	'az apámnak a macskája'
-ya: nn. (birtokos eset)	ala-ya bav-ê min	'az apámnak a zászlója'
-ên: pl. (birtokos eset)	hesp-ên bav-ê min	'az apámnak a lovai'
-yên: pl. (birtokos eset)	bira-yên bav-ê min	'az apámnak a testvérei'
-ên: pl. (birtokos eset)	pisîk-ên bav-ê min	'az apámnak a macskái'
-yên: pl. (birtokos eset)	ala-yên bav-ê min	'az apámnak a zászlói'
-ekî: hn. (birtokos eset)	hesp-ekî bav-ê min	'az apám egy lova'
-yekî: hn. (birtokos eset)	bira-yekî bav-ê min	'az apám egy testvére'
-ekê: nn. (birtokos eset)	pisîk-ekê bav-ê min	'az apám egy macskája'
-yekê: nn. (birtokos eset)	ala-yekê bav-ê min	'az apám egy zászlója'
-ine: pl. (birtokos eset)	hesp-ine bav-ê min	'az apám lovai'
-yine: pl. (birtokos eset)	bira-yine bav-ê min	'az apám testvérei'
-ine: pl. (birtokos eset)	pisîk-ine bav-ê min	'az apám macskái'
-yine: pl. (birtokos eset)	ala-yine bav-ê min	'az apám zászlói'

A többszörös jelzős vagy birtokos szerkezetek összefűzése a szerkezet első szavával számban és nyelvtani nemben egyező **yê, ya, yên** mutató névmások segítségével történik:

yê: hn. dest-ê rast-ê	yê bav-ê min	'az én apám jobb keze'
ya: nn. ala-ya netewî	ya Kurdistanê	'Kurdisztán nemzeti zászlaja'
yên: pl. ala-yên netewî	yên Kurdistanê	'Kurdisztán nemzeti zászlói'

A negyedik esetként említhető **megszólító eset** (vocativus) nem része a névszói paradigmának, az ilyen mondatszók nem épülnek be a mondatba, ahogy a magyarban sem: az *"Isten, áldd meg a magyart!"* mondat igével egyeztetett alanya nem a (harmadik személyű) *Isten* szó, hanem a hiányzó (*té*) névmás. A vocativus végződése: hímnemben **-o** : **bir-o!** 'fivérem', nőnemben **-ê** : **xwişk-ê!** 'nővérem', többes számban **-ino** : **bir-ino!** 'fivéreim', **xwişk-ino!** 'nővéreim', **heval-ino!** 'barátaim! stb.

Az előjárós szerkezetek

A kurmancî kurd nyelv a (hol?, honnan?, hová?, mivel?, miért? stb.) határozói esetek helyett a névszók függő esetéhez kapcsolódó előjárók (valódi, közbülső és hátravetett előjárók) rendszerét használja.

sz.	alap	szerkezet	jelentés	példa	
1.	ba	ba ...	-hoz, -hez	ba min	hozzám
2.	bal	bal ... ve	irányába	bal min ve	felém, irányomba
3.	ber	ber ...	előtt	ber mirîna	a halál előtt
4.		ber bi ...	felé	ber bi êvarê	este felé
5.		ber bi ... ve	felé	ber bi min ve	felém
6.	berî	berî (← ji) ...	előtt	berî nivro	dél előtt
7.	bê	bê ...	nélkül	bê min	nélkülem
8.	bi	bi ...	-ul, -ül	bi kurdî	kurdul
9.		bi ...	által	bi min	általam, szerintem
10.		bi ... de	közben	bi rê de	útközben
11.		bi ser ... de	rá	bi ser wî de	őrá
12.		bi ser ... ve	hozzá	bi ser wî re	hozzá
13.		bi ... re	-val, -vel	bi min re	velem
14.				bi hev re	együtt
15.		bi ... ve	-nál, -nél	bi malê ve	a háznál
16.		bi tenê ...	kivéve	bi tenê jinan	a nőket kivéve
17.		bi xêra ...	jóvoltából	bi xêra te	a te jóvoltodból
18.	cem	cem ...	-hoz, -hez	cem me	hozzánk
19.		cem ...	-nál, -nél	cem me	nálunk
20.	der	derveyî	kívül	derveyî welêt	az országon kívül
21.	di	di ... de	-ban, -ben	di mala min de	a házamban
22.		di bareya ... de	illetően	di bareya min de	engem illetően
23.		di ber ...	-ra, -re	di ber hev	egymásra
24.		di ber ... de	előtt	di ber mala me de	a házunk előtt
25.		di dora ... de	körül	di dora me de	körülöttünk
26.		di nav ... de	közepén	di nav bajêr de	a város közepén
27.		di nava ... de	közepén	di nava şevê de	az éj közepén

sz.	alap	szerkezet	jelentés	példa	
28.	di	di navbera ... de	között	di navbera malên de	a házak között
29.		di paş ... de	mögött	di paş xaniyê me de	a házunk mögött
30.		di ... re	mellett	di zanîngêhê re	az egyetem mellett
31.		di bin ... re	alá	di bin malên re	a házak alá
32.		di paş ... re	mögött	di paş şivên re	a pásztorok mögött
33.		di paş ...	mögül	di paş ciyê	a hegy mögül
34.		di ... ve	át	di newalê ve	a völgyön át
35.	digel	digel ...	együtt	digel min	velem együtt
36.	heta	heta ...	-ig	heta gund	a faluig
37.	ji	ji ...	-tól, -től	ji bajarê	a várostól
38.		ji ... de	-ról, -ről	ji jêr de	alulról
39.		ji .. re	-ért	ji welatê re	az országért
40.		ji .. ve	-tól, -től	ji niha ve	mostantól
41.		ji ber ...	elől	ji ber wî	előle
42.		ji ber ...	-ért, miatt	ji ber çi?	mi miatt?
43.		ji ber ... re	-ért, miatt	ji ber vê yekê re	ezért az egyért
44.		ji ber ... ve	részéről	ji ber wî ve	az ő részéről
45.		ji bil ...	kívül	ji bil min	rajtam kívül
46.		ji bin ... ve	alatt	ji bin pirê ve	a híd alatt
47.		ji bo ...	-ért	ji bo vê yekê	ezért az egyért
48.		ji bona ...	-ért	ji bona Xwedê	az Istenért
49.		ji cem ...	-tól, -től	ji cem apê min	a bácsikámtól
50.		ji der ...	túl	ji der vê avê	ezen a vizen túl
51.		ji nav ...	közül	ji nav daran	a fák közül
52.		ji ser ...	-ról, -ről	ji ser kirsiyê	a székről
53.	ji xeynî ...	kívül	ji xeynî kurdan	a kurdokon kívül	
54.	li	li ...	-on, -en	li te	rajtad
55.		li ...	felől	li te	felőled
56.		li ...	-ban, -ben	li bajarê	a városban
57.		li bal ...	-nál, -nél	li bal min	nálam
58.		li ber ...	előtt	li ber mirovan	az emberek előtt
59.		li cem ...	-nál, -nél	li cem mala me	a házunknál

sz.	alap	szerkezet	jelentés	példa	
60.	li	li dijî ...	ellen	li dijî hemiyan	mindenki ellen
61.		li dora ...	körül	li dora me	körülöttünk
62.		li gora ...	szerint	li gora vê kitêbê	e könyv szerint
63.		li nav ...	közül	li nav hemiyan	mindük közül
64.		li paş ...	mögött	li paş xaniyê	a ház mögött
65.		li pey ...	után	li pey bavên xwe	apáik után
66.		li pêş ...	előtt	li pêş çavên wî	a szemei előtt
67.		li rex ...	mellett	li rex min	mellettem
68.		li ser ...	-ra, -re	li ser mala	a házra
69.		li ser ... ve	felé	li ser kebab ve	a kebab felé
70.		li şûna ...	helyett	li şûna wî	helyette
71.	ligel	ligel ...	együtt	ligel vê yekê	ezzel együtt
72.	mîna	mîna ...	-ként	mîna mirovên baş	jó emberekként
73.	nik	nik ...	-nál, -nél	nik dilê min	a szívemnél
74.	paş	paş ...	mögé	paş xaniyê	a ház mögé
75.	pey	pey ...	után	pey hev	egymás után
76.	pêş	pêş ... de	elé	pêş min de	elém
77.		pêş ... de	előtt	pêş min de	előttem
78.		pêşberî (← bi) ...	szemben	pêşberî hev	egymással szemben
79.	piştî	piştî ...	után	piştî heşt rojan	nyolc nap után
80.	raber	raberî (← li) ...	felfelé	raberî Xwedé	az Isten felé
81.	raser	raserî (← li) ...	felett	raserî gund	a falu felett
82.	rex	rex ...	mellé	rex min	mellém
83.		rex ...	mellett	rex hev	egymás mellett
84.	ser	ser ...	-ra, -re	ser masê	az asztalra
85.		ser ...	-ért	ser wan	értük
86.	ta	ta bi ...	-ig	ta bi şevê	az éjszakáig
87.	tevî	tevî (← bi) ...	együtt	tevî hwe	magával együtt
88.	weke	weke ...	hasonlóan	weke min	hozzám hasonlóan

2. Melléknevek

A kurmanci kurdban számos egyszerű (egytagú) szó szolgál különböző tulajdonságok kifejezésére. Ilyen szavak: **baş** 'jó', **cûn** 'szürke', **dûr** 'széles', **gêj** 'buta', **germ** 'meleg', **gir** 'nagy', **hûr** 'kicsi', **jîr** 'okos', **kal** 'régí', **kesk** 'zöld', **nû** 'új', **pîr** 'öreg', **reş** 'fekete', **sar** 'hideg', **şîn** 'kék', **sor** 'piros', **spî** 'fehér', **xort** 'fiatal', **xweş** 'szép', **zer** 'sárga' stb. Vannak ezekre több szótagú egyszerű (képzetlen) szavak is: **çiwân** 'szép', **mezin** 'nagy', **biçûk** ~ **piçûk** 'kicsi' stb.

A melléknevek képzése

Főnevekből mellékneveket leggyakrabban az **-î** képzővel hozhatunk létre: **bajar** *m* 'város' : **bajar-î** 'városi', **kurd** *mf* 'kurd férfi vagy nő' : **kurd-î** 'kurd' (pl. nyelv), **wjdan** *m* 'lelkiismeret' : **wjdan-î** 'lelkiismeretes' stb., de melléknévként szolgálhatnak jelzős szóösszetételek is: **bê | reng** 'színtelen' : **bê** 'nélkül', **reng** 'szín', **bê | dawî** 'végtelen' : **bê** 'nélkül', **dawî** 'vég', **bê | kar** 'munkánélküli' : **bê** 'nélkül', **kar** 'munka', **dil | germ** 'rokonszenves' (meleg szívű), **dil | reş** 'gonosz' (fekete szívű) stb. Igékből a befejezett melléknévi igenév **-î** képzős alakjai válhatnak melléknévvé: **girt:in** 'lezárni' : **girt-î** 'zárt, elfogott', **hez | kir:in** 'kedvelni, szeretni' : **hez | kir-î** 'kapós, kelendő', **pelixî:n** 'morzsolódni' : **pelix-î** 'porhanyós' stb.

A melléknevek fokozása

A mellékneveknek alapfokban nincs jelük, a középfok jeleként a **-tir** végződés szolgál: **baş** 'jó' ~ **baş-tir** 'jobb', **biçûk** 'kicsi' ~ **biçûk-tir** 'kisebb', **kevin** 'régí' ~ **kevin-tir** 'régebbi', **mezin** 'nagy' ~ **mezin-tir** 'nagyobb', **pir** 'sok' ~ **pir-tir** 'több', **teze** 'friss' ~ **teze-tir** 'frissebb' stb. Néhány esetben előfordulnak rendhagyó fokozások is: **baş** 'jó' ~ **çê-tir** 'jobb', **pir** 'sok' ~ **bê-tir** 'több', **mezin** 'nagy' ~ **mez-tir** 'nagyobb' stb. Az összehasonlítás eszköze a **-tir** középfokjel mellett a **ji** '-tól, -től' előjáró:

Tu ji min baştir dixebitî : 'Te jobban dolgozol nálam'. **Ew ji me hemûyan bileztir dibezin** : 'Ők mindannyiunknál gyorsabban futnak' stb.

A felsőfok kifejezésére kétféle megoldás szolgál.

1. A középfok **-tir** jelét egy további **-în** toldalékkal látjuk el: **mezin** 'nagy' ~ **mezin-tir** 'nagyobb' ~ **mezin-tir-în** 'a legnagyobb', **xweş** 'szép, jó' ~ **xweş-tir** 'szebb, jobb' ~ **xweş-tir-în** 'a legszebb, legjobb' stb., például: **Diya min xweştirîn xwarinên cîhanê çêdike** : 'Anyám a legjobb ételeket készíti a világon' stb.

2. A melléknév alapfoka elé kitesszük a **herî** 'legtöbb' jelentésű szót, például: **Diya min xwarinên herî xweş ên cîhanê çêdike** : 'Anyám a legjobb ételeket készíti a világon' stb.

3. Számnevek

A kurmancî kurd tőszámnevek nullától milliókig terjedő összeállításához harmincegy alapszó ismerete szükséges: 0 **sifir**, 1 **yek**, 2 **(di)du**, 3 **(si)sê**, 4 **çar**, 5 **pênc**, 6 **şesş**, 7 **heft**, 8 **heşt**, 9 **neh**, 10 **deh**, 11 **yanz | deh**, 12 **duwaz | deh (doz | deh)**, 13 **sêz | deh**, 14 **çar | deh**, 15 **paz | deh**, 16 **şesş | deh**, 17 **hev | deh**, 18 **hej | deh**, 19 **noz | deh**, 20 **bîst**, 30 **sîh**, 40 **çil**, 50 **pêncî**, 60 **şesşt**, 70 **heftê**, 80 **heştê**, 90 **nod**, 100 **sed**, 1000 **hezar (hizar)**, 1 000 000 **milyon**.

Az egytől tízig terjedő számnevek mind tőszavak, a tizenegyedtől tizenkilencig terjedőek **-deh** utótagú szóösszetételek, az előtagok azonban a **çar | deh** és **şesş | deh** előtagjainak kivételével nem teljesen azonosak az egyjegyű számnevekkel. A húsz, harminc stb. kerek számnevek képzése sem egyértelmű, ezek leíró szempontból nem tagolhatók tő + toldalék elemekre. 21-től kezdődően a kerek számok közötti számneveket az **û** 'és' szóval összekapcsolt alapszámok alkotják: **bîst û yek** 'húsz és egy', **bîst û du** 'húsz és kettő' stb.

A **sed** 'száz' feletti számok ugyanígy: 101 **sed û yek**, 102 **sed û du** stb., a százhusz felettié: 121 **sed û bîst û yek**, 122 **sed û bîst û du** stb.

A száz, ezer, millió többszörösei előtagos szószerkezetek: 200 **du sed**, 300 **sê sed**, 2000 **du hezar**, 3000 **sê hezar**, 2 000 000 **du milyon**, 3 000 000 **sê milyon** stb. Az 1 234 567 = **yek milyon û du sed û sîh û çar hezar û pênc sed û şesşt û heft**.

A sorszámnevek képzése

A kurmancî kurd sorszámnevek: 1. **yek-em(în)**, 2. **du-yem(în)**, 3. **sê-yem(în)**, 4. **çar-em(în)**, 5. **pênc-em(în)**, 6. **şesş-em(în)**, 7. **heft-em(în)**, 8. **heşt-em(în)**, 9. **neh-em(în)**, 10. **deh-em(în)**, 11. **yanz | de-m(în)**, 12. **doz | de-m(în)**, 13. **sêz | de-m(în)**, 14. **çar | de-m(în)**, 15. **panz | de-m(în)**, 16. **şanz | de-m(în)**, 17. **hev | de-m(în)**, 18. **hej | de-m(în)**, 19. **noz | de-m(în)**, 20. **bîst-em(în)**, 21. **bîst | û | yek-em(în)**, 22. **bîst | û | du-yem(în)**, 23. **bîst | û | sê-yem(în)**, 24. **bîst | û | çar-em(în)**, 25. **bîst | û | pênc-em(în)**, 26. **bîst | û | şesş-em(în)**, 27. **bîst | û | heft-em(în)**, 28. **bîst | û | heşt-em(în)**, 29. **bîst | û | ne-em(în)**, 30. **sîh-em(în)**, 40. **çil-em(în)**, 50. **pêncî-m(în)**, 60. **şesşt-em(în)**, 70. **heftê-m(în)**, 80. **heştê-m(în)**, 90. **nod-em(în)**, 100. **sed-em(în)**.

Megjegyzés: Egyes kurmancî kurd forrásokban ettől eltérő sorszámnévképzést is találhatunk, ott a (perzsa eredetű) **-em(în)** sorszámnévképző helyett **-an**, **-yan** van: [1. **ewel**,] 2. **didu-yan**, 3. **sisi-yan**, 4. **çar-an**, 5. **pênc-an**, 6. **şesş-an**, 7. **heft-an**, 8. **heşt-an**, 9. **neh-an**, 10. **deh-an** stb.

A kurmancî kurd számnevek rendszere

1	yek	21	bîst û yek	41	çil û yek	61	şêst û yek
2	du, didu	22	bîst û du	42	çil û du	62	şêst û du
3	sê, sisê	23	bîst û sê	43	çil û sê	63	şêst û sê
4	çar	24	bîst û çar	44	çil û çar	64	şêst û çar
5	pênc	25	bîst û pênc	45	çil û pênc	65	şêst û pênc
6	şeş	26	bîst û şeş	46	çil û şeş	66	şêst û şeş
7	heft	27	bîst û heft	47	çil û heft	67	şêst û heft
8	heşt, heşt	28	bîst û heşt	48	çil û heşt	68	şêst û heşt
9	neh	29	bîst û neh	49	çil û neh	69	şêst û neh
10	deh	30	sîh	50	pêncî	70	heftê
11	ya(n)zdeh	31	sîh û yek	51	pêncî û yek	71	heftê û yek
12	duwazdeh	32	sîh û du	52	pêncî û du	72	heftê û du
13	sêzdeh	33	sîh û sê	53	pêncî û sê	73	heftê û sê
14	çardeh	34	sîh û çar	54	pêncî û çar	74	heftê û çar
15	pa(n)zdeh	35	sîh û pênc	55	pêncî û pênc	75	heftê û pênc
16	şa(n)zdeh	36	sîh û şeş	56	pêncî û şeş	76	heftê û şeş
17	hevdeh	37	sîh û heft	57	pêncî û heft	77	heftê û heft
18	hejdeh	38	sîh û heşt	58	pêncî û heşt	78	heftê û heşt
19	nozdeh	39	sîh û neh	59	pêncî û neh	79	heftê û neh
20	bîst	40	çil	60	şêst	80	heştê

81	heştê û yek	101	sed û yek	121	sed û bîst û yek	100	sed
82	heştê û du	102	sed û du	122	sed û bîst û du	200	du sed
83	heştê û sê	103	sed û sê	123	sed û bîst û sê	300	sê sed
84	heştê û çar	104	sed û çar	124	sed û bîst û çar	400	çar sed
85	heştê û pênc	105	sed û pênc	125	sed û bîst û pênc	500	pênc sed
86	heştê û şeş	106	sed û şeş	126	sed û bîst û şeş	600	şeş sed
87	heştê û heft	107	sed û heft	127	sed û bîst û heft	700	heft sed
88	heştê û heşt	108	sed û heşt	128	sed û bîst û heşt	800	heşt sed
89	heştê û neh	109	sed û neh	129	sed û bîst û neh	900	neh sed
90	nod	110	sed û deh	130	sed û sîh	1000	hezar
91	nod û yek	111	sed û yazdeh	131	sed û sîh û yek	2000	du hezar
92	nod û du	112	sed û duwazdeh	132	sed û sîh û du	3000	sê hezar
93	nod û sê	113	sed û sêzdeh	133	sed û sîh û sê	4000	çar hezar
94	nod û çar	114	sed û çardeh	134	sed û sîh û çar	5000	pênc hezar
95	nod û pênc	115	sed û pazdeh	135	sed û sîh û pênc	6000	şeş hezar
96	nod û şeş	116	sed û şazdeh	136	sed û sîh û şeş	7000	heft hezar
97	nod û heft	117	sed û hevdeh	137	sed û sîh û heft	8000	heşt hezar
98	nod û heşt	118	sed û heyjdeh	138	sed û sîh û heşt	9000	neh hezar
99	nod û neh	119	sed û nozdeh	139	sed û sîh û neh	10000	deh hezar
100	sed	120	sed û bîst	140	sed û cîl	20000	bîst hezar

Az időegységek jelölése

óra:	demjimêr <i>f</i> saet <i>f</i>	január:	çile <i>m</i> rêbendan <i>f</i>
perc:	deqe <i>f</i> , deqîqe <i>f</i> kêlî <i>f</i> xulek <i>m</i> , xulke <i>m</i>	február:	reşemî <i>f</i>
másodperc:	kêlî <i>f</i> sanîye <i>f</i>	március:	adar <i>f</i>
nap:	ro <i>f</i> , roj <i>f</i>	április:	nîsan <i>f</i>
reggel:	sibe <i>f</i> , sibeh <i>f</i>	május:	gulan <i>f</i>
délelőtt:	berî nîvro <i>f</i>	június:	hezîran <i>f</i> pûşper <i>f</i>
dél:	navroj <i>f</i> nîvro <i>f</i> , nîvroj <i>f</i>	július:	tîrmeh <i>f</i>
délután:	esir <i>f</i> paş nîvroj <i>f</i> piştî nîvro <i>f</i>	augusztus:	tebax <i>f</i>
este:	êvar <i>f</i>	szeptember:	rezber <i>f</i>
éjjel:	şev <i>f</i>	október:	kewçêr <i>f</i>
éjfél:	nîvê şevê <i>f</i>	november:	sermawez <i>f</i>
tegnapelőtt:	pêr	december:	berfanbar <i>f</i>
tegnap:	duh , duhî	évszak:	demsal <i>f</i>
ma:	îro	tavas:	bihar <i>f</i>
holnap:	sibeh	nyár:	havîn <i>f</i>
holnapután:	dusibeh	ősz:	payîz <i>f</i>
hét:	hefte <i>f</i> , heftî <i>f</i>	tél:	zivistan <i>f</i>
vasárnap:	yekşem <i>f</i>	tavalyelőtt:	pêrar
hétfő:	duşem <i>f</i>	tavaly:	par
kedd:	sêşem <i>f</i>	idén:	îsal
szerda:	çarşem <i>f</i>	jövőre:	pêşerojê
csütörtök:	pêncşem <i>f</i>	negyedév:	çaryek salê <i>f</i>
péntek:	în <i>f</i> , înî <i>f</i>	félév:	nîvsal <i>f</i>
szombat:	şemî <i>f</i>	év:	sal <i>f</i>
hónap:	meh <i>f</i> heyv <i>f</i>	évforduló:	salroj <i>f</i> salveger <i>f</i>
		évtized:	dehsal <i>f</i>
		évszázad:	esr <i>f</i> qirn <i>f</i> sedsal <i>f</i>
		évezred:	hezarsal <i>f</i>

4. Névmások

Személyes névmások

A személyes névmásoknak kétféle használata van:

eset	én	te	ő	mi	ti	ők
alanyeset (casus rectus)	ez	tu	ew	em	hûn	ew
függő eset (casus obliquus)	min	te	wî/wê	me	we	wan

Ez te dibînîm. 'Én téged látlak.' | **Tu min dibînî.** 'Te engem látsz.' | **Ew wî dibîne.** 'Ő őt látja (férfit).', **Ew wê dibîne.** 'Ő őt látja (nőt).', | **Em we dibînî.** 'Mi titeket látunk'. | **Hûn me dibînî.** 'Ti minket láttok.' | **Ew wan dibînî.** 'Ők őket látják' stb.

A személyes névmások birtokos névmási használata

A kurmancî kurd nyelvben nincsenek (a német **mein, dein, sein** stb. vagy a francia **mon, ton, son** stb. névmásokhoz hasonló) külön birtokos névmások. Ezt a feladatkört – az adott birtokszó után állva – a személyes névmások függő esetű alakjai töltik be: mala **min**, mala **te**, mala **wî**, mala **wê**, mala **me**, mala **we**, mala **wan** 'az én házam, a te házad, az ő háza, a mi házunk, a ti házatok, az ő házuk.'

A visszaható névmás

Az egyetlen **xwe** alakú visszaható névmás birtokos névmási szerepkörben minden számban és személyben akkor használatos, ha a cselekvés alanya megegyezik a birtokos személyével: **Ez mala xwe dinêrim.** 'Én a házamat nézem'. **Tu mala xwe dinêrî.** 'Te a házadat nézed'. **Ew mala xwe dinêre.** 'Ő a házát nézi'. **Em mala xwe dinêrin.** 'Mi a házunkat nézzük'. **Hûn mala xwe dinêrin.** 'Ti a házatokat nézitek'. **Ew mala xwe dinêrin.** 'Ők a házukat nézik'. Összehasonlításként: **Ew dera xwe dixwîne.** 'Ő az ő (saját) leckéjét tanulja.', de: **Ew dera wî dixwîne.** 'Ő az ő (más tanuló) leckéjét tanulja'.

Igék előtt állva a **xwe** névmás tárgyias igékből képez visszaható igéket: **Ew xwe dişon.** 'Ők mosdanak [= magukat mossák]'

A kölcsönös névmás

A **hev** alakú 'egymást stb.' jelentésű kölcsönös névmás mellett az igék mindig többes számban állnak: **Ew hev dişon.** 'Ők egymást mossák'. **Em hev nas dîkin.** 'Mi ismerjük egymást'. **Em carina dişin cem hev.** 'Mi átjárunk néha egymáshoz'. **We ji hev re pirtûk kirî?** 'Ti egymásnak vettetek könyveket?': [az ergatív szerkezet szó szerint: általatok egymásnak könyv vétetett?].

A kérdő névmások

sz.	alap	szerkezet	jelentés	példa	
1.	çawa	çawa ...	hogy	tu çawa yî?	te hogy vagy?
2.	çend	çend ...	hány	cend birayên te hene?	hány fivéred van?
3.				saet çend e?	hány óra van?
4.	çi	çi ...	mi	ev çi ye?	ez mi?
5.		çi ...	mik	ew çi ne?	azok mik?
6.		çi ...	mit	tu çi dibêjî?	te mit mondasz?
7.		çi ...	milyen	tu çi karî dikî?	te milyen munkát végzel?
8.		çima	miért	ew çima te hez bikin?	ők miért szeretnek téged?
9.		çiqas	mennyi	ciqas pere te hene?	mennyi pénzed van?
10.		çiyê ...	mije	ew çiyê wî ye?	ő mije neki?
11.	kî	kî ...	ki	ev kî ye?	ez ki?
12.		kî ...	kik	kî hatin gundê?	kik jöttek a faluba?
13.		kê ...	kit	tu kê dibînî?	te kit látsz?
14.		kê ...	kié	keça kê ye?	a lány kié?
15.		kîjan ...	melyik	ew ji kîjan gund e?	ő melyik faluból van?
16.	kingê	kingê ...	mikor	kingê wê roj bê?	mikor jön az a nap?
17.	kû	kû ...	hova	ev keça kû çû?	az a lány hova ment?
18.		ji kû ...	honnán	tu ji kû yî?	te honnan (való) vagy?
19.		ji kûderê ...	honnán	tu ji kûderê yî?	te honnan (való) vagy?
20.		li kû ...	hol	xuşka min li kû ye?	hol van a húgom?
21.		li kûderê ...	hol	li kûderê kurd hebin?	hol voltak a kurdok?

A kérdő mondatok típusai:

1. Az eldöntendő kérdő mondatokban nincsenek kérdő névmások, minthogy ezekre a válasz az **erê** 'igen' vagy a **na** 'nem' lehet: **Tu kurd î?** 'Te kurd vagy?' **Erê, ez kurd im.** 'Igen, én kurd vagyok'. **Na, ez ne kurd im.** 'Nem, én nem kurd vagyok'. Az ilyen mondatokban viszont előfordulhat az emfatikus **ma** kérdőszó: **Ma tu wî nas naki?** 'Hát, te nem ismered őt?' stb.

2. A kiegészítendő kérdő mondatokban mindig megtalálható a kérdő névmások valamelyike: **Çawa yî?** 'Hogy vagy?' **Çawa ne?** 'Hogy van (Ön)?' **Tu çi karî dikî?** 'Te milyen munkát végzel?' **Îro çi ye?** 'Ma mi van? [= Ma milyen nap van?]' **Em dê kingê bigihin wira?** 'Mikor fogunk (mi) odaérni?' stb.

A mutató névmások

A kurmancî kurd nyelv – a magyarhoz hasonlóan – megkülönbözteti a közelre mutató (**ev**) és a távolra mutató (**ew**) névmásokat, a függő eseti változatok történeti előzményei **evî, evê, evan; ewî, ewê, ewan** alakúak voltak.

sz.	alap	szerkezet	jelentés	példa	
1.	ev	ev ...	ez	ev mekteb e.	ez iskola.
2.		ev ...	ezek	ev mekteb in.	ezek iskolák.
3.		... vî ...	ez... (hn.)	ji vî mirovî	erről az emberről
4.		... vê ...	ez... (nn.)	ji vê odayê	erről a szobáról
5.		... van ...	ezek...	ji van mirovan	ezekekről az emberekekről
6.	ew	ew ...	az	ew ode mezin e.	az a szoba nagy.
7.		ew ...	azok	ew ode mezin in.	azok a szobák nagyok.
8.		... wî ...	az... (hn.)	ji wî mirovî	arról az emberről
9.		... wê ...	az... (nn.)	ji wê odayê	arról a szobáról
10.		... wan ...	azok...	ji wan odayan	azokekről a szobákekről

Vî lawikî dibîni?

Ezt a fiút láttad?

Vê pirtûkê bide min!

Ezt a könyvet add nekem!

Ez van mirovan dibînim.

Én ezeket az embereket látom.

Wî lawikî dibîni?

Azt a fiút láttad?

Wê pirtûkê bide min!

Azt a könyvet add nekem!

Ez wan mirovan dibînim.

Én azokat az embereket látom.

Határozatlan és általános névmások

çend	néhány	hin	néhány	tu	senki
din	másik	kes	valaki	tu ne	senki
gelek	sok	kes ne	senki	tiyên wan	senkijük
gişk	minden	kesek	valaki	tukes	senki
hemî	minden	kesek ne	senki	tukesî	senkit
hemû	minden	kî	akárki	tutişt	semmi
her	mind	kê	akárkié	tutiştî	semmit
herçi	mindaz	mirov	az ember	xelk	emberek
herkes	mindenki	tişte	valami	yek	az egyik
hertişt	minden	tişte	semmi	yekî din	egy másik
heryek	mindegyik	tişte	semmit	yeke din	egy másik

5. Határozószók

A kurmancí kurd nyelvben – a némethez vagy az angolhoz hasonlóan – a melléknevek mindenféle alakváltozás nélkül is betölthetik a határozószók szerepét: pl. **xweş** 'jó' : **ez xweş dizanim** 'én jól tudom', **kin** 'rövid' : **kin birîn** 'rövidre vágni', **têr** 'jóllakott' : **têr xwarin** 'jóllakottra enni magát' stb.

Néhány képzővel is lehet határozószókat létrehozni: pl. **-ane** : **kurd-ane** 'kurd módra', **-e** : **nêzik-e** 'megközelítőleg', **-kî** : **mêvan-kî** 'vendégként', **-nî** : **kutani** 'végül', **-tir** : **pirtir** 'méginkább' stb.

A legtöbb valódi határozószó – megkövült formájukban – többnyire változatlan alakú, néhány esetben pedig előjárókkal vagy előjárós szerkezetekkel kapcsolódhatnak össze. Ezek a valódi határozószók az alábbi tematikus csoportokba rendezhetők:

<u>Helyhatározószók</u>			
alî:	~	rexkî	félre
ji vî alî ve	egyrésről	serbijêr	lefelé, lenn
ji wî alî ve	másrésről	serbijor	felfelé, fenn
bala	fenn	vir	ide, itt
balorkî	lefelé	li vir	ide, itt
banî	fenn	wir	oda, ott
beraber	szemben	li wir	oda, ott
berbijêr	lefelé, lenn		
berbijor	felfelé, fenn		
berepaş	hátrafelé		
berve	előre		
der	kívül		
derve	kívül		
ji derve	kívülről		
dûr	messze		
herde	ott		
jêr	lenn		
jor	fenn		
mal	itthon, otthon		
li mal	itthon, otthon		
mil:	~		
ji milê din	másrésről		
nêzik	közel		
paşve	hátra		
pêşve	előre		
pêlepaş	hátrafelé		
		<u>Időhatározó-szók</u>	
		berê	korábban
		bitirpêr	három napja
		bîstekê	egy pillanat alatt
		car:	~
		carcaran	néha
		cardin	ismét, megint
		carekê	egyszer
		carina	néhányszor
		carna	néhányszor
		cihde	azonnal
		da	amint, amikor
		dawî	aztán, végül
		dawiyê	aztán, végül
		dihî	itt
		disa	ismét, megint
		disan	ismét, megint
		dûnîro	délután
		êdî	még

êvarkî	este	niha	most
gav	~	niho	most
vê gavê	akkor	ji niho û pê de	mostantól fogva
wê gavê	akkor	nişk:	~
gavekê	egyszer	ji niškeke ve	hirtelen
gavina	időnként	nîvrokî	délben
gavgavina	időnként	nû	nemrég
geh ... geh ...	néha ... néha ...	ji nû ve	újból
hem ... hem ...	egyidőben	par	tavaly, hajdan
him ... him ...	egyidőben	paş:	~
hema	rögtön	paşê	azután, tovább
heman	rögtön	paşkê	azután, tovább
her	mindig	paskî	azután, tovább
her û her	folymatosan	paştir	azután, tovább
hergav	állandóan	pêde	szüntelenül
hero	mindennap	ji sibehê pêde	reggeltől fogva
hew	soha, többé nem	salê pêde	egész évben
ez hew dixwim	nem eszem már	pêr	tegnapelőtt
hey	rögtön	pêrar	tavalyelőtt
hêj	még mindig	piştre	azután
hé	még mindig	di pişt re	azután
hîn	még mindig	roj bi roj	napról napra
hîna	még mindig	serdawiye	végezetül
hin:	~	sibe	holnap
hindî	akkor	sibehê	reggel
hingaft	akkor	sibetir	holnapután
hingê	akkor	sibetira dî	harmadnapon
hinganî	akkor	şevtir	múlt éjjel
hingavî	akkor	şevtira dî	három éjjel előtte
îcar	ezegyszer	tim	mindig
încar	ezegyszer	tim û tim	szüntelenül
îro	ma	va	akkor
îroro	ma	ve	akkor
îsal	idén	vêca	akkor
îşev	ma éjjel	vêga	akkor
jêlî	azóta	zînhar	sohasem
jû:	~	zû	korán, hamar
jû paşî	ezentúl	zûka	korán, hamar
jû pê ve	ezentúl	tu zû hatî	korán jöttél
kotek	éppen csak	zû here	menj rögvest

Modális határozószók

axiṣ	szerencsére
bêtir	jobban
bi dizî	titokban
birast	igazán
bi rastî	valóban
bivé nevé	kelletlenül
çêtir	jobban
çilo	ahogy, úgy
çito	ahogy, úgy
dirêjkî	hosszában
devdevkî	éhgymorra
eseh	igazán
halo	úgy
hole	úgy
hema, hema	majdnem
herwekî	ahogy
hevtone	úgy
hêdî	lassan
hidî	lassan
hêdî hidî	óvatosan
ji dil	őszintén, szívből
jor û jêr	fel is, le is
kereker	titokban
lez:	~
bi lez	gyorsan
bi lez û bez	azonnal
nêzike	megközelítőleg
qenc	jól
rind	jól, szépen
wer	úgy
werge	úgy
wisan	úgy

Mennyiséghatározó-szók

ancax	csupán
balo	legalább
beraber	több
bes	elég

besî min e	elegem van
bêdira	eléggé
bêtir	többségben
bi temamî	teljes egészében
bitenê	csak, csupán
çend	annyian
bi çendî	annyian
çiko	annyi
çiqas	amennyi
çiqedr	amennyi
gelek	nagyon
bi gelekî	túlságosan
herçend ...	annyira ...
ewçend ...	amennyire ...
heçî	annyi
herçî	annyi
hin ... û hin jî ...	annyi ... amennyi ...
hinde	kevésbé
hindek	egy kevésbé
kêm	kevésbé
kêmtir	kevesebb
kêm û zêde	körülbelül
kutanî	összegezve
nîvanî	félbe, kettőbe
qas	amennyire
bi qasî	amennyire
piçkok	egy kicsit
pir	sok
pir û hindik	többé-kevésbé
pirtir	több
sif	csak, csupán
tené	csak, csak
bi tené	csak, csupán
teqe	legalábbis
xulase	összevéve
zehf	nagyon
zêde	jobban
zêdetir	jobban
zihar	legalábbis
zor	nagyon

AZ IGEI TŐVÁLTOZATOK

Umîd Demîrhan kurmancî kurd értelmező kéziszótára (Ferhenga destî kurdî bi kurdî) 994 olyan igealakot szótároz, amelyek (igekötő nélküli) tőigék vagy képzett származékigék. Ezeknél a szótári címszóként szolgáló főnévi igenévi alakok mellett mindig megadja a kijelentő mód és a kötőmód jelen idejű, egyes szám harmadik személyű igealakjait is, pl. **afirîn/diafire/biafire** stb.

A főnévi igenév képzője magánhangzós végű igealakra **-n**, (**da:n**, **ma:n**, **êşî:n**, **bû:n**, **çû:n** stb.), a mássalhangzós végűeknél pedig **-in** (**dît:in**, **got:in**, **hat:in** stb.). A múlt idejű igealakra egyöntetűen a főnévi igenévi végződés egyszerű elhagyásával kaphatjuk meg: **-da-**, **-ma-**, **-êşî-**, **-bû-**, **-çû-**, **-dît-**, **-got-**, **-hat-** stb., a jelen idejű igealakra azonban többféle tőváltozási típusal találkozhatunk. Az alábbi táblázat az igealakra váltakozásukat tőtípusok szerint csoportosítva mutatja be úgy, hogy az egyes tőváltoztatásokat **0, 1, 2, 3, 4** és **5** számozású típusokba sorolja be.

A **0** típusba mindössze két (rendhagyó) ige tartozik: a **girî:n** ~ **-girî-** és a **mir:in** ~ **-mir-**, ez közül az egyik magánhangzós, a másik mássalhangzós végű, közös jellemzőjük azonban, hogy tőalakjuk minden ragozási formában változatlan marad.

Az **1** típusba tartozik minden olyan ige, amelynek főnévi igenévi alakja magánhangzós **î-** végű, jelen idejű igealakra pedig ennek elhagyásával válik mássalhangzóssá, pl. **afirî:n** ~ **-afir-** stb. Ezek az igealakok tekinthetők szabályszerűeknek, minthogy **424** előfordulásukkal az összes igealak közel felét (**42,65** %-át) teszik ki.

A **2** típusba azok az **-and-** műveltető képzős tranzitív származékigék tartoznak, amelyeknél a jelen idejű alakokban a képző **-în-** formára változik, pl. **afir-and:in** ~ **-afir-în-** stb. Ezeknek a származékigéknek a nagy száma arra utal, hogy ezt a váltakozást is szabályosnak tekinthetjük: a **434** előfordulás az teljes igeállomány **43,66** %-át jelenti.

A **3** típusba **42** olyan különféle ige tartozik, amelyeknél a főnévi igenévi tő jelen idejű változata elveszíti hangalakja egy részét, néha csupán a tővégi magánhangzóját (**a : ø**, **û : ø**) vagy a tővégi mássalhangzót (**t : ø**), az egyéb, rendhagyónak tekinthető alakokban viszont hangtestük más részeit is.

A **4** típus **84** igéje mind rendhagyó tőváltoztatásokat mutat, bár ezek között is fellelhetők bizonyos szabályosságok, pl. **aft : êf**, **art : êr**, **axt : êx**, **t : j** stb., az egyes igealakra tőváltozatait mégis célszerűbb egyenként memorizálni.

Az **5** típusba **8** olyan ige tartozik, amelyeknek a jelen idejű alakját gyakran egy másik ige adja: **anî:n** ~ **-în-**, **dît:in** ~ **-bîn-**, **got:in** ~ **-bêj-**, **hat:in** ~ **-ê-**, **hebû:n** ~ **-he-**, **ma:n** ~ **-mîn-** stb., ezeket is egyenként kell megjegyezni.

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
girî:n	-girî-	î : î	0	bişirî:n	-bişir-	î : ø	1
mir:in	-mir-	ø : ø	0	bişkiwî:n	-bişkiw-	î : ø	1
afirî:n	-afir-	î : ø	1	bizdî:n	-bizd-	î : ø	1
ajinî:n	-ajin-	î : ø	1	bizivî:n	-biziv-	î : ø	1
aliqî:n	-aliq-	î : ø	1	bizî:n	-biz-	î : ø	1
alizî:n	-aliz-	î : ø	1	borî:n	-bor-	î : ø	1
alî:n	-al-	î : ø	1	bosî:n	-bos-	î : ø	1
arqilî:n	-arqil-	î : ø	1	bûrî:n	-bûr-	î : ø	1
awilî:n	-awil-	î : ø	1	cebirî:n	-cebir-	î : ø	1
axivî:n	-axiv-	î : ø	1	cehimî:n	-cehim-	î : ø	1
ayisî:n	-ayis-	î : ø	1	cehişî:n	-cehiş-	î : ø	1
banî:n	-ban-	î : ø	1	cemidî:n	-cemid-	î : ø	1
barî:n	-bar-	î : ø	1	cengî:n	-ceng-	î : ø	1
behijî:n	-behij-	î : ø	1	ceribî:n	-cerib-	î : ø	1
behî:n	-beh-	î : ø	1	ciniqî:n	-ciniq-	î : ø	1
belqitî:n	-belqit-	î : ø	1	civî:n	-civ-	î : ø	1
berizî:n	-beriz-	î : ø	1	cixirî:n	-cixir-	î : ø	1
besimî:n	-besim-	î : ø	1	coşî:n	-coş-	î : ø	1
bestî:n	-best-	î : ø	1	çelitî:n	-çelit-	î : ø	1
beşişî:n	-beşiş-	î : ø	1	çelqî:n	-çelq-	î : ø	1
betilî:n	-betil-	î : ø	1	çemî:n	-çem-	î : ø	1
bezî:n	-bez-	î : ø	1	çerixî:n	-çerix-	î : ø	1
bihujî:n	-bihuj-	î : ø	1	çespî:n	-çesp-	î : ø	1
bijiqî:n	-bijiq-	î : ø	1	çerî:n	-çer-	î : ø	1
bijî:n	-bij-	î : ø	1	çikilî:n	-çikil-	î : ø	1
bilî:n	-bil-	î : ø	1	çikî:n	-çik-	î : ø	1
bilqî:n	-bilq-	î : ø	1	çilizî:n	-çiliz-	î : ø	1
biriskî:n	-birisk-	î : ø	1	çilkî:n	-çilk-	î : ø	1
birî:n	-bir-	î : ø	1	çilmisî:n	-çilmis-	î : ø	1
biriqî:n	-biriq-	î : ø	1	çingî:n	-çing-	î : ø	1

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
çinî:n	-çin-	î : ø	1	fetisî:n	-fetis-	î : ø	1
çirikî:n	-çirik-	î : ø	1	fewitî:n	-fewit-	î : ø	1
çirî:n	-çir-	î : ø	1	fikirî:n	-fikir-	î : ø	1
çirûsî:n	-çirûs-	î : ø	1	filitî:n	-filit-	î : ø	1
çizî:n	-çiz-	î : ø	1	firijî:n	-firij-	î : ø	1
çizirî:n	-çizir-	î : ø	1	fîrî:n	-fir-	î : ø	1
çînî:n	-çîn-	î : ø	1	fîsikî:n	-fîsik-	î : ø	1
delî:n	-del-	î : ø	1	fîsirî:n	-fîsir-	î : ø	1
derizî:n	-deriz-	î : ø	1	fîstiqî:n	-fîstiq-	î : ø	1
dewisî:n	-dewis-	î : ø	1	fîzirî:n	-fîzir-	î : ø	1
dexisî:n	-dexis-	î : ø	1	fûrî:n	-fûr-	î : ø	1
dirî:n	-dir-	î : ø	1	gayî:n	-gay-	î : ø	1
dizî:n	-diz-	î : ø	1	gemirî:n	-gemir-	î : ø	1
domî:n	-dom-	î : ø	1	gemşî:n	-gemş-	î : ø	1
edilî:n	-edil-	î : ø	1	genijî:n	-genij-	î : ø	1
elimî:n	-elim-	î : ø	1	gerî:n	-ger-	î : ø	1
engizî:n	-engiz-	î : ø	1	germijî:n	-germij-	î : ø	1
enirî:n	-enir-	î : ø	1	germixî:n	-germix-	î : ø	1
etirî:n	-etir-	î : ø	1	gevizî:n	-geviz-	î : ø	1
ewidî:n	-ewid-	î : ø	1	gewixî:n	-gewix-	î : ø	1
ewiqî:n	-ewiq-	î : ø	1	gihî:n	-gih-	î : ø	1
ewtî:n	-ewt-	î : ø	1	gijgijî:n	-gijgij-	î : ø	1
êşî:n	-êş-	î : ø	1	gijî:n	-gij-	î : ø	1
êvitî:n	-êvit-	î : ø	1	gilviçî:n	-gilviç-	î : ø	1
êwirî:n	-êwir-	î : ø	1	gindirî:n	-gindir-	î : ø	1
felisî:n	-feliş-	î : ø	1	girişî:n	-giriş-	î : ø	1
fericî:n	-feric-	î : ø	1	girisî:n	-giris-	î : ø	1
ferikî:n	-ferik-	î : ø	1	girmijî:n	-girmij-	î : ø	1
feşkilî:n	-feşkil-	î : ø	1	girnijî:n	-girnij-	î : ø	1
fetilî:n	-fetil-	î : ø	1	giverî:n	-giver-	î : ø	1

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
gizgizî:n	-gizgiz-	î : ø	1	intî:n	-int-	î : ø	1
guherî:n	-guher-	î : ø	1	isî:n	-is-	î : ø	1
gulimî:n	-gulim-	î : ø	1	janî:n	-jan-	î : ø	1
gurmijî:n	-gurmij-	î : ø	1	jarî:n	-jar-	î : ø	1
heciqî:n	-heciq-	î : ø	1	jenî:n	-jen-	î : ø	1
hecivî:n	-heciv-	î : ø	1	kalî:n	-kal-	î : ø	1
hedirî:n	-hedir-	î : ø	1	kanî:n	-kan-	î : ø	1
hefidî:n	-hefid-	î : ø	1	karî:n	-kar-	î : ø	1
hejijî:n	-hejij-	î : ø	1	kayî:n	-kay-	î : ø	1
hejî:n	-hej-	î : ø	1	kelijî:n	-kelij-	î : ø	1
helisî:n	-helis-	î : ø	1	kelixî:n	-kelix-	î : ø	1
helî:n	-hel-	î : ø	1	kelî:n	-kel-	î : ø	1
herbilî:n	-herbil-	î : ø	1	kemişî:n	-emiş-	î : ø	1
herifî:n	-herif-	î : ø	1	kemitî:n	-kemit-	î : ø	1
herikî:n	-herik-	î : ø	1	kenî:n	-ken-	î : ø	1
herişî:n	-heriş-	î : ø	1	keribî:n	-kerib-	î : ø	1
hestî:n	-hest-	î : ø	1	kerixî:n	-kerix-	î : ø	1
hetikî:n	-hetik-	î : ø	1	kesirî:n	-kesir-	î : ø	1
hewisî:n	-hewis-	î : ø	1	kesixî:n	-kesix-	î : ø	1
hewî:n	-hew-	î : ø	1	kewişî:n	-kewiş-	î : ø	1
heyibî:n	-heyib-	î : ø	1	kewî:n	-kew-	î : ø	1
heyirî:n	-heyir-	î : ø	1	kewtî:n	-kewt-	î : ø	1
hêlincî:n	-hêlinc-	î : ø	1	kilî:n	-kil-	î : ø	1
hênijî:n	-hênij-	î : ø	1	kirî:n	-kir-	î : ø	1
hêwirî:n	-hêwir-	î : ø	1	kirkirî:n	-kirkir-	î : ø	1
hincirî:n	-hincir-	î : ø	1	kişî:n	-kiş-	î : ø	1
hîrî:n	-hîr-	î : ø	1	kizirî:n	-kizir-	î : ø	1
hûnî:n	-hûn-	î : ø	1	kolî:n	-kol-	î : ø	1
ilqênî:n	-ilqên-	î : ø	1	koşî:n	-koş-	î : ø	1
ingirî:n	-ingir-	î : ø	1	kulibî:n	-kulib-	î : ø	1

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
kulî:n	-kul-	î : ø	1	nalî:n	-nal-	î : ø	1
kulkulî:n	-kulkul-	î : ø	1	nasî:n	-nas-	î : ø	1
kumişî:n	-kumiş-	î : ø	1	nepixî:n	-nepix-	î : ø	1
kurisî:n	-kuris-	î : ø	1	nermijî:n	-nermij-	î : ø	1
kuxî:n	-kux-	î : ø	1	nexifî:n	-nexif-	î : ø	1
kûrî:n	-kûr-	î : ø	1	nêrî:n	-nêr-	î : ø	1
labikî:n	-labik-	î : ø	1	nicimî:n	-nicim-	î : ø	1
lalişî:n	-laliş-	î : ø	1	nicî:n	-niç-	î : ø	1
lebikî:n	-lebik-	î : ø	1	nijinî:n	-nijin-	î : ø	1
lehikî:n	-lehik-	î : ø	1	niqî:n	-niq-	î : ø	1
lekitî:n	-lekit-	î : ø	1	niqutî:n	-niqut-	î : ø	1
lemisî:n	-lemis-	î : ø	1	nirî:n	-nir-	î : ø	1
lencî:n	-lenc-	î : ø	1	nişirî:n	-nişir-	î : ø	1
leqî:n	-leq-	î : ø	1	nişî:n	-niş-	î : ø	1
lerizî:n	-leriz-	î : ø	1	nivî:n	-niv-	î : ø	1
lewitî:n	-lewit-	î : ø	1	nivîsî:n	-nivîs-	î : ø	1
likijî:n	-likij-	î : ø	1	nizilî:n	-nizil-	î : ø	1
livî:n	-liv-	î : ø	1	noşî:n	-noş-	î : ø	1
lîsî:n	-lîs-	î : ø	1	pejilî:n	-pejil-	î : ø	1
loqî:n	-loq-	î : ø	1	pejirî:n	-pejir-	î : ø	1
maşî:n	-maş-	î : ø	1	pekî:n	-pek-	î : ø	1
meliqî:n	-meliq-	î : ø	1	pelijî:n	-pelij-	î : ø	1
melisî:n	-melis-	î : ø	1	peleşî:n	-peleş-	î : ø	1
meritî:n	-merit-	î : ø	1	pelixî:n	-pelix-	î : ø	1
merixî:n	-merix-	î : ø	1	pengirî:n	-pengir-	î : ø	1
meyî:n	-mey-	î : ø	1	pengivî:n	-pengiv-	î : ø	1
miçiqî:n	-miçiq-	î : ø	1	pengizî:n	-pengiz-	î : ø	1
mijî:n	-mij-	î : ø	1	pengî:n	-peng-	î : ø	1
mirisî:n	-miris-	î : ø	1	peqî:n	-peq-	î : ø	1
mûnî:n	-mûn-	î : ø	1	peqijî:n	-peqij-	î : ø	1

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
perçifî:n	-perçif-	î : ø	1	qelî:n	-qel-	î : ø	1
perçiqî:n	-perçiq-	î : ø	1	qemirî:n	-qemir-	î : ø	1
perisî:n	-peris-	î : ø	1	qerimî:n	-qerim-	î : ø	1
peritî:n	-perit-	î : ø	1	qerisî:n	-qeris-	î : ø	1
perî:n	-per-	î : ø	1	qerî:n	-qer-	î : ø	1
perpitî:n	-perpit-	î : ø	1	qermiçî:n	-qermiç-	î : ø	1
pesibî:n	-pesib-	î : ø	1	qetî:n	-qet-	î : ø	1
peşkilî:n	-peşkil-	î : ø	1	qewimî:n	-qewim-	î : ø	1
petixî:n	-petix-	î : ø	1	qijilî:n	-qijil-	î : ø	1
peyivî:n	-peyiv-	î : ø	1	qijirî:n	-qijir-	î : ø	1
pêçî:n	-pêç-	î : ø	1	qirqiçî:n	-qirqiç-	î : ø	1
piçikî:n	-piçik-	î : ø	1	qîjî:n	-qîj-	î : ø	1
pijiqî:n	-pijiq-	î : ø	1	qîrî:n	-qîr-	î : ø	1
pijî:n	-pij-	î : ø	1	qulibî:n	-qulib-	î : ø	1
pingirî:n	-pingir-	î : ø	1	qurifî:n	-qurif-	î : ø	1
pirsî:n	-pirs-	î : ø	1	qurmiçî:n	-qurmiç-	î : ø	1
pişirî:n	-pişir-	î : ø	1	qusî:n	-qus-	î : ø	1
pişkî:n	-pişk-	î : ø	1	qutifî:n	-qutif-	î : ø	1
pişpişî:n	-pişpiş-	î : ø	1	rehidî:n	-rehid-	î : ø	1
ponijî:n	-ponij-	î : ø	1	rehilî:n	-rehil-	î : ø	1
poşî:n	-poş-	î : ø	1	renî:n	-ren-	î : ø	1
qarî:n	-qar-	î : ø	1	repisî:n	-repis-	î : ø	1
qedî:n	-qed	î : ø	1	reqisî:n	-reqis-	î : ø	1
qefilî:n	-qefil-	î : ø	1	reqitî:n	-reqit-	î : ø	1
qehirî:n	-qehir-	î : ø	1	revî:n	-rev-	î : ø	1
qehitî:n	-qehit-	î : ø	1	rewisî:n	-rewis-	î : ø	1
qelibî:n	-qelib-	î : ø	1	reyî:n	-rey-	î : ø	1
qeliqî:n	-qeliq-	î : ø	1	ricifî:n	-ricif-	î : ø	1
qelişî:n	-qeliş-	î : ø	1	ricricî:n	-ricric-	î : ø	1
qelizî:n	-qeliz-	î : ø	1	riçilî:n	-riçil-	î : ø	1

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
rijî:n	-rij-	î : ø	1	şeqitî:n	-şeqit-	î : ø	1
rikrikî:n	-rikrik-	î : ø	1	şeqizî:n	-şeqiz-	î : ø	1
ripinî:n	-ripin-	î : ø	1	şerpilî:n	-şerpil-	î : ø	1
ritimî:n	-ritim-	î : ø	1	şewişî:n	-şewiş-	î : ø	1
rizî:n	-riz-	î : ø	1	şewitî:n	-şewit-	î : ø	1
rûçikî:n	-rûçik-	î : ø	1	şeyî:n	-şey-	î : ø	1
rûxî:n	-rûx-	î : ø	1	şêlî:n	-şêl-	î : ø	1
sefî:n	-sef-	î : ø	1	şêwirî:n	-şêwir-	î : ø	1
sekihî:n	-sekih-	î : ø	1	şibihî:n	-şibih-	î : ø	1
sekinî:n	-sekin-	î : ø	1	şidî:n	-şid-	î : ø	1
sekitî:n	-sekit-	î : ø	1	ş[i]kî:n	-ş[i]k-	î : ø	1
seridî:n	-serid-	î : ø	1	şingî:n	-şing-	î : ø	1
setimî:n	-setim-	î : ø	1	şintirî:n	-şintir-	î : ø	1
şêwirî:n	-şêwir-	î : ø	1	şiqitî:n	-şiqit-	î : ø	1
sihirî:n	-sihir-	î : ø	1	şixulî:n	-şixul-	î : ø	1
silikî:n	-silik-	î : ø	1	şirqî:n	-şirq-	î : ø	1
simitî:n	-simit-	î : ø	1	tahmijî:n	-tahmij-	î : ø	1
simî:n	-sim-	î : ø	1	tarmilî:n	-tarmil-	î : ø	1
sincirî:n	-sincir-	î : ø	1	tefî:n	-tef-	î : ø	1
sitirî:n	-sitir-	î : ø	1	tehisî:n	-tehis-	î : ø	1
stewî:n	-stew-	î : ø	1	telikî:n	-telik-	î : ø	1
şarî:n	-şar-	î : ø	1	teliqî:n	-teliq-	î : ø	1
şebikî:n	-şebik-	î : ø	1	temirî:n	-temir-	î : ø	1
şehitî:n	-şehit-	î : ø	1	tengijî:n	-tengij-	î : ø	1
şelipî:n	-şelip-	î : ø	1	tepisî:n	-tepis-	î : ø	1
şeliqî:n	-şeliq-	î : ø	1	teqinî:n	-teqin-	î : ø	1
şelî:n	-şel-	î : ø	1	teqizî:n	-teqiz-	î : ø	1
şemitî:n	-şemit-	î : ø	1	teqî:n	-teq-	î : ø	1
şemixî:n	-şemix-	î : ø	1	terikî:n	-terik-	î : ø	1
şepilî:n	-şepil-	î : ø	1	terixî:n	-terix-	î : ø	1

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
terpilî:n	-terpil-	î : ø	1	xebitî:n	-xebit-	î : ø	1
terpî:n	-terp-	î : ø	1	xelî:n	-xel-	î : ø	1
terqî:n	-terq-	î : ø	1	xemilî:n	-xemil-	î : ø	1
tertilî:n	-tertil-	î : ø	1	xemirî:n	-xemir-	î : ø	1
tevizî:n	-teviz-	î : ø	1	xeniqî:n	-xeniq-	î : ø	1
tewişî:n	-tewiş-	î : ø	1	xeriqî:n	-xeriq-	î : ø	1
tewizî:n	-tewiz-	î : ø	1	xeritî:n	-xerit-	î : ø	1
tewî:n	-tew-	î : ø	1	xesifî:n	-xesif-	î : ø	1
tewsî:n	-tews-	î : ø	1	xewirî:n	-xewir-	î : ø	1
teyisî:n	-teyis-	î : ø	1	xeyidî:n	-xeyid-	î : ø	1
tingî:n	-ting-	î : ø	1	xilqî:n	-xilqîn-	î : ø	1
tirsî:n	-tirs-	î : ø	1	xingilî:n	-xingil-	î : ø	1
tiwanî:n	-tiwan-	î : ø	1	xirikî:n	-xirik-	î : ø	1
toqî:n	-toq-	î : ø	1	xitimî:n	-xitim-	î : ø	1
torî:n	-tor-	î : ø	1	xunivî:n	-xuniv-	î : ø	1
tuvanî:n	-tuvan-	î : ø	1	xurifî:n	-xurif-	î : ø	1
vêsî:n	-vês-	î : ø	1	xurimî:n	-xurim-	î : ø	1
vingî:n	-ving-	î : ø	1	xwişî:n	-xwiş-	î : ø	1
virçiqî:n	-virçiq-	î : ø	1	zanî:n	-zan-	î : ø	1
viritî:n	-virit-	î : ø	1	zarî:n	-zar-	î : ø	1
vizî:n	-viz-	î : ø	1	zeliqî:n	-zeliq-	î : ø	1
werimî:n	-werim-	î : ø	1	zerhimî:n	-zerhim-	î : ø	1
weritî:n	-werit-	î : ø	1	zerpiçî:n	-zerpiç-	î : ø	1
werixî:n	-werix-	î : ø	1	zewicî:n	-zewic-	î : ø	1
werqilî:n	-werqil-	î : ø	1	zêrî:n	-zêr-	î : ø	1
westî:n	-west-	î : ø	1	zimî:n	-zim-	î : ø	1
weşî:n	-weş-	î : ø	1	zingilî:n	-zingil-	î : ø	1
weşweşî:n	-weşweş-	î : ø	1	zingî:n	-zing-	î : ø	1
wêrî:n	-wêr-	î : ø	1	zinî:n	-zin-	î : ø	1
xapî:n	-xap-	î : ø	1	zipitî:n	-zipit-	î : ø	1

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
zicqî:n	-zicqî-	î : ø	1	bihujand:in	-bihujîn-	and : î	2
zicqîtî:n	-zicqît-	î : ø	1	bijand:in	-bijîn-	and : î	2
ziringî:n	-ziring-	î : ø	1	bijinand:in	-bijinîn-	and : î	2
zirî:n	-zir-	î : ø	1	bijiqand:in	-bijiqîn-	and : î	2
zivirî:n	-zivir-	î : ø	1	biland:in	-bilîn-	and : î	2
zûrî:n	-zûr-	î : ø	1	birand:in	-birîn-	and : î	2
abornad:in	-aborîn-	and : î	2	biriskand:in	-biriskîn-	and : î	2
afand:in	-afîn-	and : î	2	biriqand:in	-biriqîn-	and : î	2
afirand:in	-afirîn-	and : î	2	bişkivand:in	-bişkivîn-	and : î	2
aland:in	-alîn-	and : î	2	bizdand:in	-bizdîn-	and : î	2
aliqand:in	-aliqîn-	and : î	2	borand:in	-borîn-	and : î	2
alizand:in	-alizîn-	and : î	2	cebirand:in	-cebirîn-	and : î	2
arand:in	-arîn-	and : î	2	cehimand:in	-cehimîn-	and : î	2
arihand:in	-arihîn-	and : î	2	cehişand:in	-cehişîn-	and : î	2
aşofand:in	-aşofîn-	and : î	2	cemidand:in	-cemidîn-	and : î	2
awiland:in	-awilîn-	and : î	2	ceriband:in	-ceribîn-	and : î	2
ayisand:in	-ayisîn-	and : î	2	ciniqand:in	-ciniqîn-	and : î	2
baland:in	-balîn-	and : î	2	civand:in	-civîn-	and : î	2
banand:in	-banîn-	and : î	2	cixirand:in	-cixirîn-	and : î	2
barand:in	-barîn-	and : î	2	coland:in	-colîn-	and : î	2
baweşand:in	-baweşîn-	and : î	2	coşand:in	-coşîn-	and : î	2
behicand:in	-behijîn-	and : î	2	çand:in	-çîn-	and : î	2
belifand:in	-belifîn-	and : î	2	çeland:in	-çelîn-	and : î	2
belikand:in	-belikîn-	and : î	2	çelitand:in	-çelitîn-	and : î	2
belqitand:in	-belqitîn-	and : î	2	çelpand:in	-çelpîn-	and : î	2
bestand:in	-bestîn-	and : î	2	çelqand:in	-çelqîn-	and : î	2
betiland:in	-betilîn-	and : î	2	çemand:in	-çemîn-	and : î	2
bexişand:in	-bex[i]şîn-	and : î	2	çerixand:in	-çerixîn-	and : î	2
bezand:in	-bezîn-	and : î	2	çespand:in	-çespîn-	and : î	2
bêjand:in	-bêjîn-	and : î	2	çevand:in	-çevîn-	and : î	2

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
çewsand:in	-çewsîn-	and : îin	2	engizand:in	-engizîn-	and : îin	2
çêjand:in	-çêjîn-	and : îin	2	enirand:in	-enirîn-	and : îin	2
çêrand:in	-çêrîn-	and : îin	2	evand:in	-evîn-	and : îin	2
çikand:in	-çikîn-	and : îin	2	evrand:in	-evrîn-	and : îin	2
çikiland:in	-çikilîn-	and : îin	2	ewiqand:in	-ewiqîn-	and : îin	2
çilfisand:in	-çilfisîn-	and : îin	2	ewtand:in	-ewtîn-	and : îin	2
çilkand:in	-çilkîn-	and : îin	2	ezimand:in	-ezimîn-	and : îin	2
çilmisand:in	-çilmisîn-	and : îin	2	êşand:in	-êşîn-	and : îin	2
çimand:in	-çimîn-	and : îin	2	êvişand:in	-êvişîn-	and : îin	2
çirand:in	-çirîn-	and : îin	2	êwirand:in	-êwirîn-	and : îin	2
çirikand:in	-çirikîn-	and : îin	2	feliqand:in	-feliqîn-	and : îin	2
çinand:in	-çinîn-	and : îin	2	felişand:in	-felişîn-	and : îin	2
çopand:in	çopîn-	and : îin	2	feqizand:in	-feqizîn-	and : îin	2
dehand:in	-dehîn-	and : îin	2	ferisand:in	-ferisîn-	and : îin	2
dehband:in	-dehfîn-	and : îin	2	feşkiland:in	-feşkilîn-	and : îin	2
deland:in	-delîn-	and : îin	2	fetiland:in	-fetilîn-	and : îin	2
delikand:in	-delikîn-	and : îin	2	fetisand:in	-fetisîn-	and : îin	2
derand:in	-derîn-	and : îin	2	fewitand:in	-fewitîn-	and : îin	2
derewand:in	-derewîn-	and : îin	2	filitand:in	-filitîn-	and : îin	2
derizand:in	-derizîn-	and : îin	2	fîrand:in	-fîrîn-	and : îin	2
dewisand:in	-dewisîn-	and : îin	2	fîrdikand:in	-fîrdikîn-	and : îin	2
dewixand:in	-dewixîn-	and : îin	2	fîrisand:in	-fîrisîn-	and : îin	2
dindiland:in	-dindilîn-	and : îin	2	fîrîwand:in	-fîrîwîn-	and : îin	2
dirand:in	-dirîn-	and : îin	2	fîrkand:in	-fîrkîn-	and : îin	2
dirikandin	-dirikin-	and : îin	2	fîkand:in	-fîkîn-	and : îin	2
dirixand:in	-dirixîn-	and : îin	2	fûrand:in	-fûrîn-	and : îin	2
domand:in	-domîn-	and : îin	2	gedand:in	-gedîn-	and : îin	2
eciband:in	-ecibîn-	and : îin	2	gefand:in	-gefîn-	and : îin	2
ediland:in	-edilîn-	and : îin	2	gejmirand:in	-gejmirîn-	and : îin	2
elimand:in	-elimîn-	and : îin	2	gelifand:in	-gelifîn-	and : îin	2

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
gemirand:in	-gemirîn-	and : îin	2	hesiband:in	-hesibîn-	and : îin	2
gemşand:in	-gemşîn-	and : îin	2	heşand:in	-heşîn-	and : îin	2
gerand:in	-gerîn-	and : îin	2	heşifand:in	-heşifîn-	and : îin	2
gerisand:in	-gerisîn-	and : îin	2	hetikand:in	-hetikîn-	and : îin	2
germijand:in	-germijîn-	and : îin	2	hewand:in	-hewîn-	and : îin	2
germixand:in	-germixîn-	and : îin	2	hewisand:in	-hewisîn-	and : îin	2
gevizand:in	-gevizîn-	and : îin	2	heyiband:in	-heyibîn-	and : îin	2
gewixand:in	-gewixîn-	and : îin	2	heyirand:in	-heyirîn-	and : îin	2
gezand:in	-gezîn-	and : îin	2	heytrand:in	-heytrîn-	and : îin	2
gêzirand:in	-gêzirîn-	and : îin	2	hezand:in	-hezîn-	and : îin	2
gihand:in	-gihîn-	and : îin	2	hêçand:in	-hêçîn-	and : îin	2
gilviçand:in	-gilviçîn-	and : îin	2	hêncirand:in	-hêncirîn-	and : îin	2
gindirand:in	-gindirîn-	and : îin	2	hêvişand:in	-hêvişîn-	and : îin	2
girnijand:in	-girnijîn-	and : îin	2	hêwirand:in	-hêwirîn-	and : îin	2
givand:in	-givîn-	and : îin	2	hincirand:in	-hincirîn-	and : îin	2
givêrand:in	-givêrîn-	and : îin	2	hundirand:in	-hundirîn-	and : îin	2
hebişand:in	-hebişîn-	and : îin	2	hûnand:in	-hûnîn-	and : îin	2
heciqand:in	-heciqîn-	and : îin	2	ingirand:in	-ingirîn-	and : îin	2
hecivand:in	-hecivîn-	and : îin	2	isand:in	-isîn-	and : îin	2
hefidand:in	-hefidîn-	and : îin	2	jenand:in	-jenîn-	and : îin	2
hejand:in	-hejîn	and : îin	2	kefand:in	-kefîn-	and : îin	2
hekand:in	-hekîn-	and : îin	2	keland:in	-kelîn-	and : îin	2
heland:in	-helin-	and : îin	2	kelijand:in	-kelijîn-	and : îin	2
helisand:in	-helisîn-	and : îin	2	kemitand:in	-kemitîn-	and : îin	2
hemand:in	-hemîn-	and : îin	2	kenand:in	-kenîn-	and : îin	2
herbiland:in	-herbilîn-	and : îin	2	kerixand:in	-kerixîn-	and : îin	2
heridand:in	-heridîn-	and : îin	2	kesand:in	-kesîn-	and : îin	2
herifand:in	-herifîn-	and : îin	2	kesirand:in	-kesirîn-	and : îin	2
herimand:in	-herimîn-	and : îin	2	kewand:in	-kewîn-	and : îin	2
herişand:in	-herişîn-	and : îin	2	kezixand:in	-kezixîn-	and : îin	2

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
kiland:in	-kilîn-	and : îin	2	meritand:in	-meritîn-	and : îin	2
kilisand:in	-kilisîn-	and : îin	2	merixand:in	-merixîn-	and : îin	2
kirpand:in	-kirpîn-	and : îin	2	meyand:in	-meyîn-	and : îin	2
kişand:in	-kişîn-	and : îin	2	meyizand:in	-meyizîn-	and : îin	2
kişkişand:in	-kişkişîn-	and : îin	2	mezrand:in	-mezrîn-	and : îin	2
kizirand:in	-kizirîn-	and : îin	2	mêrand:in	-mêrîn-	and : îin	2
kîtand:in	-kîtîn-	and : îin	2	miçand:in	-miçîn-	and : îin	2
kudand:in	-kudîn-	and : îin	2	miçiqand:in	-miçiqîn-	and : îin	2
kumişand:in	-kumişîn-	and : îin	2	miçirand:in	-miçirîn-	and : îin	2
kurisand:in	-kurisîn-	and : îin	2	mijand:in	-mijîn-	and : îin	2
kuskusand:in	-kuskusîn-	and : îin	2	mirisand:in	-mirisîn-	and : îin	2
labikand:in	-labikîn-	and : îin	2	mînand:in	-mînîn-	and : îin	2
lebikand:in	-lebikîn-	and : îin	2	mûnand:in	-mûnîn-	and : îin	2
lehiand:in	-lehiîn-	and : îin	2	naland:in	-nalîn-	and : îin	2
lekitand:in	-lekitîn-	and : îin	2	nasand:in	-nasîn-	and : îin	2
leqand:in	-leqîn-	and : îin	2	nefiland:in	-nefilîn-	and : îin	2
lerizand:in	-lerizîn-	and : îin	2	nehmand:in	-nehmîn-	and : îin	2
letand:in	-letîn-	and : îin	2	nehwirand:in	-nehwirîn-	and : îin	2
lewitand:in	-lewitîn-	and : îin	2	nepixand:in	-nepixîn-	and : îin	2
lezand:in	-lezîn-	and : îin	2	neqand:in	-neqîn-	and : îin	2
likijand:in	-likijîn-	and : îin	2	nerîtand:in	-nerîtîn-	and : îin	2
livand:in	-livîn-	and : îin	2	nermijand:in	-nermijîn-	and : îin	2
lîland:in	-lîlîn-	and : îin	2	niçand:in	-nicîn-	and : îin	2
lîrand:in	-lîrîn-	and : îin	2	nijinand:in	-nijinîn-	and : îin	2
loqand:in	-loqîn-	and : îin	2	nimand:in	-nimîn-	and : îin	2
lorand:in	-lorîn-	and : îin	2	nimînand:in	-nimînîn-	and : îin	2
mehand:in	-mehîn-	and : îin	2	niqirand:in	-niqirîn-	and : îin	2
meliqand:in	-meliqîn-	and : îin	2	niqniqand:in	-niqniqîn-	and : îin	2
melisand:in	-melisîn-	and : îin	2	niquçand:in	-niquçîn-	and : îin	2
merisand:in	-merisîn-	and : îin	2	niqutand:in	-niqutîn-	and : îin	2

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
nirxand:in	-nirxîn-	and : îin	2	perand:in	-perîn-	and : îin	2
nitirand:in	-nitirîn-	and : îin	2	pesinand:in	-pesinîn-	and : îin	2
nivand:in	-nivîn-	and : îin	2	pestand:in	-pestîn-	and : îin	2
nivîsand:in	-nivîsîn-	and : îin	2	peyand:in	-peyîn-	and : îin	2
nixumand:in	-nixumîn-	and : îin	2	peyitand:in	-peyitî:n-	and : îin	2
niziland:in	-nizilîn-	and : îin	2	pêçand:in	-pêçîn-	and : îin	2
noqand:in	-noqîn-	and : îin	2	pêjand:in	-pêjîn-	and : îin	2
nuqurçand:in	-nuqurçîn-	and : îin	2	pêrginand:in	-pêrginîn-	and : îin	2
nûrand:in	-nûrîn-	and : îin	2	piçikand:in	-piçikîn-	and : îin	2
parjinand:in	-parjinîn-	and : îin	2	pijand:in	-pijîn-	and : îin	2
parzûnand:in	-parzûnîn-	and : îin	2	pijiqand:in	-pijiqîn-	and : îin	2
pegrand:in	-pegrîn-	and : îin	2	pindand:in	-pindîn-	and : îin	2
pejiland:in	-pejilîn-	and : îin	2	pispisand:in	-pispisîn-	and : îin	2
pejinand:in	-pejinîn-	and : îin	2	pişirand:in	-pişirî:n-	and : îin	2
pejirand:in	-pejirîn-	and : îin	2	pişkand:in	-pişkîn-	and : îin	2
pekand:in	-pekîn-	and : îin	2	pîvand:in	-pîvîn-	and : îin	2
peland:in	-pelîn-	and : îin	2	poland:in	-polîn-	and : îin	2
pelisand:in	-pelisîn-	and : îin	2	qarand:in	-qarîn-	and : îin	2
peleşand:in	-peleşîn-	and : îin	2	qedand:in	-qedîn-	and : îin	2
pelixand:in	-pelixîn-	and : îin	2	qefiland:in	-qefilîn-	and : îin	2
pengivand:in	-pengivîn-	and : îin	2	qehirand:in	-qehirîn-	and : îin	2
pengizand:in	-pengizîn-	and : îin	2	qeland:in	-qelîn-	and : îin	2
peqand:in	-peqîn-	and : îin	2	qeliqand:in	-qeliqîn-	and : îin	2
perand:in	-perîn-	and : îin	2	qelişand:in	-qelişîn-	and : îin	2
perçifand:in	-perçifîn-	and : îin	2	qelizand:in	-qelizîn-	and : îin	2
perçiqand:in	-perçiqîn-	and : îin	2	qemand:in	-qemîn-	and : îin	2
pergihand:in	-pergihîn-	and : îin	2	qemirand:in	-qemirîn-	and : îin	2
perisand:in	-perisîn-	and : îin	2	qerand:in	-qerîn-	and : îin	2
peritand:in	-peritîn-	and : îin	2	qerimand:in	-qerimîn-	and : îin	2
perixand:in	-perixîn-	and : îin	2	qerisand:in	-qerisîn-	and : îin	2

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
qermişand:in	-qermişîn-	and : îin	2	rimand:in	-rimîn-	and : îin	2
qetand:in	-qetîn-	and : îin	2	ritimand:in	-ritimîn-	and : îin	2
qewirand:in	-qewirîn-	and : îin	2	rizand:in	-rizîn-	and : îin	2
qijiland:in	-qijilîn-	and : îin	2	rûçikand:in	-rûçikîn-	and : îin	2
qijirand:in	-qijirîn-	and : îin	2	rûxand:in	-rûxîn-	and : îin	2
qırçand:in	-qırçîn-	and : îin	2	satand:in	-satîn-	and : îin	2
qırqıçand:in	-qırqıçîn-	and : îin	2	sefand:in	-sefîn-	and : îin	2
qîjand:in	-qîjîn-	and : îin	2	sekihand:in	-sekihîn-	and : îin	2
qîrand:in	-qîrîn-	and : îin	2	sekinand:in	-sekinîn-	and : îin	2
quliband:in	-qulibîn-	and : îin	2	sekitand:in	-sekitîn-	and : îin	2
quncirand:in	-quncirîn-	and : îin	2	selixand:in	-selixîn-	and : îin	2
qurifand:in	-qurifîn-	and : îin	2	selmand:in	-selmîn-	and : îin	2
qurmişand:in	-qurmişîn-	and : îin	2	sengand:in	-sengîn-	and : îin	2
qurtand:in	-qurtîn-	and : îin	2	sepand:in	-sepîn-	and : îin	2
qusand:in	-qusîn-	and : îin	2	sewgirand:in	-sewgirîn-	and : îin	2
qutifand:in	-qutifîn-	and : îin	2	seyand:in	-seyîn-	and : îin	2
refand:in	-refîn-	and : îin	2	sêwirand:in	-sêwirîn-	and : îin	2
rehidand:in	-rehidîn-	and : îin	2	sihirand:in	-sihirîn-	and : îin	2
rehiland:in	-rehilîn-	and : îin	2	silikand:in	-silikîn-	and : îin	2
rengand:in	-rengîn-	and : îin	2	simand:in	-simîn-	and : îin	2
repand:in	-repîn-	and : îin	2	simitand:in	-simitîn-	and : îin	2
repisand:in	-repisîn-	and : îin	2	sincirand:in	-sincirîn-	and : îin	2
reqisand:in	-reqisîn-	and : îin	2	sitirand:in	-sitirîn-	and : îin	2
reşand:in	-reşîn-	and : îin	2	steward:in	-stewîn-	and : îin	2
revand:in	-revîn-	and : îin	2	surand:in	-surîn-	and : îin	2
rewiqand:in	-rewiqîn-	and : îin	2	şand:in	-şîn-	and : îin	2
rewisand:in	-rewisîn-	and : îin	2	şarand:in	-şarîn-	and : îin	2
ricifand:in	-ricifîn-	and : îin	2	şehitand:in	-şehitîn-	and : îin	2
ricimand:in	-ricimîn-	and : îin	2	şemitand:in	-şemitîn-	and : îin	2
riçiland:in	-riçilîn-	and : îin	2	şepiland:in	-şepilîn-	and : îin	2

fõnévi igenév	jelen idő	változás	T	fõnévi igenév	jelen idő	változás	T
şeqitand:in	-şeqitîn-	and : îin	2	tevizand:in	-tevizîn-	and : îin	2
şewişand:in	-şewişîn-	and : îin	2	tewand:in	-tewîn-	and : îin	2
şewitand:in	-şewitîn-	and : îin	2	tewişand:in	-tewişîn-	and : îin	2
şêland:in	-şêlîn-	and : îin	2	tewizand:in	-tewizîn-	and : îin	2
şibihand:in	-şibihîn-	and : îin	2	tewsand:in	-tewsîn-	and : îin	2
şidand:in	-şidîn-	and : îin	2	teyisand:in	-teyisîn-	and : îin	2
ş[i]kand:in	-ş[i]kîn-	and : îin	2	tezand:in	-tezîn-	and : îin	2
şingand:in	-şingîn-	and : îin	2	tirsand:in	-tirsîn-	and : îin	2
şintirand:in	-şintirîn-	and : îin	2	toqand:in	-toqîn-	and : îin	2
şixuland:in	-şixulîn-	and : îin	2	torand:in	-torîn-	and : îin	2
şîrqand:in	-şîrqîn-	and : îin	2	tuvand:in	-tuvîn-	and : îin	2
tarmiland:in	-tarmilîn-	and : îin	2	tûjand:in	-tûjîn-	and : îin	2
tebitand:in	-tebitîn-	and : îin	2	viritand:in	-viritîn-	and : îin	2
tefand:in	-tefîn-	and : îin	2	virvirand:in	-virvirîn-	and : îin	2
tehisand:in	-tehisîn-	and : îin	2	werimand:in	-werimîn-	and : îin	2
tekand:in	-tekîn-	and : îin	2	weritand:in	-weritîn-	and : îin	2
teland:in	-telîn-	and : îin	2	werqiland:in	-werqilîn-	and : îin	2
temirand:in	-temirîn-	and : îin	2	wesand:in	-wesîn-	and : îin	2
temizand:in	-temizîn-	and : îin	2	westand:in	-westîn-	and : îin	2
tengijand:in	-tengijîn-	and : îin	2	weşand:in	-weşîn-	and : îin	2
tepisand:in	-tepisîn-	and : îin	2	wêrand:in	-wêrîn-	and : îin	2
teqand:in	-teqîn-	and : îin	2	wîşand:in	-wîşîn-	and : îin	2
teqiland:in	-teqilîn-	and : îin	2	xapand:in	-xapîn-	and : îin	2
teqinand:in	-teqinîn-	and : îin	2	xebitand:in	-xebitîn-	and : îin	2
teqizand:in	-teqizîn-	and : îin	2	xeland:in	-xelîn-	and : îin	2
terifand:in	-terifîn-	and : îin	2	xemiland:in	-xemilîn-	and : îin	2
terikand:in	-terikîn-	and : îin	2	xeniqand:in	-xeniqîn-	and : îin	2
terixand:in	-terixîn-	and : îin	2	xenzirand:in	-xenzirîn-	and : îin	2
terpiland:in	-terpilîn-	and : îin	2	xeriqand:in	-xeriqîn-	and : îin	2
terqand:in	-terqîn-	and : îin	2	xeritand:in	-xeritîn-	and : îin	2

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
xermişand:in	-xermişîn-	and : îin	2	gurand:in	-gur-	and : ø	3
xesand:in	-xesîn-	and : îin	2	ş[i]kinand:in	-ş[i]kin-	and : ø	3
xeyidand:in	-xeyidîn-	and : îin	2	xwar:in	-xw-	ar : ø	3
xiçviçand:in	-xiçviçîn-	and : îin	2	dayî:n	-d-	ayî : ø	3
xilqand:in	-xilqîn-	and : îin	2	nayî:n	-n-	ayî : ø	3
xirmişand:in	-xirmişîn-	and : îin	2	bir:in	-b-	ir : ø	3
xitimand:in	-xitimîn-	and : îin	2	kir:in	-k-	ir : ø	3
xwirand:in	-xwirîn-	and : îin	2	evist:in	-ev-	ist : ø	3
zecirand:in	-zecirîn-	and : îin	2	nivist:in	-niv-	ist : ø	3
zeliqand:in	-zeliqîn-	and : îin	2	malîşt:in	-mal-	işt : ø	3
zerhimand:in	-zerhimîn-	and : îin	2	ajot:in	-ajo-	t : ø	3
zewand:in	-zewîn-	and : îin	2	ajût:in	-ajû-	t : ø	3
zewicand:in	-zewicîn-	and : îin	2	bihurt:in	-bihur-	t : ø	3
zêrand:in	-zêrîn-	and : îin	2	cût:in	-cû-	t : ø	3
zipitand:in	-zipitîn-	and : îin	2	dirût:in	-dirû-	t : ø	3
ziqinand:in	-ziqinîn-	and : îin	2	girt:in	-gir-	t : ø	3
ziqitand:in	-ziqitîn-	and : îin	2	guhêzt:in	-guhêz-	t : ø	3
zirand:in	-zirîn-	and : îin	2	kelojt:in	-keloj-	t : ø	3
zirviçand:in	-zirviçîn-	and : îin	2	kerift:in	-kerif-	t : ø	3
zivirand:in	-zivirîn-	and : îin	2	mişt:in	-miş-	t : ø	3
da:n	-d-	a : ø	3	mîzt:in	-mîz-	t : ø	3
giha:n	-gih-	a : ø	3	nijt:in	-nij-	t : ø	3
hêla:n	-hêl-	a : ø	3	nişt:in	-niş-	t : ø	3
hêra:n	-hêr-	a : ø	3	rêst:in	-rês-	t : ø	3
îna:n	-în-	a : ø	3	rît:in	-rî-	t : ø	3
kêla:n	-kêl-	a : ø	3	sûta:n	-sû-	ta : ø	3
kêşa:n	-kêş-	a : ø	3	bû:n	-b-	û : ø	3
kuta:n	-kut-	a : ø	3	şûst:in	-şo-	ûst : ø	3
pêça:n	-pêç-	a : ø	3	bûyî:n	-b-	ûyî : ø	3
pîva:n	-pîv-	a : ø	3	çûyî:n	-ç.	ûyî : ø	3

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
cûyî:n	-cû-	yî : ø	3	biraşt:in	-birêj-	aşt : êj	4
sûyî:n	-sû-	yî : ø	3	naşt:in	-nêj-	aşt : êj	4
dot:in	-doş-	t : ş	4	alast:in	-alês-	ast : ês	4
fırot:in	-fıroş-	t : ş	4	arast:in	-arês-	ast : ês	4
ket:in	-kev-	t : v	4	qelaşt:in	-qelêş-	aşt : êş	4
stra:n	-stré-	a : é	4	revaşt:in	-revêş-	aşt : êş	4
beraft:in	-berêf-	aft : êf	4	parast:in	-parêz-	ast : êz	4
quraft:in	-qurêf-	aft : êf	4	guvaşt:in	-guvişîn-	aşt : işîn	4
bişkaf:in	-bişkêv-	aft : êv	4	paravt:in	-parêv-	avt : êv	4
hingaf:in	-hingêv-	aft : êv	4	aravt:in	-arêvîn-	avt : êvîn	4
pişaf:in	-pişêv-	aft : êv	4	kezaxt:in	-kezêx-	axt : êx	4
axaft:in	-axiv-	aft : iv	4	mesaxt:in	-mesêx-	axt : êx	4
qefalt:in	-qefêl-	alt : êl	4	kesaxt:in	-kesixîn-	axt : ixîn	4
nixamt:in	-nixêm-	amt : êm	4	mezaxt:in	-mezixîn-	axt : ixîn	4
henarî:n	-henêr-	arî : êr	4	pelaxt:in	-pelixîn-	axt : ixîn	4
aşkart:in	-aşkêr-	art : êr	4	gayî:n	-gê-	ayî : ê	4
awart:in	-awêr-	art : êr	4	payî:n	-pê-	ayî : ê	4
bijart:in	-bijêr-	art : êr	4	zayî:n	-zê-	ayî : ê	4
biwart:in	-biwêr-	art : êr	4	gevazt:in	-gevêz-	azt : êz	4
hejmart:in	-hejmêr-	art : êr	4	qewazt:in	-qewêz-	azt : êz	4
hinart:in	-hinêr-	art : êr	4	peht:in	-pêj-	eht : êj	4
pesart:in	-pesêr-	art : êr	4	xwend:in	-xwîn-	end : î	4
pişart:in	-pişêr-	art : êr	4	guhert:in	-guherîn-	ert : erîn	4
qeşart:in	-qeşêr-	art : êr	4	xwest:in	-xwaz-	est : az	4
qewart:in	-qewêr-	art : êr	4	ş[i]kest:in	-ş[i]kê-	est : ê	4
sipart:in	-sipêr	art : êr	4	perest:in	-perês-	est : ês	4
sipart:in	-spêr	art : êr	4	gezt:in	-gez-	ezt : ez	4
spart:in	-spêr-	art : êr	4	nuht:in	-nuj-	ht : j	4
temart:in	-temêr-	art : êr	4	herift:in	-herêf-	ift : êf	4
xepart:in	-xepêr-	art : êr	4	hingijt:in	-hingêj-	ijt : êj	4

főnévi igenév	jelen idő	változás	T	főnévi igenév	jelen idő	változás	T
gihışt:in	-gihêj-	işt : êj	4	hêvot:in	-hévoj-	t : j	4
malışt:in	-malêj-	işt : êj	4	avêt:in	-avêj-	t : j	4
rist:in	-rêş-	ist : êş	4	kot:in	-koj-	t : j	4
malist:in	-malêz-	ist : éz	4	mêt:in	-mêj-	t : j	4
xist:in	-xîn-	ist : îş	4	revêt:in	-revêj-	t : j	4
perişt:in	-perişîn-	işt : işîn	4	rét:in	-réj-	t : j	4
kelist:in	-keliz-	ist : iz	4	sot:in	-soj-	t : j	4
bihîstî:n	-bihîz-	îst : îz	4	giriya:in	-girîn-	yand : îş	4
kiya:n	-kê-	iya : ê	4	mûyî:n	-mûn-	yî : n	4
niya:n	-nê-	iya : ê	4	anî:n	-în-	anî : îş	5
şiya:n	-şê-	iya : ê	4	dît:in	-bîn-	dît : bîn	5
viya:n	-vê-	iya : ê	4	got:in	-bêj-	got : bêj	5
jiyî:n	-jî-	iyî : î	4	hat:in	-ê-	hat : ê	5
ziyî:n	-zî-	iyî : î	4	hebû:n	-he-	hebû : he	5
kuşt:in	-kuj-	şt : j	4	hist:in	-hêl-	hist : hêl	5
lîst:in	-lîz-	st : z	4	ma:n	-mîn-	ma : mîn	5
mîst:in	-mîz-	st : z	4	mayî:n	-mîn-	mayî : mîn	5

IGERAGOZÁS

A kurmancî kurd ige 852 árnyalata

A kurmancî kurd névszóragozás igen egyszerű voltát nagyban ellensúlyozza igemódokban és igeidőkben rendkívül gazdag igeragozása. A négy igemód: a kijelentő mód (**indicativus**), a feltételes mód (**conditionalis**), a kötő mód (**conjunctivus**) és a felszólító mód (**imperativus**).

Az kijelentő módnak hét igeideje van: a jelen idő (**praesens**), az egyszerű múlt idő (**praeteritum**), a folyamatos múlt idő (**imperfectum**), a befejezett múlt idő (**perfectum**), a régmúlt idő (**plusquamperfectum**), az egyszerű jövő idő (**futurum**) és a befejezett jövő idő (**futurum praeteritum**). A feltételes módnak két ideje van: a feltételes jelen és a feltételes múlt idő. A kötőmódnak a jelen idejű mellett három múlt idejű alakja is van: a **perfectum**, az **imperfectum** és a **plusquamperfectum**.

A felszólító módnak csak jelen ideje van, és csak közvetlen felszólításra szolgál, mert csak egyes szám második személyű és többes szám második személyű alakjai vannak, egyéb számban és személyben a kötőmód megfelelő alakjai használatosak.

A kurmancî kurd igék vagy intranszítív vagy tranzitív jelentésűek. A tranzitív igéknek csak a kijelentő mód jelen és jövő idejében, a kötőmód jelen idejében és a felszólító módban van közös ragozásuk az intranszítív igékkel, az egyéb igeidőkben sajátos ergatív ("általam csinálódik") szerkezetekben jelennek meg. A tárgy nélküli alakokban a személyes névmások alapalakjai (**ez, tu, ew, em, hûn, ew**) helyett azok függő (casus obliquus) alakjait (**min, te, wî/wê, me, we, wan**) személyragtalan (a különböző igemódokra és igeidőkre utaló, egyes szám harmadik személyű **-Ø, -iye/-ye, -ibû/-bû, -ibe/-be, -a/-ya, -iba/-ba** toldalékokkal ellátott igealakok követik: pl. **min kiri** 'megvettem (általam megvetetett)'. A tárgyas szerkezetekben minden számban és személyben a megfelelő függő névmásokat követik az (**ez, tu, ew, em, hûn, ew**) személyes névmások és a ragozott igealakok: például **wî ez dît-im** 'ő látott engem (általa én látattam)' stb.

Minthogy az igealakok egy része mássalhangzós (C), más részük magánhangzós (V) végű, az igei személyragoknak ezekhez igazodva kétféle alakjuk van a C–V vagy V–C típusú kapcsolódásoknak megfelelően (a C–C és V–V kapcsolódások feloldására): az alaphelyzetben mássalhangzós kezdetű toldalékok **i** előhangzót kapnak, a magánhangzós kezdetűeknél pedig a **y** mássalhangzó lép fel hiátustöltőként: például ez **di-ç-im** 'megyek', tu **di-ç-î** 'méssz', ez **di-girî-m** 'sírok', tu **di-girî-yî** 'sír sz' stb. Magának az összetett névszói állítmányú mondatokban használt egyszerű létigének is a C vagy V alakú névszóvégződéseknél igazodva kétféle ragozási sora van: ez kurd **im**, tu kurd **î**, ew kurd **e**, em kurd **in**, hûn kurd **in**, ew kurd **in** 'én kurd vagyok, te kurd vagy' stb. és ez birçi **me**, tu birçi **yî**, ew birçi **ye**, em birçi **ne**, hûn birçi **ne**, ew birçi **ne** 'én éhes vagyok, te éhes vagy' stb. A kurmancî kurd igéknek mindezek miatt 70 ragozási sora van, ezekben 6 vagy 7 személyrag, az állító és tagadó alakokkal együtt ez 852 eltérő igealakot eredményez:

sz.	mód	idő	TR/IN	ku	dê	eló	tó	sg1	sg2	sg3	pl1	pl2	pl3	R
1.	indic.	praes.	IN	–	–	–	C	□ im	□ î	□ e	□ in	□ in	□ in	A
2.	indic.	praes.	IN	–	–	–	V	□ me	□ yî	□ ye	□ ne	□ ne	□ ne	B
3.	indic.	praes.	in/tr	–	–	di-	C	-im	-î	-e	-in	-in	in	C
4.	indic.	praes.	in/tr	–	–	di-	V	-m	-yî	-ye	-n	-n	-n	D
5.	indic.	praet.	IN	–	–	–	C	-im	-î	-∅	-in	-in	-in	E
6.	indic.	praet.	IN	–	–	–	V	-m	-yî	-∅	-n	-n	-n	F
7.	indic.	praet.	TR ¹	–	–	–	=	-∅	-∅	-∅	-∅	-∅	-∅	G
8.	indic.	praet.	TR ²	–	–	–	C	-im	-î	-∅	-in	-in	-in	E
9.	indic.	praet.	TR ²	–	–	–	V	-m	-yî	-∅	-n	-n	-n	F
10.	indic.	impf.	IN	–	–	di-	C	-im	-î	-∅	-in	-in	-in	E
11.	indic.	impf.	IN	–	–	di-	V	-m	-yî	-∅	-n	-n	-n	F
12.	indic.	impf.	TR ¹	–	–	di-	=	-∅	-∅	-∅	-∅	-∅	-∅	G
13.	indic.	impf.	TR ²	–	–	di-	C	-im	-î	-∅	-in	-in	-in	E
14.	indic.	impf.	TR ²	–	–	di-	V	-m	-yî	-∅	-n	-n	-n	F
15.	indic.	perf.	IN	–	–	–	C	-ime	-iye	-iye	-ine	-ine	-ine	iH
16.	indic.	perf.	IN	–	–	–	V	-me	-ye	-ye	-ne	-ne	-ne	H
17.	indic.	perf.	TR ¹	–	–	–	C	-iye	-iye	-iye	-iye	-iye	-iye	il
18.	indic.	perf.	TR ¹	–	–	–	V	-ye	-ye	-ye	-ye	-ye	-ye	I
19.	indic.	perf.	TR ²	–	–	–	C	-ime	-iye	-iye	-ine	-ine	-ine	iH
20.	indic.	perf.	TR ²	–	–	–	V	-me	-ye	-ye	-ne	-ne	-ne	H
21.	indic.	plusq.	IN	–	–	–	C	-ibûm	-ibûyî	-ibû	-ibûn	-ibûn	-ibûn	iJ
22.	indic.	plusq.	IN	–	–	–	V	-bûm	-bûyî	-bû	-bûn	-bûn	-bûn	J
23.	indic.	plusq.	TR ¹	–	–	–	C	-ibû	-ibû	-ibû	-ibû	-ibû	-ibû	iK
24.	indic.	plusq.	TR ¹	–	–	–	V	-bû	-bû	-bû	-bû	-bû	-bû	K
25.	indic.	plusq.	TR ²	–	–	–	C	-ibûm	-ibûyî	-ibû	-ibûn	-ibûn	-ibûn	iJ
26.	indic.	plusq.	TR ²	–	–	–	V	-bûm	-bûyî	-bû	-bûn	-bûn	-bûn	J
27.	indic.	futur.	IN	–	dê	–	=	□ bim	□ bî	□ be	□ bin	□ bin	□ bin	L
28.	indic.	futur.	in/tr	–	dê	bi-	C	-im	-î	-e	-in	-in	in	C
29.	indic.	futur.	in/tr	–	dê	bi-	V	-m	-yî	-ye	-n	-n	-n	D
30.	indic.	fut.pr.	IN	–	dê	–	C	-ibim	-ibî	-ibe	-ibin	-ibin	-ibin	iM
31.	indic.	fut.pr.	IN	–	dê	–	V	-bim	-bî	-be	-bin	-bin	-bin	M
32.	indic.	fut.pr.	TR ¹	–	dê	–	C	-ibe	-ibe	-ibe	-ibe	-ibe	-ibe	iN
33.	indic.	fut.pr.	TR ¹	–	dê	–	V	-be	-be	-be	-be	-be	-be	N
34.	indic.	fut.pr.	TR ²	–	dê	–	C	-ibim	-ibî	-ibe	-ibin	-ibin	-ibin	iM
35.	indic.	fut.pr.	TR ²	–	dê	–	V	-bim	-bî	-be	-bin	-bin	-bin	M

sz.	mód	idő	TR/IN	ku	dê	eló	tó	sg1	sg2	sg3	pl1	pl2	pl3	R
36.	condit.	praes.	IN	–	dê	bi-	C	-ama	-ayî	-a	-ana	-ana	-ana	aO
37.	condit.	praes.	IN	–	dê	bi-	V	-ma	-yayî	-ya	-na	-na	-na	O
38.	condit.	praes.	TR ¹	–	dê	bi-	C	-a	-a	-a	-a	-a	-a	P
39.	condit.	praes.	TR ¹	–	dê	bi-	V	-ya	-ya	-ya	-ya	-ya	-ya	yP
40.	condit.	praes.	TR ²	–	dê	bi-	C	-ama	-ayî	-a	-ana	-ana	-ana	aO
41.	condit.	praes.	TR ²	–	dê	bi-	V	-ma	-yayî	-ya	-na	-na	-na	O
42.	condit.	praet.	IN	–	dê	–	C	-ibama	-ibayî	-iba	-ibana	-ibana	-ibana	iQ
43.	condit.	praet.	IN	–	dê	–	V	-bama	-bayî	-ba	-bana	-bana	-bana	Q
44.	condit.	praet.	TR ¹	–	dê	–	C	-iba	-iba	-iba	-iba	-iba	-iba	iR
45.	condit.	praet.	TR ¹	–	dê	–	V	-ba	-ba	-ba	-ba	-ba	-ba	R
46.	condit.	praet.	TR ²	–	dê	–	C	-ibama	-ibayî	-iba	-ibana	-ibana	-ibana	iQ
47.	condit.	praet.	TR ²	–	dê	–	V	-bama	-bayî	-ba	-bana	-bana	-bana	Q
48.	conj.	praes.	in/tr	ku	–	bi-	C	-im	-î	-e	-in	-in	in	C
49.	conj.	praes.	in/tr	ku	–	bi-	V	-m	-yî	-ye	-n	-n	-n	D
50.	conj.	perf.	IN	ku	–	–	C	-ibim	-ibî	-ibe	-ibin	-ibin	-ibin	iM
51.	conj.	perf.	IN	ku	–	–	V	-bim	-bî	-be	-bin	-bin	-bin	M
52.	conj.	perf.	TR ¹	ku	–	–	C	-ibe	-ibe	-ibe	-ibe	-ibe	-ibe	iN
53.	conj.	perf.	TR ¹	ku	–	–	V	-be	-be	-be	-be	-be	-be	N
54.	conj.	perf.	TR ²	ku	–	–	C	-ibim	-ibî	-ibe	-ibin	-ibin	-ibin	iM
55.	conj.	perf.	TR ²	ku	–	–	V	-bim	-bî	-be	-bin	-bin	-bin	M
56.	conj.	impf.	IN	ku	–	bi-	C	-ama	-ayî	-a	-ana	-ana	-ana	aO
57.	conj.	impf.	IN	ku	–	bi-	V	-ma	-yayî	-ya	-na	-na	-na	O
58.	conj.	impf.	TR ¹	ku	–	bi-	C	-a	-a	-a	-a	-a	-a	P
59.	conj.	impf.	TR ¹	ku	–	bi-	V	-ya	-ya	-ya	-ya	-ya	-ya	yP
60.	conj.	impf.	TR ²	ku	–	bi-	C	-ama	-ayî	-a	-ana	-ana	-ana	aO
61.	conj.	impf.	TR ²	ku	–	bi-	V	-ma	-yayî	-ya	-na	-na	-na	O
62.	conj.	plusq.	IN	ku	–	–	C	-ibama	-ibayî	-iba	-ibana	-ibana	-ibana	iQ
63.	conj.	plusq.	IN	ku	–	–	V	-bama	-bayî	-ba	-bana	-bana	-bana	Q
64.	conj.	plusq.	TR ¹	ku	–	–	C	-iba	-iba	-iba	-iba	-iba	-iba	iR
65.	conj.	plusq.	TR ¹	ku	–	–	V	-ba	-ba	-ba	-ba	-ba	-ba	R
66.	conj.	plusq.	TR ²	ku	–	–	C	-ibama	-ibayî	-iba	-ibana	-ibana	-ibana	iQ
67.	conj.	plusq.	TR ²	ku	–	–	V	-bama	-bayî	-ba	-bana	-bana	-bana	Q
68.	imper.	praes.	in/tr	–	–	–	=	—	□ be	—	—	□ bin	—	S
69.	imper.	praes.	in/tr	–	–	–	=	—	□ bibe	—	—	□ bibin	—	T
70.	imper.	praes.	in/tr	–	–	bi-	=	—	-e	—	—	in	—	U

A kurmancî kurd igeragozási táblázat kódrendszere:

A táblázat első oszlopa a ragozási sorok sorszámát adja meg, a második oszlop az igemódot, a harmadik oszlop az igeidőt azonosítja, a negyedik oszlop az intranszítív (IN) vagy tranzitív (TR) ragozást jelzi, megkülönböztetve a tárgy nélküli (TR¹) és tárgyas (TR²) szerkezeteket. Ahol csak egyféle ragozási típus van, azt az in/tr kód jelzi. Az ötödik oszlopban a kötőmódot bevezető ku 'hogy' kötőszó, a hatodik oszlopban pedig a szintén külön szóként álló és a jövőidejűségre utaló dê időjel található. A hetedik oszlop az igetövekhez előtagként kapcsolódó di- vagy bi- elemet tünteti fel.

A nyolcadik oszlop a tövégek mássalhangzós (C), magánhangzós (V) vagy "mindegy" (=) voltát jelzi. A kilencediktől a tizenegyedik oszlopig következnek az (sg1 sg2 sg3 pl1 pl2 pl3) igei személyragok. Ahol a személyrag helyett önálló létige van, az előtte álló névszóra egy □ négyzet utal. Ha az igezőnek az adott ragozási sorban vagy az adott ragozási helyen nincs toldaléka, azt egy -Ø zéró szóelem mutatja.

A táblázat utolsó, tizenötödik oszlopa az egyes ragozási sorok azonosítását szolgálja: az A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U kódok különböző ragozási sorokra utalnak, ahol a korábbi kódok megismétlődnek, ott a ragozási sorok is azonosak. Az i vagy a előhangzós, illetve y hiátustöltős ragozási sorokra az iH, iL, iJ, iK, iM, iN, iQ, iR és aO, yP "előtagos" kódok utalnak.

A vízszintes sorok 1-től 4-ig a kijelentő mód jelen idejű (indic. | praes.) di- előtagos ragozási sorait tartalmazzák, az 5-től 9-ig terjedő sorok a kijelentő mód egyszerű múlt idejét (indic. | praet.) ölelik fel, a 10-től 14-ig terjedő sorok a kijelentő mód szintén di-előtagos folyamatos múlt idejének (indic. | impf.), a 15-től 20-ig terjedő sorok a kijelentő mód befejezett múlt idejének (indic. | perf.), a 21-től 26-ig terjedő sorok pedig a kijelentő mód régmúlt idejének (indic. | plusq.) előtag nélküli ragozási sorait mutatják be. A 27-től 35-ig terjedő sorok a kijelentő mód jövő idejeinek, éspedig az egyszerű jövő időnek (indic. | futur.) és a befejezett jövő időnek (indic. | fut.pr.) a ragozási sorait hivatottak szemléltetni. A 36-tól 47-ig terjedő sorokat a feltételes mód jelen idejének (condit. | praes.) és múlt idejének (condit. | praet.) dê időjeles ragozási sorai foglalják el. A 48-tól 67-ig terjedő ku kötőszóval kezdődő ragozási sorok a kötőmód négy igeidejét ölelik fel, éspedig a 48–49. sorok a bi- előtagos jelen időt (conj. | praes.), az 50-től 55-ig tartók a befejezett múlt időt (conj. | perf.), az 56-tól 61-ig terjedők a szintén bi-előtagos folyamatos múlt időt (conj. | impf.) és végül a 62 és 67 közötti sorok a régmúlt idejű (conj. | plusq) ragozási sorokat veszik számba.

Az utolsó három (68. 69. 70.) sor a csak jelen idejű felszólító mód (imper. | praes.) két önálló létigéjét: a *be* és *bin* 'legyen, legyenek (mert most is vannak)', valamint a *bi*-előtagos *bibe* és *bibin* 'legyen, legyenek (mert még nincsenek)' jelentésű igepárjait teszi közzé, és legvégül az intranszítív és tranzitív igeik közös (csak második személyekben használatos) igelakjainak bi- előtagos és -e, illetve -in ragos szerkezeti formáit. (A felszólító módnál a magánhangzós végű igetöveknek is csonkult, mássalhangzós alakja jelenik meg, példáulul *çû:n* 'menni' ~ *bi-ç-e* 'menjél' stb.).

1. A **bû:n** 'lenni' ige ragozása kijelentő mód jelen időben (C) végű névszóval:

ez kurd im	én kurd vagyok	ez ne kurd im	én nem kurd vagyok
tu kurd î	te kurd vagy	tu ne kurd î	te nem kurd vagy
ew kurd e	ő kurd	ew ne kurd e	ő nem kurd
em kurd in	mi kurdok vagyunk	em ne kurd in	mi nem kurdok vagyunk
hûn kurd in	ti kurdok vagytok	hûn ne kurd in	ti nem kurdok vagytok
ew kurd in	ők kurdok	ew ne kurd in	ők nem kurdok

2. A **bû:n** 'lenni' ige ragozása kijelentő mód jelen időben (V) végű névszóval:

ez birçî me	én éhes vagyok	ez ne birçî me	én nem vagyok éhes
tu birçî yî	te éhes vagy	tu ne birçî yî	te nem vagy éhes
ew birçî ye	ő éhes	ew ne birçî ye	ő nem éhes
em birçî ne	mi éhesek vagyunk	em ne birçî ne	mi nem vagyunk éhesek
hûn birçî ne	ti éhesek vagytok	hûn ne birçî ne	ti nem vagytok éhesek
ew birçî ne	ők éhesek	ew ne birçî ne	ők nem éhesek

3. A **çû:n** 'menni' ige ragozása kijelentő mód jelen időben (C) tővel:

ez di-ç-im	én megyek	ez na-ç-im	én nem megyek
tu di-ç-î	te mégy	tu na-ç-î	te nem mégy
ew di-ç-e	ő megy	ew na-ç-e	ő nem megy
em di-ç-in	mi megyünk	em na-ç-in	mi nem megyünk
hûn di-ç-in	ti mentek	hûn na-ç-in	ti nem mentek
ew di-ç-in	ők mennek	ew na-ç-in	ők nem mennek

4. A **jî:n** 'élni' ige ragozása kijelentő mód jelen időben (V) tővel:

ez di-jî-m	én élek	ez ne-jî-m	én nem élek
tu di-jî-yî	te élsz	tu ne-jî-yî	te nem élsz
ew di-jî	ő él	ew ne-jî	ő nem él
em di-jî-ne	mi élünk	em ne-jî-ne	mi nem élünk
hûn di-jî-ne	ti éltek	hûn ne-jî-ne	ti nem éltek
ew di-jî-ne	ők élnek	ew ne-jî-ne	ők nem élnek

5. A **hat:in** 'jönni' ige ragozása kijelentő mód egyszerű múlt időben (C) tővel:

ez hat-im	én jöttem	ez ne-hat-im	én nem jöttem
tu hat-î	te jöttél	tu ne-hat-î	te nem jöttél
ew hat	ő jött	ew ne-hat	ő nem jött
em hat-in	mi jöttünk	em ne-hat-in	mi nem jöttünk
hûn hat-in	ti jöttetek	hûn ne-hat-in	ti nem jöttetek
ew hat-in	ők jöttek	ew ne-hat-in	ők nem jöttek

6. A **çû:n** 'menni' ige ragozása kijelentő mód egyszerű múlt időben (V) tővel:

ez çû-m	én mentem	ez ne-çû-m	én nem mentem
tu çû-yî	te mentél	tu ne-çû-yî	te nem mentél
ew çû	ő ment	ew ne-çû	ő nem ment
em çû-n	mi mentünk	em ne-çû-n	mi nem mentünk
hûn çû-n	ti mentetek	hûn ne-çû-n	ti nem mentetek
ew çû-n	ők mentek	ew ne-çû-n	ők nem mentek

7. A **kirî:n** 'venni' ige TR¹ ragozása kijelentő mód egyszerű múlt időben:

min kirî	én vettem	min ne-kirî	én nem vettem
te kirî	te vettél	te ne-kirî	te nem vettél
wî kirî	ő (ffi) vett	wî ne-kirî	ő (ffi) nem vett
wê kirî	ő (nő) vett	wê ne-kirî	ő (nő) nem vett
me kirî	mi vettünk	me ne-kirî	mi nem vettünk
we kirî	ti vettetek	we ne-kirî	ti nem vettetek
wan kirî	ők vettek	wan ne-kirî	ők nem vettek

8. A **dît:in** 'látni' ige TR² ragozása kijelentő mód egyszerű múlt időben (C) tővel:

wî ez dît-im	ő látott engem	wî ez ne-dît-im	ő nem látott engem
wî tu dît-î	ő látott téged	wî tu ne-dît-î	ő nem látott téged
wî ew dît	ő látta őt	wî ew ne-dît	ő nem látta őt
wî em dît-in	ő látott minket	wî em ne-dît-in	ő nem látott minket
wî hûn dît-in	ő látott titeket	wî hûn ne-dît-in	ő nem látott titeket
wî ew dît-in	ő látta őket	wî ew ne-dît-in	ő nem látta őket

9. A **kirî:n** 'venni' ige TR² ragozása kijelentő mód egyszerű múlt időben(V) tővel:

wî ez kirî-m	ő engem megvett	wî ez ne-kirî-m	ő engem nem vett meg
wî tu kirî-yî	ő téged megvett	wî tu ne-kirî-yî	ő téged nem vett meg
wî ew kirî	ő őt megvette	wî ew ne-kirî	ő őt nem vette meg
wî em kirî-n	ő minket megvett	wî em ne-kirî-n	ő minket nem vett meg
wî hûn kirî-n	ő titeket megvett	wî hûn ne-kirî-n	ő titeket nem vett meg
wî ew kirî-n	ő őket megvette	wî ew ne-kirî-n	ő őket nem vette meg

10. A **hat:in** 'jönni' ige ragozása kijelentő mód folyamatos múlt időben (C) tővel:

ez di-hat-im	én jövögettem	ez ne-di-hat-im	én nem jövögettem
tu di-hat-î	te jövögettél	tu ne-di-hat-î	te nem jövögettél
ew di-hat	ő jövögetett	ew ne-di-hat	ő nem jövögetett
em di-hat-in	mi jövögettünk	em ne-di-hat-in	mi nem jövögettünk
hûn di-hat-in	ti jövögettetek	hûn ne-di-hat-in	ti nem jövögettetek
ew di-hat-in	ők jövögették	ew ne-di-hat-in	ők nem jövögették

11. A **ma:n** 'maradni' ige ragozása kijelentő mód folyamatos múlt időben (V) tővel:

ez di-ma-m	én maradoztam	ez ne-di-ma-m	én nem maradoztam
tu di-ma-yî	te maradoztál	tu ne-di-ma-yî	te nem maradoztál
ew di-ma	ő maradozott	ew ne-di-ma	ő nem maradozott
em di-ma-n	mi maradoztunk	em ne-di-ma-n	mi nem maradoztunk
hûn di-ma-n	ti maradoztatok	hûn ne-di-ma-n	ti nem maradoztatok
ew di-ma-n	ők maradoztak	ew ne-di-ma-n	ők nem maradoztak

12. A **dît:in** 'látni' ige TR¹ ragozása kijelentő mód folyamatos múlt időben:

min di-dît	én láttam	min ne-di-dît	én nem láttam
te di-dît	te láttál	te ne-di-dît	te nem láttál
wî di-dît	ő (ffi) látott	wî ne-di-dît	ő (ffi) nem látott
wê di-dît	ő (nő) látott	wê ne-di-dît	ő (nő) nem látott
me di-dît	mi láttunk	me ne-di-dît	mi nem láttunk
we di-dît	ti láttatok	we ne-di-dît	ti nem láttatok
wan di-dît	ők láttak	wan ne-di-dît	ők nem láttak

13. A **dît:in** 'látni' ige TR² ragozása kijelentő mód folyamatos múlt időben (C) tővel:

wî ez di-dît-im	ő engem látott	wî ez ne-di-dît-im	ő engem nem látott
wî tu di-dît-î	ő téged látott	wî tu ne-di-dît-î	ő téged nem látott
wî ew di-dît	ő őt látta	wî ew ne-di-dît	ő őt nem látta
wî em di-dît-in	ő minket látott	wî em ne-di-dît-in	ő minket nem látott
wî hûn di-dît-in	ő titeket látott	wî hûn ne-di-dît-in	ő titeket nem látott
wî ew di-dît-in	ő őket látta	wî ew ne-di-dît-in	ő őket nem látta

14. A **da:n** 'adni' ige TR² ragozása kijelentő mód folyamatos múlt időben (V) tővel:

wî ez di-da-m	ő engem adott	wî ez ne-di-da-m	ő engem nem adott
wî tu di-da-yî	ő téged adott	wî tu ne-di-da-yî	ő téged nem adott
wî ew di-da	ő őt adta	wî ew ne-di-da	ő őt nem adta
wî em di-da-n	ő minket adott	wî em ne-di-da-n	ő minket nem adott
wî hûn di-da-n	ő titeket adott	wî hûn ne-di-da-n	ő titeket nem adott
wî ew di-da-n	ő őket adta	wî ew ne-di-da-n	ő őket nem adta

15. A **hat:in** 'jönni' ige ragozása kijelentő mód befejezett múlt időben (C) tővel:

ez hat-ime	én megjöttem	ez ne-hat-ime	én nem jöttem meg
tu hat-iye	te megjöttél	tu ne-hat-iye	te nem jöttél meg
ew hat-iye	ő megjött	ew ne-hat-iye	ő nem jött meg
em hat-ine	mi megjöttünk	em ne-hat-ine	mi nem jöttünk meg
hûn hat-ine	ti megjöttetek	hûn ne-hat-ine	ti nem jöttetek meg
ew hat-ine	ők megjöttek	ew ne-hat-ine	ők nem jöttek meg

16. A **çû:n** 'menni' ige ragozása kijelentő mód befejezett múlt időben (V) tővel:

ez çû-me	én elmentem	ez ne-çû-me	én nem mentem el
tu çû-ye	te elmentél	tu ne-çû-ye	te nem mentél el
ew çû-ye	ő elment	ew ne-çû-ye	ő nem ment el
em çû-ne	mi elmentünk	em ne-çû-ne	mi nem mentünk el
hûn çû-ne	ti elmentetek	hûn ne-çû-ne	ti nem mentetek el
ew çû-ne	ők elmentek	ew ne-çû-ne	ők nem mentek el

17. A **dît:in** 'látni' ige TR¹ ragozása kijelentő mód befejezett múlt időben (C) tővel:

min dît-ye	én megláttam	min ne-dît-ye	én nem láttam meg
te dît-ye	te megláttad	te ne-dît-ye	te nem láttad meg
wî dît-ye	ő (ffi) meglátta	wî ne-dît-ye	ő (ffi) nem látta meg
wê dît-ye	ő (nő) meglátta	wê ne-dît-ye	ő (nő) nem látta meg
me dît-ye	mi megláttuk	me ne-dît-ye	mi nem láttuk meg
we dît-ye	ti megláttátok	we ne-dît-ye	ti nem láttátok meg
wan dît-ye	ők meglátták	wan ne-dît-ye	ők nem látták meg

18. A **da:n** 'adni' ige TR¹ ragozása kijelentő mód befejezett múlt időben (V) tővel:

min da-ye	én megadtam	min ne-da-ye	én nem adtam meg
te da-ye	te megadtad	te ne-da-ye	te nem adtad meg
wî da-ye	ő (ffi) megadta	wî ne-da-ye	ő (ffi) nem adta meg
wê da-ye	ő (nő) megadta	wê ne-da-ye	ő (nő) nem adta meg
me da-ye	mi megadtuk	me ne-da-ye	mi nem adtuk meg
we da-ye	ti megadtátok	we ne-da-ye	ti nem adtátok meg
wan da-ye	ők megadták	wan ne-da-ye	ők nem adták meg

19. A **dît:in** 'látni' ige TR² ragozása kijelentő mód befejezett múlt időben (C) tővel:

wî ez dît-ime	ő meglátott engem	wî ez ne-dît-ime	ő nem látott meg engem
wî tu dît-ye	ő meglátott téged	wî tu ne-dît-ye	ő nem látott meg téged
wî ew dît-ye	ő meglátta őt	wî ew ne-dît-ye	ő nem látta meg őt
wî em dît-ine	ő meglátott minket	wî em ne-dît-ine	ő nem látott meg minket
wî hûn dît-ine	ő meglátott titeket	wî hûn ne-dît-ine	ő nem látott meg titeket
wî ew dît-ine	ő meglátta őket	wî ew ne-dît-ine	ő nem látta meg őket

20. A **da:n** 'adni' ige TR² ragozása kijelentő mód befejezett múlt időben (V) tővel:

wî ez da-me	ő átadott engem	wî ez ne-da-me	ő nem adott át engem
wî tu da-ye	ő átadotttéged	wî tu ne-da-ye	ő nem adott át téged
wî ew da-ye	ő átadta őt	wî ew ne-da-ye	ő nem adta át őt
wî em da-ne	ő átadott minket	wî em ne-da-ne	ő nem adott át minket
wî hûn da-ne	ő átadott titeket	wî hûn ne-da-ne	ő nem adott át titeket
wî ew da-ne	ő átadta őket	wî ew ne-da-ne	ő nem adta át őket

21. A **hat:in** 'jönni' ige ragozása kijelentő mód régmúlt időben (C) tővel:

ez hat-ibûm	én jöttem volt	ez ne-hat-ibûm	én nem jöttem volt
tu hat-ibûyî	te jöttél volt	tu ne-hat-ibûyî	te nem jöttél volt
ew hat-ibû	ő jött volt	ew ne-hat-ibû	ő nem jött volt
em hat-ibûn	mi jöttünk volt	em ne-hat-ibûn	mi nem jöttünk volt
hûn hat-ibûn	ti jöttetek volt	hûn ne-hat-ibûn	ti nem jöttetek volt
ew hat-ibûn	ők jöttek volt	ew ne-hat-ibûn	ők nem jöttek volt

22. A **ma:n** 'maradni' ige ragozása kijelentő mód régmúlt időben (V) tővel:

ez ma-bûm	én maradtam volt	ez ne-ma-bûm	én nem maradtam volt
tu ma-bûyî	te maradtál volt	tu ne-ma-bûyî	te nem maradtál volt
ew ma-bû	ő maradt volt	ew ne-ma-bû	ő nem maradt volt
em ma-bûn	mi maradtunk volt	em ne-ma-bûn	mi nem maradtunk volt
hûn ma-bûn	ti maradtatok volt	hûn ne-ma-bûn	ti nem maradtatok volt
ew ma-bûn	ők maradtak volt	ew ne-ma-bûn	ők nem maradtak volt

23. A **dît:in** 'látni' ige TR¹ ragozása kijelentő mód régmúlt időben (C) tővel:

min dît-ibû	én láttam volt	min ne-dît-ibû	én nem láttam volt
te dît-ibû	te láttad volt	te ne-dît-ibû	te nem láttad volt
wî dît-ibû	ő (ffi) látta volt	wî ne-dît-ibû	ő (ffi) nem látta volt
wê dît-ibû	ő (nő) látta volt	wê ne-dît-ibû	ő (nő) nem látta volt
me dît-ibû	mi láttuk volt	me ne-dît-ibû	mi nem láttuk volt
we dît-ibû	ti láttátok volt	we ne-dît-ibû	ti nem láttátok volt
wan dît-ibû	ők látták volt	wan ne-dît-ibû	ők nem látták volt

24. A **da:n** 'adni' ige TR¹ ragozása kijelentő mód régmúlt időben (V) tővel:

min da-bû	én adtam volt	min ne-da-bû	én nem adtam volt
te da-bû	te adtad volt	te ne-da-bû	te nem adtad volt
wî da-bû	ő (ffi) adta volt	wî ne-da-bû	ő (ffi) nem adta volt
wê da-bû	ő (nő) adta volt	wê ne-da-bû	ő (nő) nem adta volt
me da-bû	mi adtuk volt	me ne-da-bû	mi nem adtuk volt
we da-bû	ti adtátok volt	we ne-da-bû	ti nem adtátok volt
wan da-bû	ők adták volt	wan ne-da-bû	ők nem adták volt

25. A **dît:in** ige TR² ragozása kijelentő mód régmúlt időben (C) tővel:

wî ez dît-ibûm	ő engem látott volt	wî ez ne-dît-ibûm	ő engem nem látott volt
wî tu dît-ibûyî	ő téged látott volt	wî tu ne-dît-ibûyî	ő téged nem látott volt
wî ew dît-ibû	ő őt látta volt	wî ew ne-dît-ibû	ő őt nem látta volt
wî em dît-ibûn	ő minket látott volt	wî em ne-dît-ibûn	ő minket nem látott volt
wî hûn dît-ibûn	ő titeket látott volt	wî hûn ne-dît-ibûn	ő titeket nem látott volt
wî ew dît-ibûn	ő őket látta volt	wî ew ne-dît-ibûn	ő őket nem látta volt

26. A **da:n** 'adni' ige TR² ragozása kijelentő mód régmúlt időben (V) tővel:

wî ez da-bûm	ő engem adott volt	wî ez ne-da-bûm	ő engem nem adott volt
wî tu da-bûyî	ő téged adott volt	wî tu ne-da-bûyî	ő téged nem adott volt
wî ew da-bû	ő őt adta volt	wî ew ne-da-bû	ő őt nem adta volt
wî em da-bûn	ő minket adott volt	wî em ne-da-bûn	ő minket nem adott volt
wî hûn da-bûn	ő titeket adott volt	wî hûn ne-da-bûn	ő titeket nem adott volt
wî ew da-bûn	ő őket adta volt	wî ew ne-da-bûn	ő őket nem adta volt

27. A **bû:n** 'lenni' ige ragozása kijelentő mód egyszerű jövő időben:

ez dê baş bim	én jó leszek	ez dê ne baş bim	én nem leszek jó
tu dê baş bî	te jó leszel	tu dê ne baş bî	te nem leszel jó
ew dê baş be	ő jó lesz	ew dê ne baş be	ő nem lesz jó
em dê baş bin	mi jók leszünk	em dê ne baş bin	mi nem leszünk jók
hûn dê baş bin	ti jók lesztek	hûn dê ne baş bin	ti nem lesztek jók
ew dê baş bin	ők jók lesznek	ew dê ne baş bin	ők nem lesznek jók

28. A **zanî:n** 'tudni' ige ragozása kijelentő mód egyszerű jövő időben (C) tővel:

ez dê bi-zan-im	én tudni fogok	ez dê ne-zan-im	én nem fogok tudni
tu dê bi-zan-î	te tudni fogsz	tu dê ne-zan-î	te nem fogsz tudni
ew dê bi-zan-e	ő tudni fog	ew dê ne-zan-e	ő nem fog tudni
em dê bi-zan-in	mi tudni fogunk	em dê ne-zan-in	mi nem fogunk tudni
hûn dê bi-zan-in	ti tudni fogtok	hûn dê ne-zan-in	ti nem fogtok tudni
ew dê bi-zan-in	ők tudni fognak	ew dê ne-zan-in	ők nem fognak tudni

29. A **jî:n** 'élni' ige ragozása kijelentő mód egyszerű jövő időben (V) tővel:

ez dê bi-jî-m	én élni fogok	ez dê ne-jî-m	én nem fogok élni
tu dê bi-ji-yî	te élni fogsz	tu dê ne-ji-yî	te nem fogsz élni
ew dê bi-ji-ye	ő élni fog	ew dê ne-ji-ye	ő nem fog élni
em dê bi-jî-n	mi élni fogunk	em dê ne-jî-n	mi nem fogunk élni
hûn dê bi-jî-n	ti élni fogtok	hûn dê ne-jî-n	ti nem fogtok élni
ew dê bi-jî-n	ők élni fognak	ew dê ne-jî-n	ők nem fognak élni

30. A **hat:in** 'jönni' ige ragozása kijelentő mód befejezett jövő időben (C) tővel:

ez dê hat-ibim	én megjött leszek	ez dê ne-hat-ibim	én nem leszek megjött
tu dê hat-ibî	te megjött leszel	tu dê ne-hat-ibî	te nem leszel megjött
ew dê hat-ibe	ő megjött lesz	ew dê ne-hat-ibe	ő nem lesz megjött
em dê hat-ibin	mi megjöttek leszünk	em dê ne-hat-ibin	mi nem leszünk megjöttek
hûn dê hat-ibin	ti megjöttek lesztek	hûn dê ne-hat-ibin	ti nem lesztek megjöttek
ew dê hat-ibin	ők megjöttek lesznek	ew dê ne-hat-ibin	ők nem lesznek megjöttek

31. A **çû:n** 'menni' ige ragozása kijelentő mód befejezett jövő időben (V) tővel:

ez dê çû-bim	én elment leszek	ez dê ne-çû-bim	én nem leszek elment
tu dê çû-bî	te elment leszel	tu dê ne-çû-bî	te nem leszel elment
ew dê çû-be	ő elment lesz	ew dê ne-çû-be	ő nem lesz elment
em dê çû-bin	mi elmentek leszünk	em dê ne-çû-bin	mi nem leszünk elmentek
hûn dê çû-bin	ti elmentek lesztek	hûn dê ne-çû-bin	ti nem lesztek elmentek
ew dê çû-bin	ők elmentek lesznek	ew dê ne-çû-bin	ők nem lesznek elmentek

32. A **xwar:in** 'enni' ige TR¹ ragozása kijelentő mód befejezett jövő időben (C) tővel:

min dê xwar-ibe	én evett leszek	min dê ne-xwar-ibe	én nem leszek evett
te dê xwar-ibe	te evett leszel	te dê ne-xwar-ibe	te nem leszel evett
wî dê xwar-ibe	ő (férfi) evett lesz	wî dê ne-xwar-ibe	ő (ffi) nem lesz evett
wê dê xwar-ibe	ő (nő) evett lesz	wê dê ne-xwar-ibe	ő (nő) nem lesz evett
me dê xwar-ibe	mi evettek leszünk	me dê ne-xwar-ibe	mi nem leszünk evettek
we dê xwar-ibe	ti evettek lesztek	we dê ne-xwar-ibe	ti nem lesztek evettek
wan dê xwar-ibe	ők evettek lesznek	wan dê ne-xwar-ibe	ők nem lesznek evettek

33. A **da:n** 'adni' ige TR¹ ragozása kijelentő mód befejezett jövő időben (V) tővel:

min dê da-be	én adott leszek	min dê ne-da-be	én nem leszek adott
te dê da-be	te adott leszel	te dê ne-da-be	te nem leszel adott
wî dê da-be	ő (ffi) adott lesz	wî dê ne-da-be	ő (ffi) nem lesz adott
wê dê da-be	ő (nő) adott lesz	wê dê ne-da-be	ő (nő) nem lesz adott
me dê da-be	mi adottak leszünk	me dê ne-da-be	mi nem leszünk adottak
we dê da-be	ti adottak lesztek	we dê ne-da-be	ti nem lesztek adottak
wan dê da-be	ők adottak lesznek	wan dê ne-da-be	ők nem lesznek adottak

34. A **dît:in** 'látni' ige TR² ragozása kijelentő mód befejezett jövő időben (C) tővel:

wî ez dê dît-ibim	ő engem látott lesz	wî ez dê ne-dît-ibim	ő nem lesz engem látott
wî tu dê dît-ibî	ő téged látott lesz	wî tu dê ne-dît-ibî	ő nem lesz téged látott
wî ew dê dît-ibe	ő őt látott lesz	wî ew dê ne-dît-ibe	ő nem lesz őt látott
wî em dê dît-ibin	ő minket látott lesz	wî em dê ne-dît-ibin	ő nem lesz minket látott
wî hûn dê dît-ibin	ő titekek látott lesz	wî hûn dê ne-dît-ibin	ő nem lesz titeket látott
wî ew dê dît-ibin	ő őket látott lesz	wî ew dê ne-dît-ibin	ő nem lesz őket látott

35. A **da:n** 'adni' ige TR² ragozása kijelentő mód befejezett jövő időben (V) tővel:

wî ez dê da-bim	ő engem adott lesz	wî ez dê ne-da-bim	ő nem lesz engem adott
wî tu dê da-bi	ő téged adott lesz	wî tu dê ne-da-bi	ő nem lesz téged adott
wî ew dê da-be	ő őt adott lesz	wî ew dê ne-da-be	ő nem lesz őt adott
wî em dê da-bin	ő minket adott lesz	wî em dê ne-da-bin	ő nem lesz minket adott
wî hûn dê da-bin	ő titekek adott lesz	wî hûn dê ne-da-bin	ő nem lesz titeket adott
wî ew dê da-bin	ő őket adott lesz	wî ew dê ne-da-bin	ő nem lesz őket adott

36. A **hat:in** 'jönni' ige ragozása feltételes mód jelen időben (C) tövel:

ez dê bi-hat-ama	én jönnék	ez dê ne-hat-ama	én nem jönnék
tu dê bi-hat-ayî	te jönnél	tu dê ne-hat-ayî	te nem jönnél
ew dê bi-hat-a	ő jönne	ew dê ne-hat-a	ő nem jönne
em dê bi-hat-ana	mi jönnénk	em dê ne-hat-ana	mi nem jönnénk
hûn dê bi-hat-ana	ti jönnétek	hûn dê ne-hat-ana	ti nem jönnétek
ew dê bi-hat-ana	ők jönnének	ew dê ne-hat-ana	ők nem jönnének

37. A **çû:n** 'menni' ige ragozása feltételes mód jelen időben (V) tövel:

ez dê bi-çû-ma	én mennék	ez dê ne-çû-ma	én nem mennék
tu dê bi-çû-yayî	te mennél	tu dê ne-çû-yayî	te nem mennél
ew dê bi-çû-ya	ő menne	ew dê ne-çû-ya	ő nem menne
em dê bi-çû-na	mi mennénk	em dê ne-çû-na	mi nem mennénk
hûn dê bi-çû-na	ti mennétek	hûn dê ne-çû-na	ti nem mennétek
ew dê bi-çû-na	ők mennének	ew dê ne-çû-na	ők nem mennének

38. A **dît:in** 'látni' ige TR¹ ragozása feltételes mód jelen időben (C) tövel:

min dê bi-dît-a	én látnék	min dê ne-dît-a	én nem látnék
te dê bi-dît-a	te látnál	te dê ne-dît-a	te nem látnál
wî dê bi-dît-a	ő (ffi) látna	wî dê ne-dît-a	ő (ffi) nem látna
wê dê bi-dît-a	ő (nő) látna	wê dê ne-dît-a	ő (nő) nem látna
me dê bi-dît-a	mi látnánk	me dê ne-dît-a	mi nem látnánk
we dê bi-dît-a	ti látnátok	we dê ne-dît-a	ti nem látnátok
wan dê bi-dît-a	ők látnának	wan dê ne-dît-a	ők nem látnának

39. A **da:n** 'adni' ige TR¹ ragozása feltételes mód jelen időben (V) tövel:

min dê bi-da-ya	én adnám	min dê ne-da-ya	én nem adnám
te dê bi-da-ya	te adnád	te dê ne-da-ya	te nem adnád
wî dê bi-da-ya	ő (ffi) adná	wî dê ne-da-ya	ő (ffi) nem adná
wê dê bi-da-ya	ő (nő) adná	wê dê ne-da-ya	ő (nő) nem adná
me dê bi-da-ya	mi adnánk	me dê ne-da-ya	mi nem adnánk
we dê bi-da-ya	ti adnátok	we dê ne-da-ya	ti nem adnátok
wan dê bi-da-ya	ők adnák	wan dê ne-da-ya	ők nem adnák

40. A **dît:in** 'látni' ige TR² ragozása feltételes mód jelen időben (C) tövel:

wî ez dê bi-dît-ama	ő engem látna	wî ez dê ne-dît-ama	ő engem nem látna
wî tu dê bi-dît-ayî	ő téged látna	wî tu dê ne-dît-ayî	ő téged nem látna
wî ew dê bi-dît-a	ő őt látná	wî ew dê ne-dît-a	ő őt nem látná
wî em dê bi-dît-ana	ő minket látna	wî em dê ne-dît-ana	ő minket nem látna
wî hûn dê bi-dît-ana	ő titeket látna	wî hûn dê ne-dît-ana	ő titeket nem látna
wî ew dê bi-dît-ana	ő őket látná	wî ew dê ne-dît-ana	ő őket nem látná

41. A **da:n** 'adni' ige TR² ragozása feltételes mód jelen időben (V) tővel:

wî ez dê bi-da-ma	ő engem adna	wî ez dê ne-da-ma	ő engem nem adna
wî tu dê bi-da-yayî	ő téged adna	wî tu dê ne-da-yayî	ő téged nem adna
wî ew dê bi-da-ya	ő őt adná	wî ew dê ne-da-ya	ő őt nem adná
wî em dê bi-da-na	ő minket adna	wî em dê ne-da-na	ő minket nem adna
wî hûn dê bi-da-na	ő titeket adna	wî hûn dê ne-da-na	ő titeket nem adna
wî ew dê bi-da-na	ő őket adná	wî ew dê ne-da-na	ő őket nem adná

42. A **hat:in** 'jönni' ige ragozása feltételes mód múlt időben (C) tővel:

ez dê hat-ibama	én jöttem volna	ez dê ne-hat-ibama	én nem jöttem volna
tu dê hat-ibayî	te jöttél volna	tu dê ne-hat-ibayî	te nem jöttél volna
ew dê hat-iba	ő jött volna	ew dê ne-hat-iba	ő nem jött volna
em dê hat-ibana	mi jöttünk volna	em dê ne-hat-ibana	mi nem jöttünk volna
hûn dê hat-ibana	ti jöttetek volna	hûn dê ne-hat-ibana	ti nem jöttetek volna
ew dê hat-ibana	ők jöttek volna	ew dê ne-hat-ibana	ők nem jöttek volna

43. A **çû:n** 'menni' ige ragozása feltételes mód múlt időben (V) tővel:

ez dê çû-bama	én mentem volna	ez dê ne-çû-bama	én nem mentem volna
tu dê çû-bayî	te mentél volna	tu dê ne-çû-bayî	te nem mentél volna
ew dê çû-ba	ő ment volna	ew dê ne-çû-ba	ő nem ment volna
em dê çû-bana	mi mentünk volna	em dê ne-çû-bana	mi nem mentünk volna
hûn dê çû-bana	ti mentetek volna	hûn dê ne-çû-bana	ti nem mentetek volna
ew dê çû-bana	ők mentek volna	ew dê ne-çû-bana	ők nem mentek volna

44. A **dît:in** 'látni' ige TR¹ ragozása feltételes mód múlt időben (C) tővel:

min dê dît-iba	én láttam volna	min dê ne-dît-iba	én nem láttam volna
te dê dît-iba	te láttad volna	te dê ne-dît-iba	te nem láttad volna
wî dê dît-iba	ő (ffi) látta volna	wî dê ne-dît-iba	ő (ffi) nem látta volna
wê dê dît-iba	ő (nő) látta volna	wê dê ne-dît-iba	ő (nő) nem látta volna
me dê dît-iba	mi láttuk volna	me dê ne-dît-iba	mi nem láttuk volna
we dê dît-iba	ti láttátok volna	we dê ne-dît-iba	ti nem láttátok volna
wan dê dît-iba	ők látták volna	wan dê ne-dît-iba	ők nem látták volna

45. A **da:n** 'adni' ige TR¹ ragozása feltételes mód múlt időben (V) tővel:

min dê da-ba	én adtam volna	min dê ne-da-ba	én nem adtam volna
te dê da-ba	te adtad volna	te dê ne-da-ba	te nem adtad volna
wî dê da-ba	ő (ffi) adta volna	wî dê ne-da-ba	ő (ffi) nem adta volna
wê dê da-ba	ő (nő) adta volna	wê dê ne-da-ba	ő (nő) nem adta volna
me dê da-ba	mi adtuk volna	me dê ne-da-ba	mi nem adtuk volna
we dê da-ba	ti adtátok volna	we dê ne-da-ba	ti nem adtátok volna
wan dê da-ba	ők adták volna	wan dê ne-da-ba	ők nem adták volna

46. A **dît:in** 'látni' ige TR² ragozása feltételes mód múlt időben (C) tővel:

wî ez	dê dît-ibama	ő engem látott volna	wî ez	dê ne-dît-ibama	ő engem nem látott volna
wî tu	dê dît-ibayî	ő téged látott volna	wî tu	dê ne-dît-ibayî	ő téged nem látott volna
wî ew	dê dît-iba	ő őt látta volna	wî ew	dê ne-dît-iba	ő őt nem látta volna
wî em	dê dît-ibana	ő minket látott volna	wî em	dê ne-dît-ibana	ő minket nem látott volna
wî hûn	dê dît-ibana	ő titeket látott volna	wî hûn	dê ne-dît-ibana	ő titeket nem látott volna
wî ew	dê dît-ibana	ő őket látta volna	wî ew	dê ne-dît-ibana	ő őket nem látta volna

47. A **da:n** 'adni' ige TR² ragozása feltételes mód múlt időben (V) tővel:

wî ez	dê da-bama	ő engem adott volna	wî ez	dê ne-da-bama	ő engem nem adott volna
wî tu	dê da-bayî	ő téged adott volna	wî tu	dê ne-da-bayî	ő téged nem adott volna
wî ew	dê da-ba	ő őt adta volna	wî ew	dê ne-da-ba	ő őt nem adta volna
wî em	dê da-bana	ő minket adott volna	wî em	dê ne-da-bana	ő minket nem adott volna
wî hûn	dê da-bana	ő titeket adott volna	wî hûn	dê ne-da-bana	ő titeket nem adott volna
wî ew	dê da-bana	ő őket adta volna	wî ew	dê ne-da-bana	ő őket nem adta volna

48. A **cû:n** 'menni' ige ragozása kötőmód jelen időben (C) tővel:

ku ez	bi-ç-im	hogy én menjek	ku ez	ne-ç-im	hogy én menjek
ku tu	bi-ç-î	hogy te menj	ku tu	ne-ç-î	hogy te menj
ku ew	bi-ç-e	hogy ő menjen	ku ew	ne-ç-e	hogy ő menjen
ku em	bi-ç-in	hogy mi menjünk	ku em	ne-ç-in	hogy mi menjünk
ku hûn	bi-ç-in	hogy ti menjetek	ku hûn	ne-ç-in	hogy ti menjetek
ku ew	bi-ç-in	hogy ők menjenek	ku ew	ne-ç-in	hogy ők menjenek

49. A **jî:n** 'élni' ige ragozása kötőmód jelen időben (V) tővel:

ku ez	bi-jî-m	hogy én éljek	ku ez	ne-jî-m	hogy én ne éljek
ku tu	bi-ji-yî	hogy te éljél	ku tu	ne-ji-yî	hogy te ne éljél
ku ew	bi-ji-ye	hogy ő éljen	ku ew	ne-ji-ye	hogy ő ne éljen
ku em	bi-jî-n	hogy mi éljünk	ku em	ne-jî-n	hogy mi ne éljünk
ku hûn	bi-jî-n	hogy ti éljete	ku hûn	ne-jî-n	hogy ti ne éljete
ku ew	bi-jî-n	hogy ők éljenek	ku ew	ne-jî-n	hogy ők ne éljenek

50. A **hat:in** 'jönni' ige ragozása kötőmód befejezett múlt időben (C) tővel:

ku ez	hat-ibim	hogy én jött legyek	ku ez	ne-hat-ibim	hogy én ne jött legyek
ku tu	hat-ibî	hogy te jött legyél	ku tu	ne-hat-ibî	hogy te ne jött legyél
ku ew	hat-ibe	hogy ő jött legyen	ku ew	ne-hat-ibe	hogy ő ne jött legyen
ku em	hat-ibin	hogy mi jötték legyünk	ku em	ne-hat-ibin	hogy mi ne jötték legyünk
ku hûn	hat-ibin	hogy ti jötték legyetek	ku hûn	ne-hat-ibin	hogy ti ne jötték legyetek
ku ew	hat-ibin	hogy ők jötték legyenek	ku ew	ne-hat-ibin	hogy ők ne jötték legyenek

51. A **ma:n** 'maradni' ige ragozása kötőmód befejezett múlt időben (V) tővel:

ku ez ma-bim	hogy én maradt legyek	ku ez ne-ma-bim	hogy én ne maradt legyek
ku tu ma-bî	hogy te maradt legyél	ku tu ne-ma-bî	hogy te ne maradt legyél
ku ew ma-be	hogy ő maradt legyen	ku ew ne-ma-be	hogy ő ne maradt legyen
ku em ma-bin	hogy mi maradtak legyünk	ku em ne-ma-bin	hogy mi ne maradtak legyünk
ku hûn ma-bin	hogy ti maradtak legyetek	ku hûn ne-ma-bin	hogy ti ne maradtak legyetek
ku ew ma-bin	hogy ők maradtak legyenek	ku ew ne-ma-bin	hogy ők ne maradtak legyenek

52. A **dît:in** 'látni' ige TR¹ ragozása kötőmód befejezett múlt időben (C) tővel:

ku min dît-ibe	hogy én látott legyek	ku min ne-dît-ibe	hogy én ne látott legyek
ku te dît-ibe	hogy te látott legyél	ku te ne-dît-ibe	hogy te ne látott legyél
ku wî dît-ibe	hogy ő (ffi) látott legyen	ku wî ne-dît-ibe	hogy ő (ffi) ne látott legyen
ku wê dît-ibe	hogy ő (nő) látott legyen	ku wê ne-dît-ibe	hogy ő (nő) ne látott legyen
ku me dît-ibe	hogy mi látottak legyünk	ku me ne-dît-ibe	hogy mi ne látottak legyünk
ku we dît-ibe	hogy ti látottak legyetek	ku we ne-dît-ibe	hogy ti ne látottak legyetek
ku wan dît-ibe	hogy ők látottak legyenek	ku wan ne-dît-ibe	hogy ők ne látottak legyenek

53. A **da:n** 'adni' ige TR¹ ragozása kötőmód befejezett múlt időben (V) tővel:

ku min da-be	hogy én adott legyek	ku min ne-da-be	hogy én ne adott legyek
ku te da-be	hogy te adott legyél	ku te ne-da-be	hogy te ne adott legyél
ku wî da-be	hogy ő (ffi) adott legyen	ku wî ne-da-be	hogy ő (ffi) ne adott legyen
ku wê da-be	hogy ő (nő) adott legyen	ku wê ne-da-be	hogy ő (nő) ne adott legyen
ku me da-be	hogy mi adottak legyünk	ku me ne-da-be	hogy mi ne adottak legyünk
ku we da-be	hogy ti adottak legyetek	ku we ne-da-be	hogy ti ne adottak legyetek
ku wan da-be	hogy ők adottak legyenek	ku wan ne-da-be	hogy ők ne adottak legyenek

54. A **dît:in** 'látni' ige TR² ragozása kötőmód befejezett múlt időben (C) tővel:

ku wî ez dît-ibim	hogy ő engem látott legyen	ku wî ez ne-dît-ibim	hogy ő ne engem látott legyen
ku wî tu dît-ibî	hogy ő téged látott legyen	ku wî tu ne-dît-ibî	hogy ő ne téged látott legyen
ku wî ew dît-ibe	hogy ő őt látott legyen	ku wî ew ne-dît-ibe	hogy ő ne őt látott legyen
ku wî em dît-ibin	hogy ő minket látott legyen	ku wî em ne-dît-ibin	hogy ő ne minket látott legyen
ku wî hûn dît-ibin	hogy ő titeket látott legyen	ku wî hûn ne-dît-ibin	hogy ő ne titeket látott legyen
ku wî ew dît-ibin	hogy ő őket látott legyen	ku wî ew ne-dît-ibin	hogy ő ne őket látott legyen

55. A **da:n** 'adni' ige TR² ragozása kötőmód befejezett múlt időben (V) tővel:

ku wî ez da-bim	hogy ő engem adott legyen	ku wî ez ne-da-bim	hogy ő ne engem adott legyen
ku wî tu da-bî	hogy ő téged adott legyen	ku wî tu ne-da-bî	hogy ő ne téged adott legyen
ku wî ew da-be	hogy ő őt adott legyen	ku wî ew ne-da-be	hogy ő ne őt adott legyen
ku wî em da-bin	hogy ő minket adott legyen	ku wî em ne-da-bin	hogy ő ne minket adott legyen
ku wî hûn da-bin	hogy ő titeket adott legyen	ku wî hûn ne-da-bin	hogy ő ne titeket adott legyen
ku wî ew da-bin	hogy ő őket adott legyen	ku wî ew ne-da-bin	hogy ő ne őket adott legyen

56. A **hat:in** 'jönni' ige ragozása kötőmód folyamatos múlt időben (C) tövel:

ku ez bi-hat-ama	hogy én jöjtek volt	ku ez ne-hat-ama	hogy én ne jöjtek volt
ku tu bi-hat-ayî	hogy te jöjjél volt	ku tu ne-hat-ayî	hogy te ne jöjjél volt
ku ew bi-hat-a	hogy ő jöjjön volt	ku ew ne-hat-a	hogy ő ne jöjjön volt
ku em bi-hat-ana	hogy mi jöjjünk volt	ku em ne-hat-ana	hogy mi ne jöjjünk volt
ku hûn bi-hat-ana	hogy ti jöjjetek volt	ku hûn ne-hat-ana	hogy ti ne jöjjetek volt
ku ew bi-hat-ana	hogy ők jöjjenek volt	ku ew ne-hat-ana	hogy ők ne jöjjenek volt

57. A **ma:n** 'maradni' ige ragozása kötőmód folyamatos múlt időben (V) tövel:

ku ez bi-ma-ma	hogy én maradjak volt	ku ez ne-ma-ma	hogy én ne maradjak volt
ku tu bi-ma-yayî	hogy te maradjál volt	ku tu ne-ma-yayî	hogy te ne maradjál volt
ku ew bi-ma-ya	hogy ő maradjon volt	ku ew ne-ma-ya	hogy ő ne maradjon volt
ku em bi-ma-na	hogy mi maradjunk volt	ku em ne-ma-na	hogy mi ne maradjunk volt
ku hûn bi-ma-na	hogy ti maradjatok volt	ku hûn ne-ma-na	hogy ti ne maradjatok volt
ku ew bi-ma-na	hogy ők maradjanak volt	ku ew ne-ma-na	hogy ők ne maradjanak volt

58. A **dît:in** 'látni' ige TR¹ ragozása kötőmód folyamatos múlt időben (C) tövel:

ku min bi-dît-a	hogy én lássam volt	ku min ne-dît-a	hogy én ne lássam volt
ku te bi-dît-a	hogy te lássad volt	ku te ne-dît-a	hogy te ne lássad volt
ku wî bi-dît-a	hogy ö (ffi) lássa volt	ku wî ne-dît-a	hogy ö (ffi) ne lássa volt
ku wê bi-dît-a	hogy ő (nő) lássa volt	ku wê ne-dît-a	hogy ő (nő) ne lássa volt
ku me bi-dît-a	hogy mi lássuk volt	ku me ne-dît-a	hogy mi ne lássuk volt
ku we bi-dît-a	hogy ti lássátok volt	ku we ne-dît-a	hogy ti ne lássátok volt
ku wan bi-dît-a	hogy ők lássák volt	ku wan ne-dît-a	hogy ők ne lássák volt

59. A **da:n** 'adni' ige TR¹ ragozása kötőmód folyamatos múlt időben (V) tövel:

ku min bi-da-ya	hogy én adjam volt	ku min ne-da-ya	hogy én ne adjam volt
ku te bi-da-ya	hogy te adjad volt	ku te ne-da-ya	hogy te ne adjad volt
ku wî bi-da-ya	hogy ö (ffi) adja volt	ku wî ne-da-ya	hogy ö (ffi) ne adja volt
ku wê bi-da-ya	hogy ő (nő) adja volt	ku wê ne-da-ya	hogy ő (nő) ne adja volt
ku me bi-da-ya	hogy mi adjuk volt	ku me ne-da-ya	hogy mi ne adjuk volt
ku we bi-da-ya	hogy ti adjátok volt	ku we ne-da-ya	hogy ti ne adjátok volt
ku wan bi-da-ya	hogy ők adják volt	ku wan ne-da-ya	hogy ők ne adják volt

60. A **dît:in** 'látni' ige TR² ragozása kötőmód folyamatos múlt időben (C) tövel:

ku wî ez bi-dît-ama	hogy ő engem lászon volt	ku wî ez ne-dît-ama	hogy ő engem ne lászon volt
ku wî tu bi-dît-ayî	hogy ő téged lászon volt	ku wî tu ne-dît-ayî	hogy ő téged ne lászon volt
ku wî ew bi-dît-a	hogy ő őt lássa volt	ku wî ew ne-dît-a	hogy ő őt ne lássa volt
ku wî em bi-dît-ana	hogy ő minket lászon volt	ku wî em ne-dît-ana	hogy ő minket ne lászon volt
ku wî hûn bi-dît-ana	hogy ő titeket lászon volt	ku wî hûn ne-dît-ana	hogy ő titeket ne lászon volt
ku wî ew bi-dît-ana	hogy ő őket lássa volt	ku wî ew ne-dît-ana	hoy ő őket ne lássa volt

61. A **da:n** 'adni' ige TR² ragozása kötőmód folyamatos múlt időben (V) tővel:

ku wî ez bi-da-ma	hogy ő engem adjon volt	ku wî ez ne-da-ma	hogy ő engem ne adjon volt
ku wî tu bi-da-yayî	hogy ö téged adjon volt	ku wî tu ne-da-yayî	hogy ö téged ne adjon volt
ku wî ew bi-da-ya	hogy ő őt adja volt	ku wî ew ne-da-ya	hogy ő őt ne adja volt
ku wî em bi-da-na	hogy ö minket adjon volt	ku wî em ne-da-na	hogy ö minket ne adjon volt
ku wî hûn bi-da-na	hogy ö titeket adjon volt	ku wî hûn ne-da-na	hogy ö titeket ne adjon volt
ku wî ew bi-da-na	hogy ő őket adja volt	ku wî ew ne-da-na	hogy ő őket ne adja volt

62. A **hat:in** 'jönni' ragozása kötőmód régmúlt időben (C) tővel:

ku ez hat-ibama	hogy én jött legyek volt	ku ez ne-hat-ibama	hogy én ne jött legyek volt
ku tu hat-ibayî	hogy te jött legyél volt	ku tu ne-hat-ibayî	hogy te ne jött legyél volt
ku ew hat-iba	hogy ő jött legyen volt	ku ew ne-hat-iba	hogy ő ne jött legyen volt
ku em hat-ibana	hogy mi jöttünk legyünk volt	ku em ne-hat-ibana	hogy mi ne jöttünk legyünk volt
ku hûn hat-ibana	hogy ti jöttetek legyetek volt	ku hûn ne-hat-ibana	hogy ti ne jöttetek legyetek volt
ku ew hat-ibana	hogy ők jöttek legyenek volt	ku ew ne-hat-ibana	hogy ők ne jöttek legyenek volt

63. A **ma:n** 'maradni' ige ragozása kötőmód régmúlt időben (V) tővel:

ku ez ma-bama	hogy én maradt legyek volt	ku ez ne-ma-bama	hogy én maradt ne legyek volt
ku tu ma-bayî	hogy te maradt legyél volt	ku tu ne-ma-bayî	hogy te maradt ne legyél volt
ku ew ma-ba	hogy ő maradt legyen volt	ku ew ne-ma-ba	hogy ő maradt ne legyen volt
ku em ma-bana	hogy mi maradtunk legyünk volt	ku em ne-ma-bana	hogy mi maradtunk ne legyünk volt
ku hûn ma-bana	hogy ti maradtatok legyetek volt	ku hûn ne-ma-bana	hogy ti maradtatok ne legyetek volt
ku ew ma-bana	hogy ők maradtak legyenek volt	ku ew ne-ma-bana	hogy ők maradtak ne legyenek volt

64. A **dît:in** 'látni' ige TR¹ ragozása kötőmód régmúlt időben (C) tővel:

ku min dît-iba	hogy én látott legyek volt	ku min ne-dît-iba	hogy én látott ne legyek volt
ku te dît-iba	hogy te látott legyél volt	ku te ne-dît-iba	hogy te látott ne legyél volt
ku wî dît-iba	hogy ő (ffi) látott legyen volt	ku wî ne-dît-iba	hogy ő (ffi) látott ne legyen volt
ku wê dît-iba	hogy ő (nő) látott legyen volt	ku wê ne-dît-iba	hogy ő (nő) látott ne legyen volt
ku me dît-iba	hogy mi látottunk legyünk volt	ku me ne-dît-iba	hogy mi látottunk ne legyünk volt
ku we dît-iba	hogy ti látottatok legyetek volt	ku we ne-dît-iba	hogy ti látottatok ne legyetek volt
ku wan dît-iba	hogy ők látottak legyenek volt	ku wan ne-dît-iba	hogy ők látottak ne legyenek volt

65. A **da:n** 'adni' ige TR¹ ragozása kötőmód régmúlt időben (V) tővel:

ku min da-ba	hogy én adott legyek volt	ku min ne-da-ba	hogy én adott ne legyek volt
ku te da-ba	hogy te adott legyél volt	ku te ne-da-ba	hogy te adott ne legyél volt
ku wî da-ba	hogy ő (ffi) adott legyen volt	ku wî ne-da-ba	hogy ő (ffi) adott ne legyen volt
ku wê da-ba	hogy ő (nő) adott legyen volt	ku wê ne-da-ba	hogy ő (nő) adott ne legyen volt
ku me da-ba	hogy mi adottunk legyünk volt	ku me ne-da-ba	hogy mi adottunk ne legyünk volt
ku we da-ba	hogy ti adottatok legyetek volt	ku we ne-da-ba	hogy ti adottatok ne legyetek volt
ku wan da-ba	hogy ők adottak legyenek volt	ku wan ne-da-ba	hogy ők adottak ne legyenek volt

66. A **dít:in** 'látni' ige TR² ragozása kötőmód régmúlt időben (C) tövel:

ku wî ez	dít-ibama	hogy ő engem lászson volt	ku wî ez	ne-dít-ibama	hogy ő engem ne lászson volt
ku wî tu	dít-ibayî	hogy ő téged lászson volt	ku wî tu	ne-dít-ibayî	hogy ő téged ne lászson volt
ku wî ew	dít-iba	hogy ő őt lászsa volt	ku wî ew	ne-dít-iba	hogy ő őt ne lászsa volt
ku wî em	dít-ibana	hogy ő minket lászson volt	ku wî em	ne-dít-ibana	hogy ő minket ne lászson volt
ku wî hûn	dít-ibana	hogy ő titeket lászson volt	ku wî hûn	ne-dít-ibana	hogy ő titeket ne lászson volt
ku wî ew	dít-ibana	hogy ő őket lászsa volt	ku wî ew	ne-dít-ibana	hogy ő őket ne lászsa volt

67. A **da:n** 'adni' ige TR² ragozása kötőmód régmúlt időben (V) tövel:

ku wî ez	da-bama	hogy ő engem adjon volt	ku wî ez	ne-da-bama	hogy ő engem ne adjon volt
ku wî tu	da-bayî	hogy ő téged adjon volt	ku wî tu	ne-da-bayî	hogy ő téged ne adjon volt
ku wî ew	da-ba	hogy ő őt adja volt	ku wî ew	ne-da-ba	hogy ő őt ne adja volt
ku wî em	da-bana	hogy ő minket adjon volt	ku wî em	ne-da-bana	hogy ő minket ne adjon volt
ku wî hûn	da-bana	hogy ő titeket adjon volt	ku wî hûn	ne-da-bana	hogy ő titeket ne adjon volt
ku wî ew	da-bana	hogy ő őket adja volt	ku wî ew	ne-da-bana	hogy ő őket ne adja volt

68. A **bû:n¹** 'lenni (van)' ige ragozása felszólító mód jelen időben:

–	–	–	–
be!	legyél (még)!	me-be!	ne legyél (már)!
–	–	–	–
–	–	–	–
bin!	legyetek (még)!	me-bin!	ne legyetek (már)!
–	–	–	–

69. A **bû:n²** 'lenni (lesz)' ige ragozása felszólító mód jelen időben:

–	–	–	–
bi-be!	legyél (ezután)!	me-be!	ne legyél (ezután)!
–	–	–	–
–	–	–	–
bi-bin!	legyetek (ezután)!	me-bin!	ne legyetek (ezután)!
–	–	–	–

70. A **xwar:in** 'enni' ige ragozása felszólító mód jelen időben:

–	–	–	–
bi-xw-e!	egyél!	me-xw-e!	ne egyél!
–	–	–	–
–	–	–	–
bi-xw-in!	egyetek!	me-xw-in!	ne egyetek!
–	–	–	–

MONDATTANI SAJÁTOSSÁGOK

1. A kurmanci kurd nyelvben a mondatalkotás sokban hasonlít a magyarhoz, az egyes mondatrészek szórendje meglehetősen szabad. Az alapszórend a magyarhoz hasonlóan SOV-típusú (alany – tárgy/határozók – állítmány):

Ez | kurd | im. Ez | pirtûka | dixwînim. Ez | bîst û du salî | me.
Én kurd vagyok. Én könyvet olvasok. Én huszonkét éves vagyok.

Mala bavê min | pir mezin | bû. Dotmîr | bawerane | li min | nerî.
Az én apám háza igen nagy volt. Dotmír reménykedve rám nézett.

2. Ha valamely mondatrész kiemelten hangsúlyos szerepet kap, akkor az – a magyarhoz hasonlóan – szintén a mondat elejére kerül:

Du keçên | Gulsimayê | hene. de: Kazimî | du cotên pêlavan | hene.
[két lányok Gulszimának vannak] [Kazimnak két pár cipők vannak]
Két lánya van Gulszimának. Kazimnak két pár cipője van.

3. Ha egy szerkezetes részeshatározó (**ji te re**) helyett az egyszerű, függő esetben levő névmás (**te**) használatos, ez átrendezi a szórendet, a névmás a mondat végére kerül. [Itt a második mondatban a **dan** egyszerű múlt idejű igealak helyett a **dane** befejezett múlt idejű igealak van!]:

Min | ji te re | gul | dan. Min | gul | dane | te.
[általam neked virágok adattak] [általam virágok adattak neked]
Virágokat adtam neked. Virágokat adtam neked.

4. Ugyanígy a mondat végére tehetők az olyan helyhatározók, amelyeknek előljárós szerkezet (**li Stenbolé**) nélkül is ugyanaz a jelentése:

Ew | ji welatê xwe | dengbêj u stranbêjên | tîne | Stenbolé.
Ők a saját országukból dalosokat és énekeseket hoznak Isztambulba.

5. Az alany–állítmány szokásos szórendje – ellentétben a magyarral vagy éppen a franciával – a kérdő névmásos mondatokban sem változik meg:

Pere | te | hene. Pere | te | hene?
[pénzek neked vannak] [pénzek neked vannak?]
Neked van pénzed. Neked van pénzed?

Çiqas | pere | te | hene?
[mennyi pénzek neked vannak?]
Mennyi pénzed van neked?

Az alárendelő mellékmondatok utalószavai és kötőszavai

sz.	utalószó	kötőszó	jelentés	igemód – igeidő
1.	berî	ku	azelőtt, hogy ...	kötőmód jelen idő
2.	beriya	ku	azelőtt, hogy ...	kötőmód jelen idő
3.	bê	ku	anélkül, hogy ...	kötőmód jelen idő
4.	bêî	ku	anélkül, hogy ...	kötőmód jelen idő
5.	çaxê	ku	akkor, amikor ...	kijelentő mód
6.	çima	ku	azért, mert ...	kijelentő mód
7.	da	ku	a célból, hogy ...	kötőmód jelen idő
8.	digel	ku	jóllehet, hogy ...	kijelentő mód
9.	çawan	ku	úgy, hogy ...	kijelentő mód v. kötőmód
10.	dema	(ku)	akkor, amikor ...	kijelentő mód
11.	gava	(ku)	akkor, amikor ...	kijelentő mód
12.	—	gelo	..., vajon ...	kijelentő mód
13.	hema	ku	rögtön, amint ...	kötőmód jelen v. múlt idő
14.	herwekî	ku	ahogy, úgy ...	kijelentő mód
15.	heta	(ku)	azért, hogy	kötőmód jelen idő
16.	heta	(ku)	addig, amíg ...	kötőmód múlt idő
17.	ji ber	ku	azért, mert ...	kijelentő mód
18.	ji bo	ku	azért, mert ...	kijelentő mód
19.	ji bo	ku	azért, hogy ...	kötőmód jelen idő
20.	ji bona	(ku)	azért, hogy ...	kötőmód jelen idő
21.	kengê	ku	akkor, amikor ...	kijelentő mód
22.	—	ku	..., hogy ...	kijelentő mód v. kötőmód
23.	li gorî	ku	úgy, hogy ...	kijelentő mód
24.	madem	ku	addig, amíg ...	kijelentő mód
25.	mîna	ku	úgy, ahogy ...	kijelentő mód
26.	paşê	ku	azután, hogy ...	kijelentő mód
27.	piştî	ku	azután, hogy ...	kijelentő mód
28.	—	qey	..., mintha ...	kijelentő mód
29.	ta	ku	azért, hogy	kötőmód jelen idő
30.	ta	ku	addig, amíg ...	kötőmód múlt idő
31.	weke	(ku)	úgy, ahogy ...	kijelentő mód
32.	wextê	(ku)	akkor, amikor ...	kijelentő mód

A FELHASZNÁLT FORRÁSOK

- A. Bedir Khan, Kamuran–Bertolino Joséfa–Nezan Kendal: **Dictionnaire Kurde–français. Ferhenga kurdî–français.** Préface d'Alain Rey. Institut Kurde de Paris. Paris 2017, XLIX, 1995 p.
- Bedir Khan, Djeladet–Lescot, Roger: **Grammaire kurde (Dialect kurmandji).** Librairie d'Amérique et d'Orient, Paris 1970, 372 p.
https://www.academia.edu/8972769/grammair_kurde_dialect_kurmandji
- Biçûk, Selîm: **Rastnivîsa zimanê kurdî. Kurmancî.** Berlin, 2006, 26 p.
http://www.bicuk.de/Rastnivis1995_09.10.2006.html
- Biçûk, Selîm: **Rêzimanê kurdî. Kurmancî.** Weşanên Instîtûta Kurdî Ji bo Lêkolîn û Zanist. Çapa yekemîn. Berlin 1997,
<http://www.bicuk.de/reziman1.html>
- Cotkar: **Kurdische Grammatik (Kurmancî).** 51 p.
[https://www.Kurdische_Grammatik_Kurmanci_Kirmanci\(2\).pdf](https://www.Kurdische_Grammatik_Kurmanci_Kirmanci(2).pdf)
- Demîrhan, Umîd: **Ferhenga Destî. Kurdî bi kurdî.** Rêza ferhengan: 1. Çapa duyema berfireh. Sewad (1428) 2017, 496 p.
<https://www.daxistin.ferheng.org/ferhengadesti.pdf>
- Demîrhan, Umîd: **Kurmanji Kurdish For The Beginner.** Lessons 1–10, 93 p.
https://www.academia.edu/1238481/Kurmanji_Kurdish_For_The_Beginners_PDF
- Dersa kurdî 1–60:** <https://polyglotclub.com/language/kurdish/video>
- Karabax, Abdullah: **Rêzimana Kurdî ya Kurmancî. Bi hîndarî.** Lausanne 2013, 332 p.
gomanweb.org/GOMANWEB2/Sonradan_Eklenenler/kurdi-yeni/Reziman.pdf
- Paul, Ludwig: **Kurdisch. Wort für Wort.** Kauderwelsch. Band 94. 7. neu bearbeitete und verbesserte Auflage. Reise Know-How. Verlag Peter Rump GmbH. Bielefeld 2016, 208 p.
www.reise-know-how.de/kauderwelsch/094
- Thackston, W. M.: **Kurmanji Kurdish. A Reference Grammar with Selected Reading.** Harvard University 2015, 1–80, 86–157, 196–250.
https://www.fas.harvard.edu/~iranian/Kurmanji/kurmanji_1_grammar.pdf
https://www.fas.harvard.edu/~iranian/Kurmanji/kurmanji_2_readings.pdf
https://www.fas.harvard.edu/~iranian/Kurmanji/kurmanji_3_vocabulary.pdf
- Ulumaskan, Abdulkadir: **Ferheng–Wörterbuch. Kurdî–Almanî, Kurdisch–Deutsch & Deutsch–Kurdisch, Almanî–Kurdî.** Überarbeitete 3. Auflage. Instîtûta Kurdî Ji bo lêkolîn û zanist. Kurdisches Institut für Wissenschaft und Forschung. Mezopotamien Verlag und Vertrieb GmbH, Neuss 2016, 286 p.

UTÓSZÓ

Az utóbbi időben egyre jobban terjednek az interneten azok a rémes reklámszövegek, amelyek különböző hangzatos címszók alatt kínálják a "Kiváló Nyelvtudósok Módszerét" (így, csupa nagy kezdőbetűvel), nem kevesebbet állítva, mint hogy e csodamódszerek bármelyikével – "a hagyományos nyelv-iskolák nagy rémületére" – pár nap, pár hét vagy akár pár hónap alatt meg lehet tanulni a folyékony beszéd tudás szintjén bármelyik kiválasztott nyelvet.

"Kiváló Nyelvtudósként" magam is több mint ötvenkét éve foglalkozom különböző európai és "egzotikus" nyelvek nyelvészeti sajátosságainak (hangrendszerének, nyelvtani elemeinek) a megismerésével, és mára már ennek a harmincnyolc nyelvnek bármelyikéről tudnék akár egy egész órás nyelvészeti előadást tartani, anélkül azonban, hogy ezek nagy részén "folyékonyan tudnék beszélni". Ha ezekből kihagyom azt a hét: francia, német, orosz, olasz, finn, észt és lovári nyelvet, amelyeken – több évtizedes nyelvgyakorlás eredményeként – valóban tudok az egy-két mondatos megszólalásnál jobban beszélni, a maradék harmincegy nyelv (köztük az angol is) nekem nem "munkanyelvként" hanem nyelvészeti kutatásokra való "célnyelvként" jelenik meg.

Ezek miatt a számomra hiteltelen internetes reklámszövegek miatt határoztam el 2017. február 1-jén, hogy egy általam még egyáltalán nem ismert, teljesen idegen nyelvet négy hónapig tanulmányozni fogok, ténylegesen felmérve azt, hogy egy "kiváló nyelvtudós" mennyire tud eljutni ennek az új nyelvnek a megismerésében. Az azóta eltelt százhusz nap – mintegy ezerkétszáz munkaóra ráfordításával – eredményezte ezt a kurmancî kurd nyelvkönyvet.

Meg kell azonban jegyezniem hozzá, hogy a kiválasztott nyelvi változat latin betűs, valamint azt is, hogy maga a kurd nyelv számos olyan indoeurópai sajátosságot hordoz, amelyekkel a nem uráli és nem törökségi nyelvek tanulmányozása során már sokszor találkoztam, valamint öt lovári nyelvkönyv megírása után meglehetősen gyakorlatom van a nyelvi rendszerek leírásában is.

A kurmancî kurd nyelvi anyag összeállítását elsősorban azok a nyomtatott és elektronikus források (nyelvtanok, szótárak, hangzóanyagok) tették lehetővé, amelyeket részben vásárlással, részben az internet segítségével szereztem be tanulmányaimhoz. Nagy segítséget jelentettek még tudós barátom, Umîd Demîrhan személyes tanácsai is (ő maga kiváló kurd nyelvtanár, egyben egy angol nyelvű kurd nyelvoktató anyag és egy kurd egynyelvű értelmező szótár szerzője). Ha ez a nyelvkönyv használható lesz valamire, az jórészt az ő érdeme, a könyv esetleges hibái és hiányosságai viszont kizárólag az enyéim.

Székesfehérvár, 2017. május 31.

Janurik Tamás

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	5
A kurd nyelv az interneten.....	7
Rövid kurmancî kurd hangtan.....	8
Kurmncî kurd szituációs mondatok	9
Fülgyakorlatok: Silav.....	13
Fülgyakorlatok: Loy Loy Kurdistan.....	14
Sirûda Kurdî : Kurd Himnusz.....	15
Kurmancî kurd szövegmutatványok	16
Çiroka Ker û Guran : A szamár és a farkasok meséje.....	19
Rojnivîsk : Napló.....	21
Nûredîn Zaza : Xurşîd.....	22
Kurmancî kurd – magyar szójegyzék	25
Rövid kurmancî kurd nyelvtan	35
1. Névszóragozás.....	35
2. Melléknevek.....	41
3. Számnevek.....	42
4. Névmasok.....	45
5. Határozószók.....	48
6. Az igei tőváltozatok.....	51
7. Igeragozás.....	69
8. Mondattani sajátosságok.....	87
A felhasznált források	89
Utószó	90